

NAKLADATELSTVÍ ROMEO

W I L L I A M
S H A K E S P E A R E

KONEC DOBRÝ,
VŠECHNO DOBRÉ

ALL'S WELL
THAT ENDS WELL

Přeložil Jiří Josek

Tato kniha

vychází za finanční podpory

Ministerstva kultury České republiky

a

Nadace Český literární fond

Translation, Preface, and Commentary © Jiří Josek, 2000

ISBN 80-902639-6-8

PŘEDMLUVA

Konec dobrý, všechno dobré patří k tzv. „hořkým“ či „problémovým“ komediím vrcholného období Shakespearovy tvorby. Hra vznikla pravděpodobně kolem roku 1603, nedlouho po tragédii *Hamlet* a tragikomedii *Troilus a Kressida*. Následovala ji další „hořká“ komedie *Půjčka za oplátku*. Podle všeho existuje řada důvodů, proč se ze Shakespearových komedií postupně vytrácel bezstarostně veselý tón a s přelomem století do nich začaly pronikat temnější ozvěny lidského nitra. V únoru 1601 umírá na popravišti Shakespearův patron hrabě Essex a téhož roku v září podléhá nemoci jeho otec. V díle se odráží též změna společenského klimatu. Končí vláda královny Alžběty I. a na trůn nastupuje nová dynastie Stuartovců. Doba je napjatá, prostoupená politickými, náboženskými a sociálními rozpory. Proměnu stylu mohly ovlivnit i požadavky platícího publika. V době, kdy ve dvousettisícovém Londýně chodily denně do divadla dva až tři tisíce lidí, bylo třeba hledat nová témata a atraktivnější výrazové prostředky.

Konec dobrý, všechno dobré je v těch nejhrubších rysech klasický příběh o tom, jak se dva mladí lidé po mnoha strážních konečně setkávají ve šťastném manželství. Shakespeare si pro svou adaptaci vybral devátou novelu třetího dne z *Dekameronu* Giovanniho Boccaccia, populární látku italské renesance, známou tehdy v Anglii ze sbírky *Palác potěchy* (*The Palace of Pleasure*, 1566–67, 1575) v překladu Williama Paintera. Boccacciova novela, ač nemá žádný známý konkrétní pramen, rovněž těží z tradice. Spojuje se v ní folklorní motiv o smrtelně nemocném králi, jenž za své uzdravení nabízí velkou odměnu, s příběhem o opuštěné kurážné a bystré dívce, která musí splnit zdánlivě neuskutečnitelné úkoly, aby získala zpět svého milého. Jsou zde ale i další už dříve literárně zpracované motivy: záměna prstýnků, záměna milenky za manželku v loži záletného manžela či motiv panenství jako zdroje magické moci. Shakespeare Boccacciův příběh převyprávěl dosti věrně, a přesto docílil toho, že v jeho pojetí vynívá tato navýsost tradiční látka dráždivě nově, odvážně a moderně.

Boccacciova novela je přímočaré vyprávění o tom, jak neurozená dcera provinčního doktora dokáže svým důvtipem a neúnavným úsilím zdolat i tak mocnou překážku, jakou je společenská nerovnost, aby si mohla vzít muže, kterého miluje. Shakespeare, ovlivněn humanistickým světóná-

zorem své doby, společenskou nerovnost nebere jako nezvratnou danost, ale jako filozofický a etický problém, který proměňuje v téma hry a základní zdroj dramatického konfliktu. V jeho zpracování se pak romantický příběh o odměněném důvtipu stává fakticky popřením sebe sama. Zpochybněna je nejen motivace postav, ale i šťastný konec má nádech hořké ironie.

Při adaptaci Shakespeare jako obvykle zkracuje časové rozpětí příběhu, aby posílil dramatický spád. V intencích tématu upravuje charaktery postav i průběh děje. Zatímco v *Dekameronu* král porušuje pravidla společenské hierarchie a dává prosté dívce urozeného manžela jen proto, že by v opačném případě porušil své královské slovo, tedy autoritu nejvyšší, v Shakespeareově verzi král nejen plní slovo, ale dokonce se sám stává hlasatelem společenské rovnosti, když Heleninu vrozenou ušlechtilost klade nad Bertramovu šlechtickou urozenost. Zákonitě se tak proměňuje i vzájemný vztah ústřední dvojice. Když v *Dekameronu* Beltramo opouští Giletta a potom se ve Florencii jako voják zamiluje do cizí dívky, v epickém toku příběhu a za stávajících společenských poměrů to autor novely čtenáři nepředkládá jako morální prohřešek hodný odsouzení. Na závěrečné smíření nepadá tedy žádný stín. Shakespeare ale zároveň se zpochybněním Bertramovy společenské nadřazenosti zpochybní i jeho chování. Navíc ho vybaví takovou řadou povahových vad, až divák takřka zapomene, že se mladík mimo jiné dosti oprávněně brání nátlaku, aby si vzal nemilovanou ženu. V dramaticky vygradovaném závěru pak musí Bertram podstoupit pokořující výslech od samého krále, při němž je těsně před „šťastným rozuzlením“ odhalen jako cizoložník a lhář. K negativnímu obrazu Bertrama přispívají svorně, byť každá trochu jinak, i postavy, o které Shakespeare příběh oproti výchozí látce obohatil: hraběnka, pan Lajar, Esperanto a šašek.

Hraběnka, pan Lajar a s nimi i francouzský král jsou zástupci starší generace. Nostalgický stesk po starých dobrých časech přebývá jak v hraběcím paláci v Rousillonu, tak v královském paláci v Paříži. Minulost představuje hodnoty, které povrchní současnost a Bertram jako její typický představitel postrádají. Přímo karikaturou těch nejkřiklavějších excesů přítomnosti je ovšem postava Bertramova sluhy a rádoby společníka Esperanta, kolem něhož Shakespeare vystavěl celý vedlejší příběh. Tenhle „dutý ořech“, který se skrývá za fasádou módních šatů a slov, se musí při komickém vojenském soudu dostat až na samé dno pokoření, aby odhodil své pokrytectví. Jako žalostná troska člověka, jemuž zbyl pouze holý život, a s ním ovšem i rozporuplná schopnost za všech okolností přežít, se pak stává korunním svědkem Bertramova dramatického odhalení

v poslední scéně. Jinou paralelu s hlavním příběhem tvoří výstupy šaška. Jeho trampoty s Izabelou kopírují v komické rovině osudy ústředního páru. Především se ale tato postava sarkasticky vysmívá všemu kolem sebe, včetně Bertrama, jehož šrám na tváři, získaný v čestném boji, jízlivě pokládá za věd způsobený pohlavní chorobou. Časté odkazy na náboženství v šaškových projevech, mnohdy spojené s lascivními dvojsmysly, musely v tehdejší rozjitřené době působit silně provokativně, a navíc dodávají této postavě až jakýsi abstraktní rozměr „dábelského“ glosátora, připomínajícího personifikovanou Neřest středověkých moralit.

Zatímco Bertrama oproti jeho předobrazu v *Dekameronu* mění Shakespeare k horšímu, u Heleny postupuje přesně opačně. Nachází pro ni zastávku v postavách hraběnky, krále a pana Lajara, kteří přejí jejímu úsilí, a to nejen navzdory své stavovské příslušnosti, nýbrž i v rozporu s principy klasického milostného příběhu, podle nichž staří zpravidla brání nerovnému svazku dvou mladých lidí. Vždyť Helena, která pomocí léku zděděného po otci, ale především svou magickou mocí dokáže vyléčit královu chorobu, patří více do jejich světa zapomenutých hodnot než k současnosti, která už „nevěří na zázraky“. Zároveň autor drobnými úpravami činí Helenu oproti důvtipné a neohrožené Gilette zranitelnější a citlivější, a to hlavně proto, aby posílil všechny možné argumenty ve prospěch tvrzení, že jednala z lásky a ne z vypočítavosti. Ale co naplat. Skutečnost, že se Helena všemi možnými i nemožnými, legálními i poněkud pochybnými prostředky snaží získat muže, který ji, ať už z jakéhokoli důvodu, nemiluje, zůstává jejím nepřekonatelným handicapem.

Právě v hodnocení Heleny spočívá dráždivost a záhadnost této hry. Helena má dodnes mezi komentátory či diváky své zapřísáhlé odpůrce i vášnivé obhájce. Je ale zřejmě nemožné ji jednoznačně soudit. Shakespeare v ní totiž vytvořil postavu tak komplikovanou a mnohotvárnou, jak komplikovaný a mnohotvárný je svět, v němž lidé dokážou stejně tak maskovat svou zjištěnou láskou jako milovat někoho, kdo si jejich lásku nezaslouží.

Konec dobrý, všechno dobré je romantický příběh s realistickými postavami, příběh o světě, ve kterém válečná čest, dobré jméno, dané slovo, a snad i láska, mohou být pouhou iluzí. Je to pohádka, která sice dobře dopadne, ale nemá šťastný konec.

JIRÍ JOSEK

ALL'S WELL
THAT
ENDS WELL

KONEC DOBRÝ,
VŠECHNO
DOBRÉ

DRAMATIS PERSONAE

KING OF FRANCE
DUKE OF FLORENCE
BERTRAM, Count of Rousillon
LAFEU, an old lord
PAROLLES, a follower of Bertram
RYNALDO, steward to the Countess of Rousillon
LAVACHE, clown in her household
PAGE
FIRST FRENCH LORD (DUMAINE)
SECOND FRENCH LORD (DUMAINE)
GENTLEMAN
FIRST SOLDIER (INTERPRETER)
COUNTESS OF ROUSILLON
HELENA, an orphan protected by the Countess
WIDOW CAPULET OF FLORENCE
DIANA, daughter to the Widow
MARIANA, neighbour to the Widow
Lords, soldiers, attendants, etc.
Scene: Rousillon, Paris, Florence, Marseilles.

O S O B Y

KRÁL FRANCOUZSKÝ
VÉVODA FLORENTSKÝ
BERTRAM, hrabě rousillonský
LAJAR, starý šlechtic
ESPERANTO, Bertramův sluha
RYNALDO, správce hraběnky rousillonské
LAZAR, hraběcí šašek
PÁŽE
PRVNÍ FRANCOUZSKÝ PÁN (DUMAINE)
DRUHÝ FRANCOUZSKÝ PÁN (DUMAINE)
PÁN
PRVNÍ VOJÁK (TLUMOČNÍK)
HRABĚNKA ROUSILLONSKÁ, Bertramova matka
HELENA, hraběncina schovanka
VDOVA CAPULETOVÁ Z FLORENCIE
DIANA, dcera Vdovy
MARIANA, sousedka Vdovy
Kavalíři, vojáci, sloužící atd.
Místa děje: Rousillon, Paříž, Florencie a Marseille.

ACT I.

SCENE 1.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter young Bertram, Count of Rousillon, his mother, the Countess, Helena, and Lord Lafeu, all in black.

- COUNTESS In delivering my son from me, I bury a second husband.
- BERTRAM And I in going, madam, weep o'er my father's death anew; but I must attend his majesty's command, to whom I am now in ward, evermore in subjection. 5
- LAFEU You shall find of the king a husband, madam; you, sir, a father. He that so generally is at all times good must of necessity hold his virtue to you, whose worthiness would stir it up where it wanted rather than lack it where there is such abundance. 10
- COUNTESS What hope is there of his majesty's amendment?
- LAFEU He hath abandoned his physicians, madam; under whose practises he hath persecuted time with hope, and finds no other advantage in the process but only the losing of hope by time. 15
- COUNTESS This young gentlewoman had a father – O, that 'had', how sad a passage 'tis! – whose skill was almost as great as his honesty; had it stretched so far, would have made nature immortal, and death should have play for lack of work. Would, for the king's sake, he were living! I think it would be the death of the king's disease. 20
- LAFEU How called you the man you speak of, madam?
- COUNTESS He was famous, sir, in his profession, and it was his great right to be so: Gérard de Narbonne. 25
- LAFEU He was excellent indeed, madam; the king very lately spoke of him admiringly and mourningly; he was skilful enough to have lived still, if knowledge could be set up against mortality.

JEDNÁNÍ I.

SCÉNA 1.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Bertram, mladý hrabě rousillonský, jeho matka Hraběnka, Helena a pan Lajar, všichni ve smutečním.

- HRABĚNKA Když se loučím se synem, jako bych podruhé pohřbívala manžela.
- BERTRAM A já podruhé oplakával otce. Ale musím jít. Král chce být mým patronem a já se nesmím zpěčovat jeho péči. 5
- LAJAR Jeho Výsost bude jako váš druhý manžel, madam, a jako váš druhý otec, mladý pane. Je dobrotivý ke všem bez rozdílu, a tím spíš bude k vám, jehož přednosti by probudily lásku v kameni, natožpak v tak milujícím srdci, jaké má náš král. 10
- HRABĚNKA Může se král ještě uzdravit?
- LAJAR Všechny doktory poslal domů, paní hraběnko. Otravovali mu čas marnými nadějemi a dokázali jedině to, že on sám časem veškerou naději ztratil. 15
- HRABĚNKA Takhle mladá slečna měla otce – je smutné mluvit o něm v čase minulém – a to byl výtečný doktor, a ještě lepší člověk. Kdyby se jeho lékařské schopnosti vyrovnaly jeho lidským kvalitám, smrt by mohla pověsit svou živnost na hřebík a zavládl by nesmrtelnost. Už kvůli králi bych si přála, aby tu byl ještě s námi. Ten by králův neduh sprovodil ze světa. 20
- LAJAR O kom to mluvíte, paní hraběnko?
- HRABĚNKA O slavném lékaři, který si svou slávu po právu zasloužil, o Gérardu de Narbonne. 25
- LAJAR No jistě, to byl znamenitý lékař. Sám král se o něm nedávno zmínil. Pochvalně a s lítostí. Byl tak učený, že kdyby věda stačila na lidskou smrtelnost, žil by tu mezi námi dodnes.

BERTRAM	What is it, my good lord, the king languishes of?	30
LAFEU	A fistula, my lord.	
BERTRAM	I heard not of it before.	
LAFEU	I would it were not notorious. (<i>To the Countess</i>) Was this gentlewoman the daughter of Gérard de Narbonne?	
COUNTESS	His sole child, my lord, and bequeathed to my35 overlooking. I have those hopes of her good that her education promises: her dispositions she inherits, which makes fair gifts fairer; for where an unclean mind carries virtuous qualities, there commendations go with pity; they are virtues and traitors too; in her40 they are the better for their simpleness; she derives her honesty and achieves her goodness.	
LAFEU	Your commendations, madam, get from her tears.	
COUNTESS	'Tis the best brine a maiden can season her praise in. The remembrance of her father never approaches her heart but the tyranny of her sorrows takes all livelihood from her cheek. No more of this, Helena; go to, no more; lest it be rather thought you affect a sorrow than to have -.	45
HELENA	I do affect a sorrow indeed, but I have it too.	50
LAFEU	Moderate lamentation is the right of the dead, excessive grief the enemy to the living.	
COUNTESS	If the living be enemy to the grief, the excess makes it soon mortal.	
BERTRAM	Madam, I desire your holy wishes.	55
LAFEU	How understand we that?	
COUNTESS	Be thou blest, Bertram, and succeed thy father In manners, as in shape! Thy blood and virtue Contend for empire in thee, and thy goodness Share with thy birthright! Love all, trust a few, Do wrong to none. Be able for thine enemy Rather in power than use, and keep thy friend Under thy own life's key. Be check'd for silence, But never tax'd for speech. What heaven more will, That thee may furnish and my prayers pluck down, Fall on thy head! (<i>To Lafeu</i>) Farewell, my lord; 'Tis an unseason'd courtier; good my lord, Advise him.	60 65

BERTRAM	Co je králi?	30
LAJAR	Má píštěl.	
BERTRAM	Tu chorobu neznám.	
LAJAR	Škoda, že král ji musel poznat. (<i>K Hraběnce</i>) Slečna je dcera doktora Gérarda de Narbonne?	
HRABĚNKA	Jiné dítě neměl. Požádal mě, abych se jí ujala. Věřím, že z ní bude báječná žena. Dobré vychování v ní posílilo vrozené přednosti a vylepšilo to, co už bylo dobré. Vždyť u lidí v jádru špatných i ten sebelepší vliv může mít rozporuplné výsledky a stát se falešným rádcem. Ale u lidí ryzích, jako je ona, se dobro umocňuje. Poctivá od narození dospěje ke ctnosti.	35 40
LAJAR	Vaše chvála jí vehnala slzy do očí.	
HRABĚNKA	Slzy jsou ta nejlepší sůl, která chrání mladé děvče před zkažeností. Jen ji v srdci zabolí vzpomínka na otce, už jí ten lupič smutek kradě barvu z tváří. – Dost, Heleno. No tak, nebo si budeme myslet, že se oddáváš truchlení –	45
HELENA	Truchlím, že se mu nesmím oddat.	50
LAJAR	Mírná žalost je přátelstvím k mrtvému, přemíra žalosti je nepřítelem živých.	
HRABĚNKA	Kdyby v sobě živí tu žalost zbytečně neživili, bude po ní dřív, než se nadějí.	
BERTRAM	Mohu poprosit o požehnání, matko?	55
LAJAR	Jak tomu máme rozumět?	
HRABĚNKA	Zde je, Bertrame. Podobej se otci ne pouze vzhledem, však i chováním, ať původ s povahou se v tobě sváří, kdo zušlechťí tě víc. Měj všechny rád, věř málokomu, neškod' nikomu. Nepřátelům dej znát svou moc, ne zlobu. Přátele chraň si jako oko v hlavě. Raději mlč, než abys planě mluvil. Kéž ti Bůh přeje a mé modlitby ti pomůžou. Sbohem. (<i>K Lajaroví</i>) Prosím vás, pane, buďte mu rádcem. Nevyzná se příliš ve dvorských mravech.	60 65

LAFEU	He cannot want the best That shall attend his love.	
COUNTESS	Heaven bless him! Farewell, Bertram.	70
BERTRAM	The best wishes that can be forged in your thoughts be servants to you! <i>Exit Countess.</i> <i>(To Helena)</i> Be comfortable to my mother, your mistress, and make much of her.	
LAFEU	Farewell, pretty lady; you must hold the credit of your father. <i>Exeunt Bertram and Lafeu.</i>	75
HELENA	O, were that all! I think not on my father; And these great tears grace his remembrance more Than those I shed for him. What was he like? I have forgot him; my imagination Carries no favour in't but Bertram's. 80 I am undone; there is no living, none, If Bertram be away. 'Twere all one That I should love a bright particular star And think to wed it, he is so above me. 85 In his bright radiance and collateral light Must I be comforted, not in his sphere. The ambition in my love thus plagues itself: The hind that would be mated by the lion Must die for love. 'Twas pretty, though plague, 90 To see him every hour; to sit and draw His arched brows, his hawking eye, his curls, In our heart's table; heart too capable Of every line and trick of his sweet favour. But now he's gone, and my idolatrous fancy 95 Must sanctify his reliques. Who comes here? <i>Enter Parolles.</i> One that goes with him; I love him for his sake; And yet I know him a notorious liar, Think him a great way fool, solely a coward; Yet these fixed evils sit so fit in him, 100 That they take place, when virtue's steely bones Look bleak i' the cold wind; withal, full oft we see Cold wisdom waiting on superfluous folly.	
PAROLLES	Save you, fair queen!	
HELENA	And you, monarch!	105

LAJAR	Poradím mu, madam, jak nejlíp budu umět.	
HRABĚNKA	Pánbůh ho provázej! Bertrame, sbohem.	70
BERTRAM	Sbohem, máti. A mějte se tu tak dobře, jak si sama přejete! <i>Odejde Hraběnka.</i> <i>(K Heleně)</i> A ty se o paní hraběnku postarej a poslouchej ji na slovo.	
LAJAR	Na shledanou, slečno. A dělejte dál čest dobrému jménu svého otce. <i>Odejdou Bertram a Lajar.</i>	75
HELENA	A k čemu to? Už na něj nemyslím. Můj dnešní pláč by mu vzdal větší hold než těch pár kapek tehdy při pohřbu. 80 Jak vlastně vypadal? Já v hlavě mám jen obraz Bertrama. Jsem na tom zle. Můj život skončil, skončil, teď když Bertram mi odešel. Jako bych milovala tu nejjasnější hvězdu na nebi, tak nedostupný je mi. Vysoko 85 ční nade mnou a já se těšit smím jen tím, jak září ve sférách, kam nesmím. Troufalá láska ničí sama sebe. Laň, co se zamiluje do lva, musí pro lásku zemřít. Ale i ta muka 90 bývala krásná. Hodiny jsem směla ho vskrytu pozorovat, do srdce si vrývat jeho čelo, kadeře, jiskrné oči, každý známý rys. Teď jde má modla pryč a mně tu zbudou ostatky vzpomínek. Kdo je to tam? 95 <i>Vystoupí Esperanto.</i> I ten odjíždí. Kvůli Bertramovi ho jakž takž snáším. Jinak je to lhář, tatrman, zbabělec a špatný člověk. Špatnost mu ale sluší tak, že dobro vedle něj působí jak nahý chudák, který se klepe zimou. Holá moudrost se často chodí ohřát k pitomcům.	
ESPERANTO	Zdar a sílu, panno královno!	
HELENA	Nazdar, panovníku!	105

PAROLLES No.
 HELENA And no.
 PAROLLES Are you meditating on virginity?
 HELENA Ay. You have some stain of soldier in you; let me ask you a question. Man is enemy to virginity; how may we barricado it against him? 110
 PAROLLES Keep him out.
 HELENA But he assails; and our virginity, though valiant, in the defence yet is weak. Unfold to us some warlike resistance. 115
 PAROLLES There is none. Man, setting down before you, will undermine you and blow you up.
 HELENA Bless our poor virginity from underminers and blowers up! Is there no military policy, how virgins might blow up men? 120
 PAROLLES Virginity being blown down, man will quicklier be blown up; marry, in blowing him down again, with the breach yourselves made, you lose your city. It is not politic in the commonwealth of nature to preserve virginity. Loss of virginity is rational increase and there was never virgin got till virginity was first lost. That you were made of is metal to make virgins. Virginity by being once lost may be ten times found; by being ever kept, it is ever lost. 'Tis too cold a companion; away with 't! 125
 HELENA I will stand for 't a little, though therefore I die a virgin.
 PAROLLES There's little can be said in 't; 'tis against the rule of nature. To speak on the part of virginity, is to accuse your mothers; which is most infallible disobedience. He that hangs himself is a virgin; virginity murders itself and should be buried in highways out of all sanctified limit, as a desperate offendress against nature. Virginity breeds mites, much like a cheese; consumes itself to the very paring, and so dies with feeding his own stomach. Besides, virginity is peevish, proud, idle, made of self-love, which is the most inhibited sin in the canon. Keep it not; you cannot choose but loose by't. Out with 't! Within the year it will make itself two, which is a goodly increase; and the principal itself not much the worse. Away with 't! 140
 HELENA How might one do, sir, to lose it to her own liking? 145

ESPERANTO Nejssem panovník.
 HELENA A já nejsem královna.
 ESPERANTO Ale panna jsi.
 HELENA A ty si koukám hraješ na vojáka. Řekni mi, jak máme my slabé ženy ubránit své panenství před útoky mužů. 110
 ESPERANTO Tak, že je k sobě nepustíte.
 HELENA A co když muž bude chtít ženu tvrdě dobýt? Žena je křehká! Jak se může bránit? Poradte mi nějakou strategii. 115
 ESPERANTO Žádná není. Muž ženu nejdřív oblehne, pak ji zalehne, jen slehnout bude muset sama.
 HELENA Chraň mě Pánbůh před takovým obléháním. Copak neexistuje žádný účinný způsob, jak se může panna před mužem bránit? 120
 ESPERANTO Nejlepší obrana je, když si panna před mužem lehne. V tu chvíli se jí on postaví, ona ho vláká do pasti, on tam vnikne, a nakonec padne, a tím pádem zvítězí nad její citadelou. Kdo si uchovává panenství, ten podvrací řád přírody. Zato ztráta panenství je zisk. To dá rozum. Nebýt ztráty panenství nenarodí se jediná panna. Panenství jedinkrát ztracené lze desetkrát nahradit, a panenství jednou uchované je ztraceno navěky. Panenství je kazisvět, a proto pryč s ním! 125
 HELENA Já ho hájit nebudu, a tak asi zůstanu až do smrti panna.
 ESPERANTO Takový úděl je na draka. Panenství je nepřirozené. Zastávat se ho znamená odsuzovat své rodiče, což je proti božímu přikázání. Panenství je smyčka, kterou si uvázal kolem krku sebevrah, a mělo by být s ostatními vzbouřenci proti přírodě vykázáno z křesťanské půdy. Panenství plodí červy jako zkažený sýr, požívá samo sebe, a nakonec se zalkne vlastní pýchou. Kromě toho je panenství výrazem malosti, lenosti a sebelásky, což je v tomhle výčtu ten nejhorší hřích. Zbav se ho! Ještě nikdy nikomu nepřineslo nic dobrého. Hoď ho na trh a do roka se ti vklad dvojnásobně vrátí, což je podle mě slušný výnos, a vloženého kapitálu se to takřka nedotkne. Pryč s ním! 130
 HELENA A jak může ztratit panenství panna, která miluje? 145

PAROLLES Let me see. Marry, ill, to like him that ne'er it likes.
'Tis a commodity will lose the gloss with lying; the
longer kept, the less worth. Off with 't while 'tis
vendible; answer the time of request. Virginity, like 150
an old courtier, wears her cap out of fashion: richly
suited, but unsuitable, just like the brooch and the
tooth-pick, which wear not now. Your date is better
in your pie and your porridge than in your cheek; and
your virginity, your old virginity, is like one of our 155
French withered pears, it looks ill, it eats drily; marry
'tis a withered pear; it was formerly better; marry,
yet 'tis a withered pear. Will you anything with it?

HELENA Not my virginity; yet –
There shall your master have a thousand loves, 160
A mother and a mistress and a friend,
A phoenix, captain and an enemy,
A guide, a goddess, and a sovereign,
A counsellor, a traitress, and a dear;
His humble ambition, proud humility, 165
His jarring concord, and his discord dulcet,
His faith, his sweet disaster; with a world
Of pretty, fond, adoptious christendoms,
That blinking Cupid gossips. Now shall he –
I know not what he shall. God send him well! 170
The court's a learning place, and he is one –

PAROLLES What one, i' faith?

HELENA That I wish well. 'Tis pity –

PAROLLES What's pity?

HELENA That wishing well had not a body in't,
Which might be felt; that we, the poorer born, 175
Whose baser stars do shut us up in wishes,
Might with effects of them follow our friends,
And show what we alone must think, which never
Return us thanks.

Enter Page.

PAGE Monsieur Parolles, my lord calls for you. 180

Exit.

PAROLLES Little Helen, farewell; if I can remember thee, I will
think of thee at court.

HELENA Monsieur Parolles, you were born under a charitable
star.

ESPERANTO Nech mě přemýšlet. No přece tak, že ho odevzdá
pánovi, který nemiluje panny ani panenství.
Panenství je ležák, který časem ztrácí lesk i cenu.
Zbav se ho, dokud ti to něco hodí. Dokud je 150
poptávka. Jinak bude jako babský klobouk,
pěkně zdobený třapcem, ale vyšlý z módy,
nemožný a nepoužitelný jako použité párátka.
Tahle jablíčka je lepší zamíchat do kaše při snídani
než je nechat planě uvadat ve tvářích, protože 155
z nich brzy budou křížaly, vrásčité a seschlé křížaly,
odpudivé jak vyschlý klín staré panny. Tak co s ním
uděláš?

HELENA Se svým panenstvím? Nic. A přitom –
Tvůj pán tam bude mít na tisíc lásek: 160
svou madonu, svou paní, svoji milou,
svou bohyni, vládkyni, vražednici,
přítelkyni, světici, pomocnici,
rádkyni, zrádkyni, svou nejdražší,
pokornou hrdost, hrdou pokoru, 165
smrtný lék a sladké zoufalství,
svou víru, život, smrt a prostě všechna
ta krásná hloupá jména, jimiž Amor
křtí svoje oběti. A tvůj pán bude –
Nevím, co bude. Pánbůh mu přej štěstí! 170
Královský dvůr je škola a on má –

ESPERANTO Co má?

HELENA Má přání má. I když je škoda –

ESPERANTO Škoda?

HELENA Že s přáním nelze poslat i kus sebe,
aby i my, jimž chudoba a původ 175
nedovolí se povznést ke svým snům,
jsme mohli kráčet milovaným v patách
a neprovázeli je pouze v duchu,
za což se nikdy vděku nedočkáme.

Vystoupí Páže.

PÁŽE Pane Esperanto, váš pán vás volá. 180

Odejde.

ESPERANTO Helenko, sbohem. Jestli si na tebe někdy u dvora
vzpomenu, tak na tebe budu myslet.

HELENA Je vidět, že jste zrozen pod šlechetnou hvězdou,
monsieur Esperanto.

PAROLLES	Under Mars, I.	185
HELENA	I especially think, under Mars.	
PAROLLES	Why under Mars?	
HELENA	The wars have so kept you under that you must needs be born under Mars.	
PAROLLES	When he was predominant.	190
HELENA	When he was retrograde, I think, rather.	
PAROLLES	Why think you so?	
HELENA	You go so much backward when you fight.	
PAROLLES	That's for advantage.	
HELENA	So is running away, when fear proposes the safety; but the composition that your valour and fear makes in you is a virtue of a good wing, and I like the wear well.	195
PAROLLES	I am so full of businesses, I cannot answer thee acutely. I will return perfect courtier; in the which my instruction shall serve to naturalize thee, so thou wilt be capable of a courtier's counsel and understand what advice shall thrust upon thee; else thou diest in thine unthankfulness, and thine ignorance makes thee away. Farewell. When thou hast leisure, say thy prayers; when thou hast none, remember thy friends; get thee a good husband, and use him as he uses thee; so, farewell.	200
	<i>Exit.</i>	
HELENA	Our remedies oft in ourselves do lie, Which we ascribe to heaven; the fated sky Gives us free scope, only doth backward pull Our slow designs when we ourselves are dull. What power is it which mounts my love so high, That makes me see, and cannot feed mine eye? The mightiest space in fortune nature brings To join like likes and kiss like native things. Impossible be strange attempts to those That weigh their pains in sense and do suppose What hath been cannot be. Who ever strove So show her merit, that did miss her love? The king's disease – my project may deceive me, But my intents are fix'd and will not leave me.	210 215 220
	<i>Exit.</i>	

ESPERANTO	Já jsem zrozen ve znamení Střelce.	185
HELENA	Hned jsem to poznala.	
ESPERANTO	Podle čeho?	
HELENA	Podle jednoho neklamného znamení. Jste přece voják, ne? A vojáci jsou střelci.	
ESPERANTO	A já jsem navíc znamenitý, ostřílený voják.	190
HELENA	Kam vás střelili? Do zadku?	
ESPERANTO	Proč do zadku?	
HELENA	Protože jste se otočil k nepříteli zády. To dá rozum.	
ESPERANTO	Ústup není vždy zbabělost, ale často rozumná taktika.	
HELENA	Takže čím rychleji prásknete do bot, tím jste rozumnější. Vy jste opravdu skvělým příkladem toho, jak člověk může na své podělanosti vydělat.	195
ESPERANTO	Teď na tebe nemám čas, abych ti odpověděl. Ale až se vrátím ode dvora jako honorace, dám ti pár lekcí, abys věděla, jak se k pánům chovat, a naučila se přijímat jejich dobře míněné rady. Jinak zemřeš v nevědomosti a do smrti nepoznáš, co je to vděčnost. Sbohem. Když nebudeš mít co dělat, modli se, když se nebudeš mít co modlit, vzpomínej na své přátele. Najdi si hodného manžela a buď na něho hodná. Měj se tu dobře.	200 205
	<i>Odejde.</i>	
HELENA	Kolikrát voláme ke spáse nebe, když snadno můžem spasit sami sebe. Osud nám dává směr a my se jistě z hlouposti motáme na stejném místě. Co nutí mě mou lásku hledat tam, kde nadarmo si oči vykoukám? Snad vědomí, že mocná příroda rozdílné spojí, zmatku soulad dá. Risku se nikdy neodvází ti, co mají předem strach a hodnotí střízlivě svoje šance. Lásku si nevybojuje, kdo to nezkusí. Král ochořel. Můj zoufalý plán je buď moje zkáza, nebo naděje.	210 215 220
	<i>Odejde.</i>	

SCENE 2.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Flourish of cornets. Enter the King of France, with letters, and divers attendants.

- KING The Florentines and Senoys are by the ears;
Have fought with equal fortune and continue
A braving war.
1. LORD So 'tis reported, sir.
- KING Nay, 'tis most credible; we here received it
A certainty, vouch'd from our cousin Austria, 5
With caution that the Florentine will move us
For speedy aid; wherein our dearest friend
Prejudicates the business and would seem
To have us make denial.
1. LORD His love and wisdom,
Approved so to your majesty, may plead 10
For amplest credence.
- KING He hath arm'd our answer,
And Florence is denied before he comes.
Yet, for our gentlemen that mean to see
The Tuscan service, freely have they leave
To stand on either part.
2. LORD It well may serve 15
A nursery to our gentry, who are sick
For breathing and exploit.
- KING What's he comes here?
Enter Bertram, Lafeu, and Parolles.
1. LORD It is the Count Rousillon, my good lord,
Young Bertram.
- KING Youth, thou bear'st thy father's face;
Frank nature, rather curious than in haste, 20
Hath well composed thee. Thy father's moral parts
Mayst thou inherit too! Welcome to Paris.
- BERTRAM My thanks and duty are your majesty's.
- KING I would I had that corporal soundness now,
As when thy father and myself in friendship 25
First tried our soldiership! He did look far
Into the service of the time and was
Discipl'd of the bravest. He lasted long;

SCÉNA 2.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Fanfáry. Vystoupí Král francouzský s celou družinou. Král čte dopis.

- KRÁL Tak vida, sienští se s florentskými
do sebe zakousli a bojují
dál stejně urputně.
1. PÁN Prý je to tak.
- KRÁL Ne, je to jistá věc. Tady mám důkaz.
Vévoda rakouský nám v listu píše, 5
že z Florencie přijde brzy žádost
o rychlou pomoc, čemuž by náš přítel
rád zabránil, a tak nás vyzývá
žádosti nevyhovět.
1. PÁN Moudrá rada,
vedená láskou k vám, je jistě hodna 10
uvážení.
- KRÁL Je ve shodě s mou vůlí.
Tu žádost zamítám dřív, nežli přišla.
Však naši mladí, kteří by si chtěli
v Toskánsku zabojoval, ať se směle
připojí k té či oné straně.
2. PÁN Půjde 15
jim to jen k duhu. Potřebují trochu
procvičit tělo.
- KRÁL Kdopak to k nám jde?
Vystoupí Bertram, Lajar a Esperanto.
1. PÁN Veličenstvo, je tu mladý pan Bertram,
hrabě rousillonský.
- KRÁL Jsi celý otec,
Bertrame. Štědrá příroda si dala 20
záležet na tvé tváři. Kéž jsi po něm
i uvnitř, chlapče! Vítej v Paříži!
- BERTRAM Děkuji, Veličenstvo. Jsem vám k službám.
- KRÁL Kdybych se mohl vrátit do těch dob,
když jsme s tvým tatínkem bok po boku 25
vojančili. Byl kdysi jedním z našich
nejlepších vojáků a mladí hoši
ho dlouhá léta brali za svůj vzor.

	But on us both did haggish age steal on And wore us out of act. It much repairs me To talk of your good father. In his youth He had the wit which I can well observe To-day in our young lords; but they may jest Till their own scorn return to them unnoted Ere they can hide their levity in honour; So like a courtier, contempt nor bitterness Were in his pride or sharpness; if they were, His equal had awaked them, and his honour, Clock to itself, knew the true minute when Exception bid him speak, and at this time His tongue obey'd his hand. Who were below him He used as creatures of another place And bow'd his eminent top to their low ranks, Making them proud of his humility, In their poor praise he humbled. Such a man Might be a copy to these younger times; Which, follow'd well, would demonstrate them now But goes backward.	30 35 40 45
BERTRAM	His good remembrance, sir, Lies richer in your thoughts than on his tomb; So in approof lives not his epitaph As in your royal speech.	50
KING	Would I were with him! He would always say – Methinks I hear him now; his plausible words He scatter'd not in ears, but grafted them, To grow there and to bear – 'Let me not live,' – This his good melancholy oft began, On the catastrophe and heel of pastime, When it was out – 'Let me not live,' quoth he, 'After my flame lacks oil, to be the snuff Of younger spirits, whose apprehensive senses All but new things disdain; whose judgments are Mere fathers of their garments; whose constancies Expire before their fashions.' This he wish'd; I after him do after him wish too, Since I nor wax nor honey can bring home, I quickly were dissolved from my hive, To give some labourers room.	55 60 65
2. LORD	You are loved, sir. They that least lend it you shall lack you first.	

	Na obou z nás však zapracoval čas a odsunul nás stranou. Je mi líp, jen na něj vzpomenu. Byl ve své době veselá kopa, dokázal se smát stejně jako ti dnešní mladí páni. Jenomže na úrovni. Jeho žerty nebyly k pláči jako dneska, kdy se dokáže každý smát jen vlastním vtipům. Byl vznešený, ne ale povznesený nad ostatní. Když káral, pak vždy hlavně ty sobě rovné. Čest jak hodiny ho vedla v pravý čas říct právě slovo a toho se i držet. K podřízeným se ale choval s nebývalou úctou, neštítil se k nim sklonit, s pokorou přijímal jejich skrovný dík a svým chováním povzbuzoval jejich hrdost. V něm by se měla zhlédnout dnešní doba a pak by viděla, že pokrok je jen krokem zpátky.	30 35 40 45
BERTRAM	Ve svých vzpomínkách mu, Sire, stavíte největší pomník a žádný nápis na hrobě by nebyl tak skvostný jako vaše chvalořeč.	50
KRÁL	Už abych byl tam u něj! Často říkal – jak teď ho slyším, nikdy nemluvil jen do větru, on vždycky lidem slova vštěpoval do duší, že ujala se a nesla plody – „Radši zemřít,“ říkal, když často zcela znechucený přišel z nějaké kratochvíle – „Radši zemřít než skomírat jak ryba na suchu k posměchu mladých, jejichž bystrým smyslům se všechno staré přičí, jejichž zájmem je pouze, co se nosí, jejichž modly se mění podle módy.“ To si přál. A já jak on teď toužím po tomtéž. Už nejsem schopen snášet med, a proto opustím rychle úl a uvolním ho pilnějším včelkám.	55 60 65
2. PÁN	Milují vás všichni, těm pilným budete nejvíce scházet.	

KING I fill a place, I know't. How long is't, count,
Since the physician at your father's died? 70
He was much famed.

BERTRAM Some six months since, my lord.

KING If he were living, I would try him yet.
Lend me an arm; the rest have worn me out
With several applications; nature and sickness
Debate it at their leisure. Welcome, count; 75
My son's no dearer.

BERTRAM Thank your majesty.
Exeunt. Flourish.

SCENE 3. ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess, Steward, and Clown.

COUNTESS I will now hear; what say you of this gentlewoman?

STEWARD Madam, the care I have had to even your content,
I wish might be found in the calendar of my past
endeavours; for then we wound our modesty and
make foul the clearness of our deservings, when 5
of ourselves we publish them.

COUNTESS What does this knave here? Get you gone, sirrah.
The complaints I have heard of you I do not all
believe; 'tis my slowness that I do not; for I know
you lack not folly to commit them, and have ability¹⁰
enough to make such knaveries yours.

CLOWN 'Tis not unknown to you, madam, I am a poor fellow.

COUNTESS Well, sir.

CLOWN No, madam, 'tis not so well that I am poor, though
many of the rich are damned; but, if I may have 15
your ladyship's good will to go to the world, Isbel
the woman and I will do as we may.

COUNTESS Wilt thou needs be a beggar?

CLOWN I do beg your good will in this case.

COUNTESS In what case? 20

CLOWN In Isbel's case and mine own. Service is no heritage,
and I think I shall never have the blessing of God till

KRÁL Jen místo zabírám. Jak je to dlouho,
co zemřel doktor tvého tatínka? 70
Ten prý byl skvělý!

BERTRAM Zemřel před půl rokem.

KRÁL Kdyby byl živ, s ním bych to ještě zkusil.
Podej mi ruku. Ale ostatní
mě zničili. A nyní příroda
a nemoc přou se o mě. Hrabě, vítěj. 75
Buď tu jak doma.

BERTRAM Děkuji vám, Sire.
Odejdou. Fanfáry.

SCÉNA 3. ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka, Správce a Šášek.

HRABĚNKA Teď povídej! Cos mi chtěl o ní říct?

SPRÁVCE Madam, služby, které jsem vám k vaší spokojenosti
vždy prokazoval, jsou doufám zaregistrovány
a k nahlédnutí ve vaší paměti, protože nerad bych
se jevil neskrupulní a své zásluhy znehodnocoval tím, 5
že bych je vytruboval do světa.

HRABĚNKA Co tady dělá tenhle moula? Odejděte, pane!
Všichni si na vás stěžují. Slyšela jsem o vás dost
hrozných věcí, že se mi jim ani věřit nechce,
i když vím, že takový bídák jako vy je jich schopen. 10

ŠÁŠEK Máte svatou pravdu, paní hraběnko, žiju v bídě.
Jsem chudák nemajetná.

HRABĚNKA No dobře!

ŠÁŠEK Jaký dobře? To není dobře, že jsem chudák, i když mě
aspoň bohatství nezkaží. Ale kdybyste mi byla 15
po vůli v jisté choulostivé věci, moje žádostivost by
byla ukojena a moje Izabela by vám byla moc vděčná.

HRABĚNKA Co po mně chceš?

ŠÁŠEK Abyste mi dovolila do toho bouchnout.

HRABĚNKA Do čeho chceš bouchnout? 20

ŠÁŠEK Spíš se zeptejte, koho chci zbouchnout.
Přece Izabelu, až do toho s vaším dovolením bacím.

	I have issue o' my body; for they say barnes are blessings.	
COUNTESS	Tell me thy reason why thou wilt marry.	25
CLOWN	My poor body, madam, requires it; I am driven on by the flesh; and he must needs go that the devil drives.	
COUNTESS	Is this all your worship's reason?	
CLOWN	Faith, madam, I have other holy reasons such as they are.	30
COUNTESS	May the world know them?	
CLOWN	I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are; and, indeed, I do marry that I may repent.	
COUNTESS	Thy marriage, sooner than thy wickedness.	35
CLOWN	I am out o' friends, madam; and I hope to have friends for my wife's sake.	
COUNTESS	Such friends are thine enemies, knave.	
CLOWN	You're shallow, madam, in great friends; for the knaves come to do that for me which I am weary of. He that ears my land spares my team and gives me leave to in the crop; if I be his cuckold, he's my drudge. He that comforts my wife is the cherisher of my flesh and blood; he that cherishes my flesh and blood loves my flesh and blood; he that loves my flesh and blood is my friend; ergo, he that kisses my wife is my friend. If men could be contented to be what they are, there were no fear in marriage; for young Charbon the Puritan and old Poysam the Papist, howsome'er their hearts are severed in religion, their heads are both one; they may jowl horns together, like any deer i' the herd.	40 45 50
COUNTESS	Wilt thou ever be a foul-mouthed and calumnious knave?	
CLOWN	A prophet I, madam; and I speak the truth the next way:	55
	For I the ballad will repeat, Which men full true shall find; Your marriage comes by destiny, Your cuckoo sings by kind.	
COUNTESS	Get you gone, sir; I'll talk with you more anon.	60
STEWARD	May it please you, madam, that he bid Helen come to you; of her I am to speak.	

	Děti jsou boží požehnání a já nechci být nepožehnaný neznaboh.	
HRABĚNKA	Ty se chceš oženit? Co tě k tomu vede?	25
ŠAŠEK	Mé tělo si toho žádá, a kdo chce kam, pomozme mu tam.	
HRABĚNKA	K manželství vás, pane, nevede nic jiného než neřest?	
ŠAŠEK	Ta mě k němu jenom navádí. Vedou mě k němu ušlechtilé pohnutky.	30
HRABĚNKA	Mohu slyšet jaké?	
ŠAŠEK	Kdybych nepropadl neřesti, neměl bych se za co kát, a kdo se nekaje, není správný křesťan a přijde do pekla.	
HRABĚNKA	Ta tvoje Izabela bude mít s tebou peklo ještě zaživa.	35
ŠAŠEK	To ne. Protože já jí obstarám spoustu přátel, aby za ní chodili a utěšovali ji.	
HRABĚNKA	Na takové přátele bych si, být tebou, dávala pozor.	
ŠAŠEK	Nevíte nic o kamarádství. Dobrý kamarád přijde a obstará za mě to, co mě už omrzelo. Ten, který oře na mém poli, šetří můj pluh, a přitom úrodu sklízím já. Jestli on ze mě dělá paroháče, já z něho dělám vola. Kdo obveselí moji ženu, mně prospívá, kdo mně prospívá, má mě rád, a kdo mě má rád, je můj kamarád, tudíž každý, kdo líbá moji ženu, je mým přítelem. Kdyby se tak muži naučili být spokojeni se svým údělem, zmizel by strach z manželských ložnic. Ať protestant nebo papeženeček, Pavel nebo Šavel, přes rozdílnost ve víře jedno mají společné, paroží sluší oběma stejně.	40 45 50
HRABĚNKA	Ty si asi nedáš pokoj, dokud ti někdo tu tvou hubu nevymáchanou nezavře.	
ŠAŠEK	Má slova jsou prorocká a říkají čistou pravdu. Neboť:	55
	Kdo manželství si zkusí, pozná, jak těžké je na rukou ženu nosit s parohy na hlavě.	
HRABĚNKA	Prosím tě, jdi pryč. Už toho bylo dost.	60
SPRÁVCE	Kdybyste mu, madam, ráčila poručit, aby sem zavolal Helenu. O ní chci totiž mluvit.	

COUNTESS	Sirrah, tell my gentlewoman I would speak with her; Helen, I mean.	
CLOWN	Was this fair face the cause, quoth she, Why the Grecians sacked Troy? Fond done, done fond, Was this King Priam's joy? With that she sighed as she stood, With that she sighed as she stood, And gave this sentence then; Among nine bad if one be good, Among nine bad if one be good, There's yet one good in ten.	65 70
COUNTESS	What, one good in ten? You corrupt the song, sirrah.	75
CLOWN	One good woman in ten, madam; which is a purifying o' the song. Would God would serve the world so all the year! We'd find no fault with the tithe-woman, if I were the parson. One in ten, quoth a'! An we might have a good woman born but or every blazing star, or at an earthquake, 'twould mend the lottery well; a man may draw his heart out, ere a' pluck one.	80 85
COUNTESS	You'll be gone, sir knave, and do as I command you.	
CLOWN	That man should be at woman's command, and yet no hurt done! Though honesty be no puritan, yet it will do no hurt; it will wear the surplice of humility over the black gown of a big heart. I am going, ⁹⁰ forsooth; the business is for Helen to come hither. <i>Exit.</i>	
COUNTESS	Well, now.	
STEWARD	I know, madam, you love your gentlewoman entirely.	
COUNTESS	Faith, I do. Her father bequeathed her to me; and she herself, without other advantage, may lawfully make ⁹⁵ title to as much love as she finds; there is more owing her than is paid; and more shall be paid her than she'll demand.	
STEWARD	Madam, I was very late more near her than I think she wished me; alone she was, and did communicate to ¹⁰⁰ herself her own words to her own ears; she thought, I dare vow for her, they touched not any stranger sense.	

HRABĚNKA	Pojď sem. Pošli mi sem mou schovanku. No přece Helenu.	
ŠAŠEK	Pro její krásnou tvář Trója padla Řekům v plen Paris, Paris, Paris byl její krásou oslněn. Slepě ji miloval, slepě ji miloval, až Priam musel říct: Z deseti dcer, co jsem měl, devět nestojí za nic, jedna je za tisíc.	65 70
HRABĚNKA	Z deseti synů, které měl, jeden nestojí za nic. Tys tu písničku úplně obrátil!	75
ŠAŠEK	Neobrátil, ale vylepšil. Když je jedna žena z deseti dobrá, tak to je dar od Pánaboha. Kéž by se Stvořitel takhle činil po celý rok! Za takový desátek by mu měl každý farář blahořečit. Jedna dobrá z deseti. To by bylo! A stačilo by, kdyby se zjevila aspoň tak často jako kometa nebo zemětřesení, i to by zvýšilo šanci na výhru. Protože spíš chlap vytáhá prutem vodu z rybníka, než by vytáh takovou trefu, jako je slušná ženská.	80 85
HRABĚNKA	Zmiz už, člověče, a udělej, co jsem ti řekla!	
ŠAŠEK	Ale když se ženská na chlapa vytahuje, ať tahá jak tahá, ničeho nedosáhne. Může se poctivě činit, ale má to marný. Protože pokorení dokáže i to největší srdce udělat takhle malinkatý a uvrhnout ho do smutku. Už jdu. Já vím, mám sem poslat Helenu. <i>Odejde.</i>	90
HRABĚNKA	Tak o co jde?	
SPRÁVCE	Vím, paní hraběnko, že svou schovanku máte velice ráda.	
HRABĚNKA	To mám. Její otec mi ji svěřil a ona má právo na tolik lásky, kolik jí můžu dopřát. Oplácí mi přitom víc, než jsem jí schopna dát, a přesto jí dávám mnohem víc, než kolik ona sama vyžaduje.	95
SPRÁVCE	Madam, před chvílí jsem byl u ní bezděčným svědkem něčeho, co by asi nerada zveřejňovala. ¹⁰⁰ Mluvila si pro sebe. Jsem si jist, že netušila, že ji někdo slyší. Mluvila v tom smyslu,	

Her matter was, she loved your son. Fortune, she said,
was no goddess, that had put such difference betwixt
their two estates; Love no god, that would not 105
extend his might, only where qualities were level; Diana
no queen of virgins, that would suffer her poor knight
surprised, without rescue in the first assault or ransom
afterward. This she delivered in the most bitter touch
of sorrow that e'er I heard virgin exclaim in, which 110
I held my duty speedily to acquaint you withal;
sithence, in the loss that may happen, it concerns
you something to know it.

COUNTESS You have discharged this honestly; keep it to yourself.
Many likelihoods informed me of this before, which 115
hung so tottering in the balance that I could neither
believe nor misdoubt. Pray you, leave me; stall this
in your bosom; and I thank you for your honest care.
I will speak with you further anon.

Exit Steward.

Enter Helena.

Even so it was with me when I was young; 120
If ever we are nature's, these are ours; this thorn
Doth to our rose of youth rightly belong;
Our blood to us, this to our blood is born;
It is the show and seal of nature's truth,
Where love's strong passion is impress'd in youth. 125
By our remembrances of days foregone,
Such were our faults, or then we thought them none.
Her eye is sick on't; I observe her now.

HELENA What is your pleasure, madam?

COUNTESS You know, Helen, 130
I am a mother to you.

HELENA Mine honourable mistress.

COUNTESS Nay, a mother.
Why not a mother? When I said 'a mother',
Methought you saw a serpent. What's in 'mother',
That you start at it? I say, I am your mother;
And put you in the catalogue of those 135
That were enwombed mine. 'Tis often seen
Adoption strives with nature and choice breeds
A native slip to us from foreign seeds.
You ne'er oppress'd me with a mother's groan,

že miluje vašeho syna. Spílala osudu, že mezi ně
postavil hráz společenského postavení,
vyčítala Amorovi, že lásce přeje jen u sobě 105
rovných, a panenské bohyni Dianě vyčítala,
že svou novicku ani neuchránila před vypuknutím
lásky, ani ji nepřišla z jejího zajetí vysvobodit.
To vše pronášela tak hořkým tónem, že jsem
dosud žádnou pannu takto mluvit neslyšel, 110
takže jsem nemeškal a přišel jsem vám to poslušně
oznámit, neboť musíte vědět, jaké nebezpečí vám
hrozí.

HRABĚNK A Věřím ti, ale nech si to pro sebe. Tušila jsem,
že se něco takového děje, ale dlouho jsem si 115
nebyla jista. Tak teď už to vím. Jdi, prosím tě,
a jazyk za zuby. Mockrát ti děkuji
za poctivou snahu. Promluvíme si o tom
později.

Odejde Správce.

Vystoupí Helena.

V mládí jsem byla stejná jako ona. 120
Příroda si to přeje. Láska je
růže zrádnými trny obalená,
jež s vůní roní rudé krůpěje.
A to, že pravá pravda života
je v plátcích růže mládí ukrytá, 125
zjistíme později, až při vzpomínce
na trápení, jež voní teď tak sladce.
Ale ona to ještě necítí. Ne, ne.

HELENA Co si přejete, paní?

HRABĚNK A Ty víš, že máš 130
ve mně spíš matku, Heleno.

HELENA Jste moje paní.

HRABĚNK A Ne, jsem tvoje matka.
A proč ne matka? Řeknu „matka“ a ty
se otřeš, jak by tě uštkla zmije!
Co tě tak děsí na tom slově „matka“?
Přijímám tě mezi ty, které jsem 135
přivedla na svět. Cizím štěpem se
strom oživuje. Volbou spříznění
se nevlastní ve vlastní promění.
V bolestech jsem tě nerodila, přesto

	Yet I express to you a mother's care.	140
	God's mercy, maiden! Does it curd thy blood To say I am thy mother? What's the matter, That this distemper'd messenger of wet, The many-colour'd Iris, rounds thine eye? Why? That you are my daughter?	
HELENA	That I am not.	145
COUNTESS	I say, I am your mother.	
HELENA	Pardon, madam; The Count Rousillon cannot be my brother. I am from humble, he from honour'd name; No note upon my parents, his all noble. My master, my dear lord he is; and I	150
	His servant live, and will his vassal die. He must not be my brother.	
COUNTESS	Nor I your mother?	
HELENA	You are my mother, madam; would you were – So that my lord your son were not my brother – Indeed my mother! Or were you both our mothers,	155
	I care no more for than I do for heaven, So I were not his sister. Can't no other, But, I your daughter, he must be my brother?	
COUNTESS	Yes, Helen, you might be my daughter-in-law. God shield you mean it not! daughter and mother	160
	So strive upon your pulse. What, pale again? My fear hath catch'd your fondness; now I see The mystery of your loneliness, and find Your salt tears' head. Now to all sense 'tis gross:	165
	You love my son; invention is ashamed, Against the proclamation of thy passion, To say thou dost not. Therefore tell me true; But tell me then, 'tis so; for, look thy cheeks Confess it, th' one to th' other; and thine eyes See it so grossly shown in thy behaviors	170
	That in their kind they speak it; only sin And hellish obstinacy tie thy tongue, That truth should be suspected. Speak, is't so? If it be so, you have wound a goodly clew; If it be not, forswear't; howe'er, I charge thee,	175
	As heaven shall work in me for thine avail, Tell me truly.	
HELENA	Good madam, pardon me!	

	jsem ve všem všudy jak tvá rodná matka. Proboha, děvče, vaří se ti krev, jenom to slovo vyřknu. Co se děje, že uplakané panenky tvých očí teď na mě dští oheň a síru? Proč? Že jsi má dcera?	140
HELENA	Nejsem vaše dcera.	145
HRABĚNKA	A já jsem tvoje matka!	
HELENA	Nezlobte se. Pan hrabě nemůže však být můj bratr. Je urozený, já jsem obyčejná. Má skvělý původ, a já nejsem nic. On je můj pán, můj velitel, mně zbývá mu věrně s láskou sloužit, co jsem živa. Můj bratr není.	150
HRABĚNKA	Ani já tvá matka?	
HELENA	Jste moje matka. Moc bych si to přála, abyste byla, kdyby on, váš syn, nebyl mým bratrem. Nebo buďte nám oběma matkou, nestanu-li se pak jeho sestrou. Jak to zařídit nebýt mu sestrou a vám dcerou být?	155
HRABĚNKA	Že budeš mojí snachou. Bože chraň! To jistě nechceš, když tě slova „matka“ a „dcera“ tolik dráždí. Zás jak stěna! Chytila ses do pasti. Už chápu, proč se přede mnou schováváš a jaký důvod má ten tvůj věčný pláč. Je mi to jasné. Miluješ mého syna! Zapírat svou lásku nemůžeš. Je příliš zjevná. Řekni mi čistou pravdu. Řekni mi, zda je to tak! Tvé tváře jedna druhá to přiznávají. A tvým očím je to tak očividné z tvého počínání, že taky přitakají. Jenom jazyk ti hříšná zatvrzelost svazuje, že nevyjeví pravdu. Je to tak? Jestliže ano, pak sis nadrobila, a jestli ne, popři to. Tak či onak při nebi, jež ti přeje jako já, tě vyzývám. Mluv!	160
		165
		170
		175
HELENA	Odpusťte mi, paní.	

COUNTESS	Do you love my son?	
HELENA	Your pardon, noble mistress!	
COUNTESS	Love you my son?	
HELENA	Do not you love him, madam?	
COUNTESS	Go not about; my love hath in't a bond, Whereof the world takes note. Come, come, disclose The state of your affection; for your passions Have to the full appeach'd.	180
HELENA	Then, I confess, Here on my knee, before high heaven and you, That before you, and next unto high heaven, I love your son. My friends were poor, but honest; so's my love. Be not offended; for it hurts not him That he is loved of me; I follow him not By any token of presumptuous suit; Nor would I have him till I do deserve him; Yet never know how that desert should be. I know I love in vain, strive against hope; Yet in this captious and intenable sieve I still pour in the waters of my love And lack not to lose still. Thus, Indian-like, Religious in mine error, I adore The sun, that looks upon his worshipper, But knows of him no more. My dearest madam, Let not your hate encounter with my love For loving where you do; but if yourself, Whose aged honour cites a virtuous youth, Did ever in so true a flame of liking Wish chastely and love dearly, that your Dian Was both herself and love. O, then, give pity To her, whose state is such that cannot choose But lend and give where she is sure to lose; That seeks not to find that her search implies, But riddle-like lives sweetly where she dies!	185 190 195 200 205
COUNTESS	Had you not lately an intent – speak truly! – To go to Paris?	210
HELENA	Madam, I had.	
COUNTESS	Wherefore? Tell true.	
HELENA	I will tell truth; by grace itself I swear. You know my father left me some prescriptions	

HRABĚNKA	Miluješ ho?	
HELENA	Odpusťte, prosím vás!	
HRABĚNKA	Miluješ mého syna?	
HELENA	Vy snad ne?	
HRABĚNKA	Neuhýbej! Já se k té lásce můžu s hrdostí hlásit. No tak! Příznej se, že ho máš ráda! Je to na tobě až příliš vidět.	180
HELENA	Ano, přiznávám na kolenou před Bohem, před vámi, že víc než vás a jak svou vlastní duši ho miluji. U nás jsme žili chudě, ale čestně. A proto nebojte se. Nechci ho obtěžovat anebo troufale na něho líčit. Nemůžu ho mít, leda bych si ho něčím zasloužila. Čím, o tom nemám zdání. Dobře vím, jak marně miluji a planě planu. A přece budu moře lásky svým děravým sítem do dna vybírat a ztrácet to, co nemám. Budu se jak Indián v nábožném poblouznění před sluncem kořit, které netuší, že někdo k němu vzhlíží. Vzácná paní, nezlobte se, já vám svou láskou nechci tu vaši brát. Jestli jste ale vy, tak čestná teď a jistě ctnostná kdysi, zamlada milovala nevinnou, však opravdovou láskou, stejně tak ryzí jak cudnou, prosím, slitujte se nad ženou, která vše, co má, chce dát tam, kde si jista je jen ziskem ztrát, která se to, co hledá, najít brání a jejímž životem je umírání.	185 190 195 200 205
HRABĚNKA	Copak se nechystáš jet do Paříže? Pověz mi pravdu!	210
HELENA	Chystám.	
HRABĚNKA	A to proč?	
HELENA	Přisáhám vám, že si nic nevymyslím. Jak víte, otec odkázal mi pár	

Of rare and proved effects, such as his reading
 And manifest experience had collected 215
 For general sovereignty; and that he will'd me
 In heedfull'st reservation to bestow them,
 As notes whose faculties inclusive were
 More than they were in note. Amongst the rest,
 There is a remedy, approved, set down, 220
 To cure the desperate languishings whereof
 The king is render'd lost.

COUNTESS This was your motive
 For Paris, was it? Speak!

HELENA My lord your son made me to think of this;
 Else Paris and the medicine and the king 225
 Had from the conversation of my thoughts
 Haply been absent then.

COUNTESS But think you, Helen,
 If you should tender your supposed aid,
 He would receive it? He and his physicians
 Are of a mind; he, that they cannot help him, 230
 They, that they cannot help. How shall they credit
 A poor unlearned virgin, when the schools,
 Embowell'd of their doctrine, have left off
 The danger to itself?

HELENA There's something in't,
 More than my father's skill, which was the greatest 235
 Of his profession, that his good receipt
 Shall for my legacy be sanctified
 By the luckiest stars in heaven; and, would your honour
 But give me leave to try success, I'd venture
 The well-lost life of mine on his grace's cure 240
 By such a day and hour.

COUNTESS Dost thou believe't?

HELENA Ay, madam, knowingly.

COUNTESS Why, Helen, thou shalt have my leave and love,
 Means and attendants and my loving greetings
 To those of mine in court. I'll stay at home 245
 And pray God's blessing into thy attempt.
 Be gone to-morrow; and be sure of this,
 What I can help thee to thou shalt not miss.

Exeunt.

převzácných receptů, do kterých vložil
 všechen svůj um a podle nichž se dá 215
 vyléčit leccos. Přikázal mi, abych
 je schovala pro zvláštní případy,
 kdy jiné léky ukážou se jako
 neúčinné. V těch receptech se najde
 jeden, jenž zcela prokazatelně 220
 dokáže vyléčit i nemoc, na niž
 umírá král.

HRABĚNKA Proto jsi chtěla odjet
 do Paříže? Mluv!

HELENA Kdyby tam nebyl váš syn, nikdy by
 mě nenapadlo myslet na Paříž, 225
 na krále ani na zázračné léky.
 On mně ten nápad vnuknul.

HRABĚNKA Myslíš si,
 Heleno, že král tvoji pomoc přijme?
 On i ti jeho doktoři jsou, zdá se,
 zajedno v tom, že pomoci mu není. 230
 Copak si myslíš, že budou chtít věřit
 nezkušené a chudé dívce, když
 i učinnost je v koncích s rozumem
 a vzdala to?

HELENA I když můj otec byl
 nejlepší doktor ze všech, tenhle recept 235
 má v sobě něco víc než pouhou vědu.
 Mou šťastnou hvězdou požehnaný počkal
 si tady na mne. Kdybyste i vy
 mi, madam, dovolila zkusit štěstí,
 dám ráda v sázku vlastní život, abych 240
 pomohla králi.

HRABĚNKA Vážně tomu věříš?

HELENA Jsem o tom přesvědčena.

HRABĚNKA Tak dobře, dám ti svoje svolení
 i prostředky, sluhy a dopisy
 mým známým ode dvora. Já se budu 245
 zde doma modlit, ať se tvá věc zdaří.
 Vyrážíš zítra. Spolehni se, že
 udělám všechno, co ti pomůže.

Odejdou.

ACT II.

SCENE 1.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Flourish of cornets. Enter the King, attended with divers young lords taking leave for the Florentine war; Bertram and Parolles.

- KING Farewell, young lords; these warlike principles
Do not throw from you – and you, my lords, farewell:
Share the advice betwixt you; if both gain all,
The gift doth stretch itself as 'tis received,
And is enough for both.
1. LORD 'Tis our hope, sir, 5
After well enter'd soldiers, to return
And find your grace in health.
- KING No, no, it cannot be; and yet my heart
Will not confess he owes the malady
That doth my life besiege. Farewell, young lords; 10
Whether I live or die, be you the sons
Of worthy Frenchmen: let higher Italy –
Those bated that inherit but the fall
Of the last monarchy – see that you come
Not to woo honour, but to wed it; when 15
The bravest questant shrinks, find what you seek,
That fame may cry you loud: I say, farewell.
2. LORD Health, at your bidding, serve your majesty!
- KING Those girls of Italy, take heed of them!
They say, our French lack language to deny, 20
If they demand. Beware of being captives,
Before you serve.
- BOTH Our hearts receive your warnings.
- KING Farewell. (*To some lords*) Come hither to me.
King steps aside, attended.
1. LORD O, my sweet lord, that you will stay behind us!
- PAROLLES 'Tis not his fault, the spark.

JEDNÁNÍ II.

SCÉNA 1.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Fanfára. Vystoupí Král s družinou kavalirů odjíždějících do války do Florencie. Dále vystoupí sloužící, Bertram a Esperanto.

- KRÁL Vojáci, hodně zdaru. V boji dbejte
rad, které jsem vám dal. – Vy rovněž, páni.
Rozdělte si je, anebo když chcete,
řidte se jimi všichni. Je jich dost
a platí pro vás jako pro vás.
1. PÁN Sire, 5
doufám, že až se vrátíme z té války
zoceleni, vy budete už zdráv.
- KRÁL Ne, to se nestane, i když můj duch
se brání vzdát se chorobě, co mi
tak ničí tělo. Sbohem, pánové. 10
Ať živ, anebo mrtev, chci být hrdý
na syny Francie. Ať Italové –
chudáci, kteří zdědili jen trosky
své dávné říše – vidí, že jste přišli
ne koketovat se ctí, ale vzít si ji. 15
Ty nejchabřejší přemozte! Ať sláva
vás provází! Přeji vám hodně štěstí.
1. PÁN A my vám, Sire, přejem hodně zdraví.
- KRÁL Pokud jde o Italky, pozor na ně!
Říká se, že když ony kývnou prstem, 20
Francouz se nezná. Nenechte se od nich
zajmout už před bojem.
- OBA PÁNI Děkujem za radu!
- KRÁL Už jděte. (*K jiným pánům*) Na slovíčko, pánové.
Král ustoupí do pozadí.
1. PÁN Škoda, že s námi nejedete, hrabě.
- ESPERANTO On sám by rád!

2. LORD	O, 'tis brave wars!	25
PAROLLES	Most admirable! I have seen those wars.	
BERTRAM	I am commanded here, and kept a coil with 'Too young' and 'the next year' and 'tis too early'.	
PAROLLES	An thy mind stand to't, boy, steal away bravely.	
BERTRAM	I shall stay here the forehorse to a smock, Creaking my shoes on the plain masonry, Till honour be bought up and no sword worn But one to dance with! By heaven, I'll steal away.	30
1. LORD	There's honour in the theft.	
PAROLLES	Commit it, count.	
2. LORD	I am your accessory; and so, farewell.	35
BERTRAM	I grow to you, and our parting is a tortured body.	
1. LORD	Farewell, captain.	
2. LORD	Sweet Monsieur Parolles!	
PAROLLES	Noble heroes, my sword and yours are kin. Good sparks and lustrous, a word, good metals. You shall find in the regiment of the Spinii one Captain Spurio, with his cicatrice, an emblem of war, here on his sinister cheek; it was this very sword entrenched it: say to him, I live, and observe his reports for me.	40 45
1. LORD	We shall, noble captain. <i>Exeunt lords.</i>	
PAROLLES	Mars dote on you for his novices! <i>(To Bertram)</i> What will ye do?	
BERTRAM	Stay the king.	
PAROLLES	Use a more spacious ceremony to the noble lords; you have restrained yourself within the list of too cold an adieu. Be more expressive to them: for they wear themselves in the cap of the time, there do muster true gait, eat, speak, and move under the influence of the most received star; and though the devil lead the measure, such are to be followed. After them, and take a more dilated farewell!	50
BERTRAM	And I will do so.	
PAROLLES	Worthy fellows; and like to prove most sinewy swordmen. <i>Exeunt Bertram and Parolles.</i>	60

2. PÁN	Vojna je skvělá škola!	25
ESPERANTO	Moje řeč! Já bych mohl vyprávět!	
BERTRAM	Nesmím jet! Prý jsem „ještě příliš mladý“. Že prý „až napřesrok“, až budu „starší“!	
ESPERANTO	Když tolik chcete, sbalte se a jedem.	
BERTRAM	Budu tu sám jen mezi sukněmi ostruhou bodat leda do parket. Čest na mě nevybyde a můj meč mi shnije u pasu. Ne, uteču!	30
1. PÁN	Kdo uteče, vyhraje!	
ESPERANTO	Do toho, hrabě!	
2. PÁN	Já jsem na vaší straně. Zatím sbohem.	35
BERTRAM	To loučení jsou muka. Rve mi srdce z těla.	
1. PÁN	Mějte se, kapitáne.	
2. PÁN	Monsieur Esperanto.	
ESPERANTO	Vznešení hrdinové, při bratrství našich mečů, stejných šviháků a sekáčů, jako jsme my všichni, splňte mi jednu prosbu. U spinského regimentu najdete jistého kapitána Bluma, kterému jsem nechal na památku skvostný válečný odznak, jizvu na levé tváři, právě tímhle mečem. Vyřďte mu, že ještě žiju, a uslyšíte, co vám odpoví.	40 45
1. PÁN	Jak si přejete, kapitáne. <i>Odejdou oba pánové.</i>	
ESPERANTO	Bůh války se musí tetelit nad tímhle přírůstkem vojenských telat. <i>(K Bertramovi)</i> Tak co budete dělat?	
BERTRAM	Podpírat krále.	
ESPERANTO	Měl byste být sdílnější k naší urozené mládeži. Odbyl jste je až příliš chladně. Buďte na ně laskavější, protože oni jsou chochol na čepici doby. Oni určují, jak se chovat, co jíst, co říkat a jak se pohybovat pod vlivem hvězdy, která právě letí. A přestože je může zavést třeba až do pekel, je radno je následovat. Utíkejte za nimi a dejte jim pac a pusu jak se patří!	50 55
BERTRAM	Máš pravdu.	
ESPERANTO	Jsou to pašáci a určitě budou bojovat jako lvi. <i>Odejdou Esperanto a Bertram.</i>	60

Enter Lafeu. The King comes forward.

LAFEU *(Kneeling)* Pardon, my lord, for me and for my tidings.
 KING I'll see thee to stand up.
 LAFEU Then here's a man stands, that has brought his pardon.
 I would you had kneel'd, my lord, to ask me mercy,
 And that at my bidding you could so stand up. 65
 KING I would I had; so I had broke thy pate,
 And ask'd thee mercy for't.
 LAFEU Good faith, across!
 But, my good lord 'tis thus: will you be cured
 Of your infirmity?
 KING No.
 LAFEU O, will you eat
 No grapes, my royal fox? Yes, but you will 70
 My noble grapes, an if my royal fox
 Could reach them: I have seen a medicine
 That's able to breathe life into a stone,
 Quicken a rock, and make you dance canary
 With spritely fire and motion; whose simple touch, 75
 Is powerful to araise King Pippen, nay,
 To give great Charlemain a pen in's hand,
 And write to her a love-line.
 KING What 'her' is this?
 LAFEU Why, Doctor She: my lord, there's one arrived,
 If you will see her: now, by my faith and honour, 80
 If seriously I may convey my thoughts
 In this my light deliverance, I have spoke
 With one that, in her sex, her years, profession,
 Wisdom and constancy, hath amazed me more
 Than I dare blame my weakness: will you see her 85
 For that is her demand, and know her business?
 That done, laugh well at me.
 KING Now, good Lafeu,
 Bring in the admiration; that we with thee
 May spend our wonder too, or take off thine
 By wondering how thou took'st it.
 LAFEU Nay, I'll fit you, 90
 And not be all day neither.
Lafeu goes to the door.
 KING Thus he his special nothing ever prologues.

Vystoupí Lajar. Král jde do popředí.

LAJAR *(Pokleká)* Výsosti, prosím, popřejte mi sluchu.
 KRÁL Popřeju, rád. Však poručím ti, vstaň!
 LAJAR Kéž bych tak mohl poručit já vám!
 Donutil bych vás pokleknout a přál si,
 abyste vstal, a vy byste mě poslech. 65
 KRÁL Kéž by! A já bych tě pak mohl zmlátit
 a třeba se ti omluvil!
 LAJAR To sotva!
 Výsosti, zeptám se vás. Chtěl byste
 zpátky své zdraví?
 KRÁL Ne!
 LAJAR Jste jak ta liška,
 co nedosáhla na hrozny, a proto 70
 říká, že jsou kyselé. Však tyhle
 jsou sladké jako med. Zním doktorku,
 co umí vdechnout život kameni,
 a kdyby si vás vzala do práce,
 budete tančit kvapík. Ta by svedla 75
 oživit krále Klacka, zvednout z hrobu
 i Karla Velikého, aby jí
 napsal milostný sonet.
 KRÁL „Doktorka“?
 LAJAR No ano, Sire. Právě dorazila
 a žádá o slyšení. Při mé cti, 80
 a teď už mluvím zcela vážně, nikdy
 jsem mezi ženami nepoznal druhou,
 která by měla tolik moudrosti,
 stálosti, dovednosti při svém mládí,
 až mi to namouduší bere dech. 85
 Přijměte ji a vyslechněte, prosím,
 a pak se smějte.
 KRÁL Dobře, Lajare.
 Přiveď tu dívku, ať se podíváme,
 na ten tvůj div, anebo podíváme,
 co na ní vidíš.
 LAJAR Jak si přejete. 90
 Bude tu hned.
Lajar jde ke dveřím.
 KRÁL Takhle nás naláká, a kde nic tu nic.

LAFEU	Nay, come your ways. <i>Enter Helena.</i>	
KING	This haste hath wings indeed.	
LAFEU	Nay, come your ways. This is his majesty; say your mind to him. A traitor you do look like; but such traitors His majesty seldom fears; I am Cressid's uncle, That dare leave two together. Fare you well. <i>Exit.</i>	95
KING	Now, fair one, does your business follow us?	
HELENA	Ay, my good lord. Gérard de Narbonne was my father; In what he did profess, well found.	100
KING	I knew him.	
HELENA	The rather will I spare my praises towards him: Knowing him is enough. On's bed of death Many receipts he gave me: chiefly one. Which, as the dearest issue of his practise, And of his old experience the only darling, He bade me store up, as a triple eye, Safer than mine own two, more dear; I have so; And hearing your high majesty is touch'd With that malignant cause wherein the honour Of my dear father's gift stands chief in power, I come to tender it and my appliance With all bound humbleness.	105
KING	We thank you, maiden; But may not be so credulous of cure, When our most learned doctors leave us and The congregated College have concluded That labouring art can never ransom nature From her inaidible estate; I say we must not So stain our judgment, or corrupt our hope, To prostitute our past-cure malady To empirics, or to dissever so Our great self and our credit, to esteem A senseless help when help past sense we deem.	110
HELENA	My duty then shall pay me for my pains. I will no more enforce mine office on you. Humbly entreating from your royal thoughts A modest one, to bear me back again.	115

LAJAR	Pojď dál. <i>Vystoupí Helena.</i>	
KRÁL	To je mi rychlost, už je tady.	
LAJAR	Říkám ti, pojď dál! Tady je král. Tak mu to hezky pověz. Tváříš se strašně, až z tebe jde strach. Král se tě nebojí. Jsem jako kuplíř, nechám vás tady spolu. Na shledanou. <i>Odejde.</i>	95
KRÁL	Tak, krasavice, chceš mi něco říct?	
HELENA	Ano, Výsosti. Můj otec, doktor Gérard de Narbonne, byl slavný lékař.	100
KRÁL	Ano, slyšel jsem.	
HELENA	Pak jistě nemusím vás přesvědčovat o jeho kvalitách. Když umíral, předal mi recepty a mezi nimi i jeden nejvzácnější, do nějž vložil všechno své medicínské umění. Poručil mi, ať zvláště tenhle chráním jak oko v hlavě. Poslechla jsem ho, a když se roznesla ta strašná zpráva o vaší nemoci, já neváhala a ve vši pokoře si dovolila, Sire, ten recept přinést, protože jen on vám může pomoci.	105
KRÁL	Děkuji ti, však tvému léku příliš nevěřím. Nejučenější naši lékaři ve shodě s konziliem v Londýně jsou názoru, že není v lidských silách se vzepřít přírodě. Mám po nich plivnout, sám sebe zesměšnit tím, že bych nemoc, pro kterou není lék, dal do rukou šarlatánům? Mám dělat ze sebe blázna, co věří na zázraky, když mě může zachránit už jenom zázrak?	110
HELENA	Pak splnila jsem svoji povinnost a už vás nebudu dál obtěžovat. Jenom se na mě, prosím, neztejte, nechtěla jsem se nijak vnucovat.	115

KING	I cannot give thee less, to be call'd grateful. Thou thought'st to help me; and such thanks I give As one near death to those that wish him live. But what at full I know, thou know'st no part, I knowing all my peril, thou no art.	130
HELENA	What I can do can do no hurt to try, Since you set up your rest 'gainst remedy. He that of greatest works is finisher Oft does them by the weakest minister. So holy writ in babes hath judgment shown, When judges have been babes; great floods have flown From simple sources, and great seas have dried When miracles have by the greatest been denied. Oft expectation fails and most oft there Where most it promises, and oft it hits Where hope is coldest and despair most fits.	135 140
KING	I must not hear thee. Fare thee well, kind maid. Thy pains not used must by thyself be paid. Proffers not took reap thanks for their reward.	145
HELENA	Inspired merit so by breath is barr'd. It is not so with Him that all things knows As 'tis with us that square our guess by shows; But most it is presumption in us when The help of heaven we count the act of men. Dear sir, to my endeavours give consent; Of heaven, not me, make an experiment. I am not an impostor that proclaim Myself against the level of mine aim; But know I think and think I know most sure My art is not past power nor you past cure.	150 155
KING	Are thou so confident? Within what space Hopedst thou my cure?	
HELENA	The great'st grace lending grace Ere twice the horses of the sun shall bring Their fiery coacher his diurnal ring, Ere twice in murk and occidental damp Moist Hesperus hath quench'd her sleepy lamp, Or four and twenty times the pilot's glass Hath told the thievish minutes how they pass, What is infirm from your sound parts shall fly, Health shall live free and sickness freely die.	160 165

KRÁL	Nezlobím se. Já nejsem nevděčný. Tys chtěla pomoci, já ti děkuji jak umírající těm, co ho litují. Ty nemáš ponětí, jak na tom jsem. Král nechce být pokusným králíkem.	130
HELENA	Můj pokus nemůže vám ublížit, když rozhod jste se, že nechcete žít. Kolikrát i ta nejskvělejší díla dokážou právě ti, jimž chybí síla. V Písmu i děti přesoudily soudce. Potopa vypadá zpočátku krotce. A moře vyschlo před lidskými zraky, když mocní nevěřili na zázraky. Co čekáte, vás vždycky nejvíc zklame a nejvíc těší, když se nečekaná objeví spása na dně zoufalství.	135 140
KRÁL	Nesmím tě poslouchat. Už, prosím, jdi. Zbytečně namáháš se. Žádný dík za pomoc, již si nikdo nepřeje.	145
HELENA	Dech slova sfoukl jiskru naděje. Oč hůř jsme na tom nežli Vševědoucí, když pouhé zdání je nám bernou mincí, a bývá naším strašným omylem, když za zázraky lidem děkujem. Zkusme to, Sire, jestli ne mně, tak dopřejte nebi šanci na zázrak. Nepatřím k těm, kdo předstírat by chtěli, že trefí tam, kam ani nedostřelí, vím ale jistě, že má pomoc není bez naděje na vaše uzdravení.	150 155
KRÁL	Tolik si věříš? Dokdy podle tebe se uzdravím?	
HELENA	Když bude mi přát nebe, než podvkrát ohnivý vozataj svým kočárem obletí světa kraj, než podvkrát uhasí večernice v mokřinách západu svit blede svíce, než čtyřicetokrát v hodinách čas-zloděj změní písek času v prach, pak všechno nečisté vás opustí, zdraví se vrátí, zmizí bolesti.	160 165

KING	Upon thy certainty and confidence What darest thou venture?	
HELENA	Tax of impudence, A strumpet's boldness, a divulged shame Traded by odious ballads; my maiden's name Sear'd otherwise; nay, worse – if worse – extended With vilest torture let my life be ended.	170
KING	Methinks in thee some blessed spirit doth speak His powerful sound within an organ weak; And what impossibility would slay In common sense, sense saves another way. Thy life is dear; for all that life can rate Worth name of life in thee hath estimate, Youth, beauty, wisdom, courage, all That happiness and prime can happy call. Thou this to hazard needs must intimate Skill infinite or monstrous desperate. Sweet practiser, thy physic I will try, That ministers thine own death if I die.	175 180 185
HELENA	If I break time, or flinch in property Of what I spoke, unpitied let me die, And well deserved. Not helping, death's my fee; But, if I help, what do you promise me?	190
KING	Make thy demand.	
HELENA	But will you make it even?	
KING	Ay, by my sceptre and my hopes of heaven.	
HELENA	Then shalt thou give me with thy kingly hand What husband in thy power I will command. Exempted be from me the arrogance To choose from forth the royal blood of France, My low and humble name to propagate With any branch or image of thy state; But such a one, thy vassal, whom I know Is free for me to ask, thee to bestow.	195 200
KING	Here is my hand; the premises observed, Thy will by my performance shall be served. So make the choice of thy own time, for I, Thy resolved patient, on thee still rely. More should I question thee, and more I must, Though more to know could not be more to trust, From whence thou camest, how tended on; but rest Unquestion'd welcome and undoubted blest. –	205

KRÁL	A jaký jsi ochotna přijmout trest, když neuspěješ?	
HELENA	Sázím vlastní čest. Děvkou mě nazvěte a v baladách zostudte moje jméno a můj krach. Pokud vám nestačí ta odplata, třeba mě mučte, zbavte života.	170
KRÁL	Zdá se mi, jako by v tvém slabém hlase moc nadpozemská právě ozvala se. To, co se často jeví nesmyslné, po chvílce rozmyslu se možným stane. Tvůj život cenný je, vždyť vidím v něm všechno, co dělá život životem. Jsi mladá, krásná, moudrá, odvážná, svůj šťastný obraz v tobě štěstí má. Kdo tohle vsadí, buď moc dobře ví, že zvítězí, či jedná v zoufalství. Zkusím tvůj lék, má sladká, a tím spíš, když za mou smrt ty smrtí zaplatíš.	175 180 185
HELENA	Nesplním-li svůj slib v určené lhůtě, bez milosti mě zkraťte na životě. Mou mzdou ať je můj konec na zemi. Když ale uspěju, co dáte mi?	190
KRÁL	Řekni, co chceš!	
HELENA	A mohu spolehnout se?	
KRÁL	Při žezle královském a mojí spáse.	
HELENA	Chci, Sire, abych z vaší ruky směla si vzít, koho si řeknu, za manžela. Samozřejmě že daleka jsem toho volit si muže z rodu královského a tak svým nízkým rodem pošpinit pověst a čest královské rodiny. Muž, jehož chci, je vaším poddaným, vy ho dát smíte, já ho žádat smím.	195 200
KRÁL	Mou ruku na to. Tvé podmínky беру. Svou důvěru ti dávám za důvěru. Jak postupovat, sama urči si, teď všechno na tobě jen závisí. Měl bych se ptát, leccos si ověřit, kdo ale ověřuje, nevěří. Kdo, co, jak, proč teď nechám radši stranou a vítám tě co spásu požehnanou. –	205

(*To attendants*) Give me some help here, ho!
 (*To Helen*) If thou proceed
 As high as word, my deed shall match thy meed. 210
Flourish. Exeunt.

SCENE 2.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess and Clown.

COUNTESS Come on, sir; I shall now put you to the height of
 your breeding.
 CLOWN I will show myself highly fed and lowly taught.
 I know my business is but to the court.
 COUNTESS To the court! Why, what place make you special, 5
 when you put off that with such contempt?
 But to the court!
 CLOWN Truly, madam, if God have lent a man any manners,
 he may easily put it off at court. He that cannot make
 a leg, put off's cap, kiss his hand and say nothing, 10
 has neither leg, hands, lip, nor cap; and indeed
 such a fellow, to say precisely, were not for the
 court. But for me, I have an answer will serve all men.
 COUNTESS Marry, that's a bountiful answer that fits
 all questions. 15
 CLOWN It is like a barber's chair that fits all buttocks,
 the pin-buttock, the quatch-buttock, the brawn-buttock,
 or any buttock.
 COUNTESS Will your answer serve fit to all questions?
 CLOWN As fit as ten groats is for the hand of an attorney, 20
 as your French crown for your taffeta punk, as Tib's
 rush for Tom's forefinger, as a pancake for Shrove
 Tuesday, a morris for May-day, as the nail to his hole,
 the cuckold to his horn, as a scolding queen to
 a wrangling knave, as the nun's lip to the friar's 25
 mouth, nay, as the pudding to his skin.
 COUNTESS Have you, I say, an answer of such fitness for all
 questions?
 CLOWN From below your duke to beneath your constable, it
 will fit any question. 30

(*K sloužícím*) Pomozte mi!
 (*K Heleně*) Když ty mi vrátíš zdraví,
 král dá ti muže, který je ten pravý. 210
Fanfára. Odejdou.

SCÉNA 2.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka a Šášek.

HRABĚNKA Pojď sem. Teď ti dám úkol, při kterém se budeš
 moct blýsknout svými schopnostmi.
 ŠAŠEK Což o to! Já se blýskám rád. Ale moje schopnosti
 stačí leda tak na královský dvůr.
 HRABĚNKA Leda tak na královský dvůr? Královský dvůr ti 5
 připadá jako něco podřadného? Prý leda tak
 na královský dvůr!
 ŠAŠEK No vážně, madam, u dvora jsou skutečné schopnosti
 na obtíž. Tam stačí umět sekat poklony, smekat 10
 a mluvit o ničem. Kdo to neumí, tomu překází
 páteř, chybí čepice a přebývá rozum, a takový člověk,
 upřímně řečeno, je u dvora prostě vyřizený. Jenže
 mně stačí jediná odpověď, a tou obsloužím všechny.
 HRABĚNKA To je asi náramná odpověď, že se hodí na všechny
 otázky. 15
 ŠAŠEK Je jako židle u holiče, která se taky hodí pro každý
 zadek, ať je to zadek vyzáblý, tučný, svalnatý či
 jakýkoli.
 HRABĚNKA Ať se ptá, kdo chce, co chce, ta odpověď vždycky sedí?
 ŠAŠEK Sedne jako prdel na hrnec, jako úplatek 20
 do kapsy právníka, jako pleš na hlavu zhyřalce,
 jako prstýnek z trávy na prsteník staré Máry,
 jako pivo po obědě, jako knoflík do dírky,
 jako paroháči paroží a manželovi pantofel,
 jako jeptišce mnich a zbožnému hřích, 25
 jako praseti drbání a párku střívko.
 HRABĚNKA Ty mi chceš tvrdit, že tvá odpověď je šitá na míru
 každé otázce?
 ŠAŠEK Ať je to pán nebo kmán, moje odpověď každého
 uspokojí. 30

- COUNTESS It must be an answer of most monstrous size that must fit all demands.
- CLOWN But a trifle neither, in good faith, if the learned should speak truth of it. Here it is, and all that belongs to't. Ask me if I am a courtier; it shall do you no harm to learn. 35
- COUNTESS To be young again, if we could, I will be a fool in question, hoping to be the wiser by your answer. I pray you, sir, are you a courtier?
- CLOWN O Lord, sir! There's a simple putting off. More, more, a hundred of them. 40
- COUNTESS Sir, I am a poor friend of yours, that loves you.
- CLOWN O Lord, sir! Thick, thick, spare not me.
- COUNTESS I think, sir, you can eat none of this homely meat.
- CLOWN O Lord, sir! Nay, put me to't, I warrant you. 45
- COUNTESS You were lately whipped, sir, as I think.
- CLOWN O Lord, sir! Spare not me.
- COUNTESS Do you cry, 'O Lord, sir!' at your whipping, and 'spare not me?' Indeed your 'O Lord, sir!' is very sequent to your whipping; you would answer very well to a whipping, if you were but bound to't.
- CLOWN I ne'er had worse luck in my life in my 'O Lord, sir!' I see things may serve long, but not serve ever.
- COUNTESS I play the noble housewife with the time To entertain't so merrily with a fool. 55
- CLOWN O Lord, sir! Why, there't serves well again.
- COUNTESS An end, sir; to your business. Give Helen this, And urge her to a present answer back. Commend me to my kinsmen and my son. This is not much. 60
- CLOWN Not much commendation to them.
- COUNTESS Not much employment for you. You understand me?
- CLOWN Most fruitfully. I am there before my legs.
- COUNTESS Haste you again.
Exeunt severally.

- HRABĚNKA To musí mít zvlášť monstrózní stříh, když pojme tolik tazatelů.
- ŠAŠEK Upřímně řečeno, pro znalce je to maličkost. Předvedu s veškerým příslušenstvím. Zkuste se mě ptát jako královského úředníka a já vás poučím. Ono vám neuškodí něčemu se přiučit. 35
- HRABĚNKA No dobře. Vrátím se do bláhového dětství a budu předpokládat, že na svou hloupou otázku dostanu chytrou odpověď. Prosím vás, pane, vy jste úředník?
- ŠAŠEK Uvidíme! To bylo moc snadné. Tak do toho. Stovky40 jich takhle zvládnú.
- HRABĚNKA Vašnosta, jsem na tom zle a potřebuji od vás laskavost.
- ŠAŠEK Uvidíme! A tvrdě do mě. Jen tak dál!
- HRABĚNKA Myslím, že vám moje skromná strava chutnat nebude.
- ŠAŠEK Uvidíme. Dejte mi ještě kousek! 45
- HRABĚNKA Myslím, že jste už dlouho nedostal napráskáno.
- ŠAŠEK Uvidíme. Jen tak dál!
- HRABĚNKA Voláte: „Uvidíme!“ a „Jen tak dál!“, když jde o to vás spráskat? No dobře, pane. Spráskáme vás jen tak a dál uvidíme, co na to řeknete. 50
- ŠAŠEK Taková smůla! Takhle špatně jsem s „Uvidíme!“ ještě nikdy nedopad. Jak vidno, leccos člověku dobře slouží dlouho, ale ne navěky.
- HRABĚNKA Opravdu báječně si krátím čas, vyvádím s bláznem samé hlouposti. 55
- ŠAŠEK To teprv uvidíme! Sláva! Už to zas funguje!
- HRABĚNKA Tak dost! A k věci. List dej Heleně! A řekni jí, ať rychle odpoví. Pozdravuj všechny od nás, hlavně syna. Snad toho není moc. 60
- ŠAŠEK Těch pozdravů že není moc?
- HRABĚNKA Práce pro tebe není moc. Pokud jde o mě.
- ŠAŠEK Chcete říct, že s vámi nebudu mít moc práce?
- HRABĚNKA Prosím tě, vypadni!
Odejdou každý na jinou stranu.

SCENE 3.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Enter Bertram, Lafeu, and Parolles.

- LAFEU They say miracles are past; and we have our philosophical persons, to make modern and familiar, things supernatural and causeless. Hence is it that we make trifles of terrors, ensconcing ourselves into seeming knowledge, when we should submit ourselves to an unknown fear. 5
- PAROLLES Why, 'tis the rarest argument of wonder that hath shot out in our latter times.
- BERTRAM And so 'tis.
- LAFEU To be relinquish'd of the artists – 10
- PAROLLES So I say – both of Galen and Paracelsus.
- LAFEU Of all the learned and authentic fellows –
- PAROLLES Right; so I say.
- LAFEU That gave him out incurable –
- PAROLLES Why, there 'tis; so say I too. 15
- LAFEU Not to be helped –
- PAROLLES Right; as 'twere, a man assured of a –
- LAFEU Uncertain life, and sure death.
- PAROLLES Just, you say well; so would I have said.
- LAFEU I may truly say, it is a novelty to the world. 20
- PAROLLES It is, indeed; if you will have it in showing, you shall read it in – what do you call there?
- LAFEU *(Reads)*
'A showing of a heavenly effect in an earthly actor.'
- PAROLLES That's it; I would have said the very same.
- LAFEU Why, your dolphin is not lustier; 'fore me, I speak in respect – 25
- PAROLLES Nay, 'tis strange, 'tis very strange, that is the brief and the tedious of it; and he's of a most facinerious spirit that will not acknowledge it to be the –
- LAFEU Very hand of heaven. 30
- PAROLLES Ay, so I say.
- LAFEU In a most weak –

SCÉNA 3.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Bertram, Lajar a Esperanto.

- LAJAR A to prý se už zázraky nedějí! Na to potřebujeme odborníky, aby nám vysvětlili, že věci nadpřirozené a nevysvětlitelné jsou de facto jen něco běžného a normálního. Z děsů a hrůz děláme prkotiny a radši se schováváme za takzvanou vědu, než bychom se vystavili strachu z neznáma. 5
- ESPERANTO Pravda je, že podobný zázrak svět už dlouho nezažil.
- BERTRAM To ne.
- LAJAR Největší kapacity to vzdaly – 10
- ESPERANTO No právě. Galénisti i paracelsisti –
- LAJAR Profesoři a celá kolegia –
- ESPERANTO Že jo!
- LAJAR Odepsali ho –
- ESPERANTO Jasně! 15
- LAJAR – jako nevléčitelný případ –
- ESPERANTO Správně! Že už je s ním –
- LAJAR Konec a utrum.
- ESPERANTO Tak! Moje řeč!
- LAJAR Nic takového se snad ještě nikdy nikde nestalo. 20
- ESPERANTO Taky si myslím. Však už o tom složili baladu. Jak že to je?
- LAJAR *(Čte)*
„Kterak sama boží ruka oživila smrtelníka.“
- ESPERANTO Hezky řečeno! Já sám bych to líp nevyjádřil.
- LAJAR A prý je teď z něho hotový kanec! Myslím to ve vsí účtě. 25
- ESPERANTO Zázrak! Učiněný zázrak! Zkrátka a dobře, jen úplný idiot si může myslet, že v tom není –
- LAJAR Boží ruka? 30
- ESPERANTO Jo.
- LAJAR Podaná skrze slabou –

ESPERANTO	– and debile minister, great power, great transcendence, which should, indeed, give us a further use to be made than alone the recovery of the king, as to be –	35
LAFEU	Generally thankful. <i>Enter King, Helena, and Attendants. Lafeu and Parolles retire.</i>	
PAROLLES	I would have said it; you say well. Here comes the king.	
LAFEU	Lustig, as the Dutchman says. I'll like a maid the better, whilst I have a tooth in my head. Why, he's able to lead her a coranto.	40
PAROLLES	Mort du vinaigre! Is not this Helen?	
LAFEU	'Fore God, I think so.	
KING	Go, call before me all the lords in court. <i>Exit attendants.</i> Sit, my preserver, by thy patient's side; And with this healthful hand, whose banish'd sense Thou hast repeal'd, a second time receive The confirmation of my promised gift, Which but attends thy naming.	45 50
	<i>Enter three or four lords.</i> Fair maid, send forth thine eye. This youthful parcel Of noble bachelors stand at my bestowing, O'er whom both sovereign power and father's voice I have to use. Thy frank election make; Thou hast power to choose, and they none to forsake.	
HELENA	To each of you one fair and virtuous mistress Fall, when Love please! Marry, to each, but one!	
LAFEU	I'd give bay curtal and his furniture, My mouth no more were broken than these boys', And writ as little beard.	
KING	Peruse them well. Not one of those but had a noble father.	60
HELENA	Gentlemen, Heaven hath through me restored the king to health.	
ALL	We understand it, and thank heaven for you.	
HELENA	I am a simple maid, and therein wealthiest, That I protest I simply am a maid.	65

ESPERANTO	– ubohou pomocnici. Taková moc, taková transcendentální síla, by měla mít i širší využití, než je pouhá náprava králova zdraví, abychom my35 všichni –	
LAJAR	Z toho něco měli. <i>Vystoupí Král, Helena a sloužící. Lajar a Esperanto ustoupí stranou.</i>	
ESPERANTO	Tak jsem to myslel. Moje řeč! Hele, už jde král.	
LAJAR	Je zas jako jura, jak říkají Holanďani. Pokud jde o mě, když zrovna nemám chuť, ženská už mi nic moc neříká. Ale on, jak se zdá, by mohl křepčit celou noc.	40
ESPERANTO	Sacrebleu! Tohle je Helena?	
LAJAR	Bože můj, zdá se, že ano.	
KRÁL	Přiveďte všechny dvorské kavalíry. <i>Odejdou sloužící.</i> Posad' se vedle svého pacienta a z uzdravené ruky, které jsi vrátila cit, si vezmi, co je stejně už dávno tvoje – dar, jež jsem ti slíbil a který stačí pouze pojmenovat.	45 50
	<i>Vystoupí tři nebo čtyři kavalíři.</i> Dívej se pozorně. Jsem poručníkem těch mladých pánů a smím poručit jim jako král a rovněž jako otec, koho si vzít. Svobodně vybírej si! Oni tvou volbu respektovat musí.	55
HELENA	Přeji vám všem hezkou a ctnostnou dívku, kterou si najdete. Všem kromě jednoho.	
LAJAR	Koně i s postrojem bych za to dal, abych měl tolik zubů a tak holou bradu jak tihle hoši.	
KRÁL	Pečlivě je prozkoumej. Jsou všichni z dobrých rodin.	60
HELENA	Pánové, nebesa mě vyslala s úkolem vrátit králi zdraví.	
VŠICHNI	Rozumíme a děkujeme Bohu.	
HELENA	Jsem prostě děvče a mé bohatství je pouze v tom, že můžu říct: jsem děvče.	65

Please it your majesty, I have done already.
 The blushes in my cheeks thus whisper me,
 'We blush that thou shouldst choose; but, be refused,
 Let the white death sit on thy cheek for ever; 70
 We'll ne'er come there again.'

KING Make choice; and, see,
 Who shuns thy love shuns all his love in me.

HELENA Now, Dian, from thy altar do I fly,
 And to imperial Love, that god most high,
 Do my sighs stream.
(To 1. Lord) Sir, will you hear my suit? 75

1. LORD And grant it.

HELENA Thanks, sir; all the rest is mute.

LAFEU I had rather be in this choice than throw ames-ace
 for my life.

HELENA *(To 2. Lord)* The honour, sir, that flames in your fair eyes,
 Before I speak, too threateningly replies. 80
 Love make your fortunes twenty times above
 Her that so wishes and her humble love!

2. LORD No better, if you please.

HELENA My wish receive,
 Which great Love grant! And so, I take my leave.

LAFEU Do all they deny her? An they were sons of mine, 85
 I'd have them whipped; or I would send them to the
 Turk, to make eunuchs of.

HELENA *(To 3. Lord)* Be not afraid that I your hand should take;
 I'll never do you wrong for your own sake.
 Blessing upon your vows! And in your bed 90
 Find fairer fortune, if you ever wed!

LAFEU These boys are boys of ice, they'll none have her.
 Sure, they are bastards to the English; the French
 ne'er got 'em.

HELENA *(To 4. Lord)* You are too young, too happy, and too good,
 To make yourself a son out of my blood.

4. LORD Fair one, I think not so.

LAFEU There's one grape yet; I am sure thy father drunk
 wine; but if thou be'st not an ass, I am a youth
 of fourteen; I have known thee already. 100

Veličenstvo, prosím vás, nechme toho.
 Krev, co mi stoupla do tváří, mi říká,
 že spaluje mě za mou troufalost.
 Když ale budu odmítnuta, nikdo 70
 se ve mně krve nedořeže.

KRÁL Vybírej!
 Kdo odmítne tě, je můj nepřítel!

HELENA Bohyně cudnosti, buď zavržena,
 před novým bohem klekám na kolena,
 před láskou.
(K 1. kavalírovi) Chceš slyšet mé vyznání? 75

1. KAVALÍR Z celého srdce.

HELENA Není k dostání.

LAJAR Takové námluvy bych si dal líbit. Je to lepší
 než dostat pěstí mezi oči.

HELENA *(K 2. kavalírovi)* Poctivost, co ti z očí září, mě
 už předem před otázkou varuje. 80
 Proto ti přeji štěstí dvacetkrát
 větší, než já bych ti kdy mohla dát.

2. KAVALÍR Mně stačí málo.

HELENA Jako by se stalo.
 Z mála by asi mnoho nezůstalo.

LAJAR Copak ji nikdo nechce? Já bych jim nařezal, 85
 kdybych byl jejich táta. Nebo bych je nechal
 vykastrovat a poslal Turkovi do harému.

HELENA *(K 3. kavalírovi)* Neboj se, že bych ublížit ti chtěla
 tím, že bych si tě vzala za manželka.
 A jestli se kdy oženíš, dej Bože, 90
 ať hezčí, než jsem já, ti hřeje lože!

LAJAR Ti kluci jsou snad z ledu. Žádný ji nechce. To budou
 jistě nějakí angličtí podvratáci, protože čistokrevný
 Francouz by se takhle nechoval.

HELENA *(K 4. kavalírovi)* Jsi příliš mladý, hezký, chytrý, vlídný, 95
 než abys měl s neurozenou syny.

4. KAVALÍR Ne, krásko, to mi nevádí.

LAJAR A zbývá poslední. Toho znám. Jeho tátovi sice
 v žilách koloval moc vzácný mok, ale ať se propadnu,
 jestli jeho synek není bluma na kvadrát. 100

HELENA	<i>(To Bertram)</i> I dare not say I take you; but I give Me and my service, ever whilst I live, Into your guiding power. This is the man.	
KING	Why, then, young Bertram, take her; she's thy wife.	
BERTRAM	My wife, my liege! I shall beseech your highness, In such a business give me leave to use The help of mine own eyes.	105
KING	Know'st thou not, Bertram, What she has done for me?	
BERTRAM	Yes, my good lord; But never hope to know why I should marry her.	
KING	Thou know'st she has raised me from my sickly bed.	110
BERTRAM	But follows it, my lord, to bring me down Must answer for your raising? I know her well: She had her breeding at my father's charge. A poor physician's daughter my wife! Disdain Rather corrupt me ever!	115
KING	'Tis only title thou disdain'st in her, the which I can build up. Strange is it that our bloods, Of colour, weight, and heat, pour'd all together, Would quite confound distinction, yet stand off In differences so mighty. If she be All that is virtuous, save what thou dislikest, A poor physician's daughter, thou dislikest Of virtue for the name. But do not so. From lowest place when virtuous things proceed, The place is dignified by the doer's deed. Where great additions swell's, and virtue none, It is a dropsied honour. Good alone Is good without a name. Vileness is so: The property by what it is should go, Not by the title. She is young, wise, fair; In these to nature she's immediate heir, And these breed honour; that is honour's scorn, Which challenges itself as honour's born And is not like the sire. Honours thrive, When rather from our acts we them derive Than our foregoers. The mere word's a slave Debosh'd on every tomb, on every grave A lying trophy, and as oft is dumb Where dust and damn'd oblivion is the tomb Of honour'd bones indeed. What should be said?	120 125 130 135 140

HELENA	<i>(K Bertramovi)</i> Netroufám si vám říct, že volím vás, jen vydávám se vám teď napospas. Čiňte se mnou, co chcete. To je on.	
KRÁL	Tak, Bertrame, ber! To je tvoje žena!	
BERTRAM	Má žena! Výsosti, buďte tak laskav a dopřejte mi, abych v těchhle věcech se řídil vlastním zrakem.	105
KRÁL	Bertrame, nevíš, co pro mě udělala?	
BERTRAM	Vím. Však nevím, proč bych já si ji měl brát.	
KRÁL	Protože mě vytáhla z hrobu, chlapče.	110
BERTRAM	Že vás vytáhla z hrobu! Kvůli tomu se já mám zahrabat? Ne! Znáš ji dobře! Ta příživnice vyrůstala u nás. Já že bych si vzal dceru doktora? To raději mě navždy zavrhněte!	115
KRÁL	Vadí ti jedině, že nemá titul. To napravím. Krev mou či svou či její od sebe nerozeznáš. Mají stejnou barvu i váhu. Není potom divné, že krev tak strašně lidi rozděluje? Jestli až na to, že je něčí dcerou, má všechny ctnosti, ty ji zavrhněš jen kvůli jménu otce? To snad ne! I z nejubožejšího stavu se svým činem člověk k poctám povznese. A kdo se bez zásluhy vypíná, pak jeho pověst je jen bublina, co brzy praskne. Dobro dobré je, zlo zlé. Co na tom, jak se jmenuje. Jde o podstatu. To, že tahle žena je moudrostí a krásou obdařena, ji šlechtí. Ale pokud dvořani se šlechtickými glejty ohání, tak chovají se jako lůza. Čin, jen ten člověka dělá vznešeným, ne původ. Slovo samo o sobě slouží jak lživý nápis na hrobě, falešná sláva. Přitom často němě se zapomenutá pod prachem země ukrývá pravá ctnost. Zkrátka, když snad	120 125 130 135 140

	If thou canst like this creature as a maid, I can create the rest. Virtue and she Is her own dower; honour and wealth from me.	
BERTRAM	I cannot love her, nor will strive to do't.	
KING	Thou wrong'st thyself, if thou shouldst strive to choose.	
HELENA	That you are well restored, my lord, I'm glad. Let the rest go.	
KING	My honour's at the stake; which to defeat, I must produce my power. Here, take her hand, Proud scornful boy, unworthy this good gift; 150 That dost in vile misprision shackle up My love and her desert; that canst not dream, We, poisoning us in her defective scale, Shall weigh thee to the beam; that wilt not know, It is in us to plant thine honour where 155 We please to have it grow. Cheque thy contempt; Obey our will, which travails in thy good; Believe not thy disdain, but presently Do thine own fortunes that obedient right Which both thy duty owes and our power claims; 160 Or I will throw thee from my care for ever Into the staggers and the careless lapse Of youth and ignorance; both my revenge and hate Loosing upon thee, in the name of justice, Without all terms of pity. Speak; thine answer. 165	
BERTRAM	Pardon, my gracious lord; for I submit My fancy to your eyes. When I consider What great creation and what dole of honour Flies where you bid it, I find that she, which late Was in my nobler thoughts most base, is now 170 The praised of the king; who, so ennobled, Is as 'twere born so.	
KING	Take her by the hand, And tell her she is thine; to whom I promise A counterpoise, if not to thy estate A balance more replete.	
BERTRAM	I take her hand. 175	
KING	Good fortune and the favour of the king Smile upon this contract; whose ceremony Shall seem expedient on the now-born brief, And be perform'd tonight. The solemn feast	

	jen pro ni samu můžeš ji mít rád, vem si ji. Krásu a ctnost dá ti věnem, já obdařím ji bohatstvím a jménem.	
BERTRAM	Nemůžu ji mít rád, a ani nechci.	
KRÁL	Tvé chtění nezmění nic na té věci. 145	
HELENA	Jsem ráda, Sire, že jste uzdraven, ostatní nechme být.	
KRÁL	V sázce je moje čest, a proto musím teď jednat po zlém. Zde je ruka! Ber! Ty drzý fracku, nezasloužíš si 150 tak vzácný dar. Pohrdáš mojí láskou? Jejími zásluhami? Pochop, jak se váha na tvé straně vychýlí, když já svou vahou postavím se za ni. Já rozhoduju, kam tě zasadím, 155 abys nám vyrost. Polkni svoji pýchu! Ve vlastním zájmu podrob se mé vůli! Potlač svou nadutost a poslechni mě, pak uvidíš, jak velká odměna tě čeká, splníš-li svou povinnost. 160 Jinak tě vyhodím a ponechám napospas vlastní zanedbanosti a moje nenávisť a pomsta budou tě bez milosti stíhat – jménem práva. Tak mluv! Jaká je tvoje odpověď? 165	
BERTRAM	Omlouvám se a zcela podrobuji své city vaší vůli. Uvážím-li, že kde vy rozkážete, tam se rodí čest, láska, velikost, pak vidím, že tu, kterou jsem měl za nejsprostší holku, králova chvála zušlechtila tak, že je jak urozená.	
KRÁL	Vem ji za ruku a řekni jí, že si ji bereš. Věno, které jí dám, váš svazek učiní více než rovnoprávným.	
BERTRAM	Dej mi ruku. 175	
KRÁL	Šťěstí ať tomu svazku přeje tak, jako mu přeje král. A stejně rychle, jako se narodil, ho zpečetíme ještě dnes rychlým sňatkem. Oslavy	

	Shall more attend upon the coming space, Expecting absent friends. As thou lovest her, Thy love's to me religious; else, does err. <i>Exeunt all but Lafeu, and Parolles.</i>	180
LAFEU	Do you hear, monsieur? A word with you.	
PAROLLES	Your pleasure, sir?	
LAFEU	Your lord and master did well to make his recantation.	
PAROLLES	Recantation! My lord! My master!	
LAFEU	Ay; is it not a language I speak?	
PAROLLES	A most harsh one, and not to be understood without bloody succeeding. My master!	
LAFEU	Are you companion to the Count Rousillon?	190
PAROLLES	To any count, to all counts, to what is man.	
LAFEU	To what is count's man; count's master is of another style.	
PAROLLES	You are too old, sir; let it satisfy you, you are too old.	195
LAFEU	I must tell thee, sirrah, I write man; to which title age cannot bring thee.	
PAROLLES	What I dare too well do, I dare not do.	
LAFEU	I did think thee, for two ordinaries, to be a pretty wise fellow; thou didst make tolerable vent of thy travel; it might pass. Yet the scarfs and the bannerets about thee did manifoldly dissuade me from believing thee a vessel of too great a burthen. I have now found thee; when I lose thee again, I care not. Yet art thou good for nothing but taking up; and that thou't scarce worth.	200 205
PAROLLES	Hadst thou not the privilege of antiquity upon thee, –	
LAFEU	Do not plunge thyself too far in anger, lest thou hasten thy trial; which if – Lord have mercy on thee for a hen! So, my good window of lattice, fare thee well; thy casement I need not open, for I look through thee. Give me thy hand.	
PAROLLES	My lord, you give me most egregious indignity.	
LAFEU	Ay, with all my heart; and thou art worthy of it.	
PAROLLES	I have not, my lord, deserved it.	215

	uchystáme, až se nám z války vrátí přátelé. Miluj ji! Král o to žádá. Zradíš-li ji, pak je to velezrada. <i>Odejdou všichni kromě Esperanta a Lajara.</i>	180
LAJAR	Monsieur, haló! Na slovíčko.	
ESPERANTO	Jak račte.	
LAJAR	Tvůj pán a velitel udělal moc dobře, že se poddal.	185
ESPERANTO	Že se poddal? Můj pán? Můj velitel?	
LAJAR	Ano! Snad to říkám dost jasně.	
ESPERANTO	Jasně je leda to, že za takové řeči by vám někdo mohl šeredně ublížit. Můj velitel!	
LAJAR	Patříš přece k hraběti rousillonskému, nebo ne?	190
ESPERANTO	Patřím k té nejlepší společnosti. A hrabě k ní patří.	
LAJAR	Hrabě k ní patří, ale ty patříš hraběti a sloužíš mu. V tom je rozdíl!	
ESPERANTO	Mně slouží zdraví, zato vy už máte na kahánku, starý pane. V tom je taky rozdíl.	195
LAJAR	Až na to, že i přes svoje stáří jsem ještě chlap. Na rozdíl od tebe.	
ESPERANTO	Ukázal bych ti, jaký jsem chlap, kdyby mezi námi nebyl ten rozdíl.	
LAJAR	Když jsi mluvil při jídle o svých zážitcích z cest, říkal jsem si, že jsi sice zašel dost daleko, ale ještě ti to prošlo. Zato teď tvoje drzost zašla mnohem dál a překročila všechny meze. Jenže já jsem zas dalek toho, abych ztrácel nervy pro takového opentleného obejdu, kterého raději obejdu, než abych si s ním špinil ruce.	200 205
ESPERANTO	Kdybys nebyl památkově chráněný, dědku, já bych tě –	
LAJAR	Zadrž a nekoleduj si o malér. Mohl bych tě dát k soudu, ale – Pánbůh s tebou, ty slepičí peroutko. Není třeba, aby sis na mě otevíral ústa. Už jsem tě prokouk a vidím ti až do žaludku. Podej mi ruku.	210
ESPERANTO	Milostpane, vy jste mě tak nádherně urazil.	
LAJAR	S největším potěšením. Však si to zasloužíš.	
ESPERANTO	Ani v nejmenším, vzácny pane.	215

- LAFEU Yes, good faith, every dram of it; and I will not bate thee a scruple.
- PAROLLES Well, I shall be wiser.
- LAFEU Even as soon as thou canst, for thou hast to pull at a smack o' the contrary. If ever thou be'st bound in thy scarf and beaten, thou shalt find what it is to be proud of thy bondage. I have a desire to hold my acquaintance with thee, or rather my knowledge, that I may say in the default, he is a man I know. 220
- PAROLLES My lord, you do me most insupportable vexation. 225
- LAFEU I would it were hell-pains for thy sake, and my poor doing eternal; for doing I am past, as I will by thee, in what motion age will give me leave.
- Exit.*
- PAROLLES Well, thou hast a son shall take this disgrace off me; scurvy, old, filthy, scurvy lord! Well, I must be patient; there is no fettering of authority. I'll beat him, by my life, if I can meet him with any convenience, an he were double and double a lord. I'll have no more pity of his age than I would of – I'll beat him, an if I could but meet him again. 235
- Re-enter Lafeu.*
- LAFEU Sirrah, your lord and master's married; there's news for you; you have a new mistress.
- PAROLLES I most unfeignedly beseech your lordship to make some reservation of your wrongs. He is my good lord; whom I serve above is my master. 240
- LAFEU Who? God?
- PAROLLES Ay, sir.
- LAFEU The devil it is that's thy master. Why dost thou garter up thy arms o' this fashion? Dost make hose of sleeves? Do other servants so? Thou wert best set thy lower part where thy nose stands. By mine honour, if I were but two hours younger, I'd beat thee. Methinks, thou art a general offence, and every man should beat thee. I think thou wast created for men to breathe themselves upon thee. 250
- PAROLLES This is hard and undeserved measure, my lord.
- LAFEU Go to, sir; you were beaten in Italy for picking a kernel out of a pomegranate; you are a vagabond and no true

- LAJAR Ale ano, zasloužíš! Ve všem všudy, a neslevím ani o chlup.
- ESPERANTO Já se polepším.
- LAJAR Už aby to bylo, protože máš co napravovat. Buď pyšný na svou šerpu, protože až tě na ní jednou budou věšet, budeš si moct říct: „Věší mě za mé zásluhy.“ Budu si na tebe dávat pozor a nespustím tě z očí, abych mohl v tvé těžké hodině přijít a říct: „Toho člověka jsem znal.“ 220
- ESPERANTO Pane, vy mě skutečně náramně mučíte. 225
- LAJAR Trápím tě jen pro tvé dobro, a když mi to stojí za to. Ale protože mi to už za to nestojí, padám tak rychle, jak mi to mé stáří dovolí.
- Odejde.*
- ESPERANTO Však já se ti pomstím na dětech, dědku mizerná, prašivá, opelichaná! Trpělivost! Na hlavouny je spravedlnost krátká! Ale jestli na něho někdy někde příhodně natrefím, já ho tak zmlátím, i kdyby to byl dvojnásobný lord. Budu brát takový ohled na jeho stáří jako na – ani nevím na co. Ještě jednou ho potkám, a pak něco uvidí. Dostat ho tak pod ruku! 235
- Vrátí se Lajar.*
- LAJAR Mládenče, mám pro tebe novinu. Tvůj pán a velitel se oženil a ty máš novou velitelku.
- ESPERANTO Buďte tak laskav, pane, a nesetrvávejte dál ve svých bludech. On je můj společník. Kdežto ten jediný, kterému sloužím, stojí nad námi nade všemi. 240
- LAJAR Kdo? Bůh?
- ESPERANTO Jistě.
- LAJAR Čertu starému sloužíš. Proč jinak bys nosil zbraň tímhle způsobem? A měl nohavice místo rukávů? Chodí snad takhle vymódění jiní sloužící? Patřilo by se, abys místo hlavy nosil na krku zadek. Na mou duši, já být o dvě hodiny mladší, tak tě zmydlím, co se do tebe vejde. Budíš veřejné pohoršení, a proto by tě měl každý na potkání mlátit, aby se veřejnost udržovala v tělesné kondici. 250
- ESPERANTO Myslím, že by to bylo tvrdé a nespravedlivé opatření.
- LAJAR Nesmysl! Co vím, v Itálii tě zmrskali, když tě nacytyli na švestkách. Jsi vandrák, a žádný cestovatel!

	traveller. You are more saucy with lords and honourable personages than the commission of your birth and virtue gives you heraldry. You are not worth another word, else I'd call you knave. I leave you.	255
	<i>Exit.</i>	
PAROLLES	Good, very good; it is so then. Good, very good; let it be concealed awhile.	
	<i>Re-enter Bertram.</i>	
BERTRAM	Undone, and forfeited to cares for ever!	260
PAROLLES	What's the matter, sweet-heart?	
BERTRAM	Although before the solemn priest I have sworn, I will not bed her.	
PAROLLES	What, what, sweet-heart?	
BERTRAM	O my Parolles, they have married me! I'll to the Tuscan wars, and never bed her.	265
PAROLLES	France is a dog-hole, and it no more merits The tread of a man's foot; to the wars!	
BERTRAM	There's letters from my mother; what the import is, I know not yet.	270
PAROLLES	Ay, that would be known. To the wars, my boy, to the wars! He wears his honour in a box unseen, That hugs his kicky-wicky here at home, Spending his manly marrow in her arms, Which should sustain the bound and high curvet Of Mars's fiery steed. To other regions France is a stable; we that dwell in't jades; Therefore, to the war!	275
BERTRAM	It shall be so. I'll send her to my house, Acquaint my mother with my hate to her, And wherefore I am fled; write to the king That which I durst not speak; his present gift Shall furnish me to those Italian fields, Where noble fellows strike. War is no strife To the dark house and the detested wife.	280
PAROLLES	Will this capriccio hold in thee, art sure?	
BERTRAM	Go with me to my chamber, and advise me. I'll send her straight away. Tomorrow I'll to the wars, she to her single sorrow.	285
		290

	Pleteš se drže mezi džentlmeny a vznešenou společností, ale nemáš na to ani původ, ani zásluhy. Jsi mizera, a to je poslední slovo, které s tebou ztrácím. Odcházím.	255
	<i>Odejde.</i>	
ESPERANTO	No dobře, klidně, správně. Počkáme si, počkáme. Však ono se ještě uvidí.	
	<i>Vrátí se Bertram.</i>	
BERTRAM	Z toho se nikdy nevzpamatuju!	260
ESPERANTO	Stalo se něco, drahý?	
BERTRAM	I když jsem jí dal před knězem svůj slib, do postele k ní nikdy nevlezu.	
ESPERANTO	Copak je, copak, příteli?	
BERTRAM	Esperanto, oni mě oženili! Chci do války, a ne s ní do postele!	265
ESPERANTO	Tak půjdem do války. Tady chcíp pes. Francie pro nás dva není dost dobrá.	
BERTRAM	Přišly mi nějaké dopisy od matky. Ještě jsem je ani nečetl.	270
ESPERANTO	To může počkat. Teď jdem do války. Do války, chlapče! Kdo doma se ženou se šmajchluje, pověsil navždy svou čest na hřebík, když mamotratně v jejím objetí ztrácí svou mužnost, místo aby cválal na koni do boje. Pryč z Francie! Tady jsme zavřeni jak v maštali. Jede se válčit!	275
BERTRAM	Pojedeme. Ji pošlu rovnou domů, matce vysvětlím, proč jsem utekl a jak Helenu nenávidím. Králi napíšu. Bojím se s ním mluvit. Jeho dárek mě žene do Itálie, do čestné války. Radši zemřu tam, než abych žil s tou, kterou pohrdám.	280
ESPERANTO	Jen jestli ti tvá kuráž vydrží!	
BERTRAM	Pojď se mnou, Esperanto. Poradíš mi. Pošlu ji pryč. Ať samotná se trápí. Já zítra jedu válčit mezi chlapy.	285
		290

PAROLLES Why, these balls bound; there's noise in it. 'Tis hard:
A young man married is a man that's marr'd.
Therefore away, and leave her bravely; go.
The king has done you wrong; but, hush, 'tis so.

Exeunt.

SCENE 4.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Vystoupí Helena and Clown.

HELENA My mother greets me kindly; is she well?
CLOWN She is not well; but yet she has her health;
she's very merry; but yet she is not well. But
thanks be given, she's very well and wants
nothing i', the world; but yet she is not well. 5
HELENA If she be very well, what does she ail, that
she's not very well?
CLOWN Truly, she's very well indeed, but for two things.
HELENA What two things?
CLOWN One, that she's not in heaven, whither God send 10
her quickly! The other that she's in earth,
from whence God send her quickly!

Enter Parolles.

PAROLLES Bless you, my fortunate lady!
HELENA I hope, sir, I have your good will to have mine own
good fortunes. 15
PAROLLES You had my prayers to lead them on; and to keep
them on, have them still. *(To Clown)* O, my knave,
how does my old lady?
CLOWN So that you had her wrinkles and I her money,
I would she did as you say. 20
PAROLLES Why, I say nothing.
CLOWN Marry, you are the wiser man; for many a man's
tongue shakes out his master's undoing. To say
nothing, to do nothing, to know nothing, and
to have nothing, is to be a great part of your title; 25
which is within a very little of nothing.
PAROLLES Away! Thou'rt a knave.

ESPERANTO Teda se mi líbí! Vždyť sám sebe zradí,
kdo kvůli ženě obětuje mládí.
Ji nech a jdi tam, kam tě srdce volá.
Král, mezi námi, z tebe dělá vola.

Odejdou.

SCÉNA 4.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Helena a Šašek.

HELENA Matka mě pozdravuje? Jak se má?
ŠAŠEK Špatně, i když je jí dobře. Chválabohu,
vede se jí výborně a nic na světě ji netrápí,
kromě toho, že se, bohužel, chudinka, cítí
tak mizerně. 5
HELENA Takže ji asi přece něco trápí, když se jí vede výborně,
ale cítí se mizerně?
ŠAŠEK Nic ji netrápí, kromě dvou věcí.
HELENA Jakých dvou věcí?
ŠAŠEK Že ještě není v nebi, kam kéž ji Pánbůh co nevidět 10
povolá, a že musí být na zemi, odkud kéž ji Pánbůh
co nevidět odvolá.

Vystoupí Esperanto.

ESPERANTO Buďte pozdravena, paní, kéž vám štěstí přeje.
HELENA O mé štěstí se, pane, starat nemusíte.
Já si ho ohlídám. 15
ESPERANTO Hlídejte si ho dobře, aby vám neuteklo.
(K Šaškovi) Co ty tady? Máš pro nás nějaké přáníčko
od staré paní?
ŠAŠEK Tobě přeju všechny její vrásky a sobě všechny její
prachy, jiné přáníčko pro tebe nemám. 20
ESPERANTO Pak radši mlčím.
ŠAŠEK A moudře děláš. Každý sluha by totiž měl držet hubu
a krok. Protože když si pustí hubu na špacír, dostane
přes ni a nedojde nikam. Tudíž jen sluha, který nic neví,
nic neříká, nic nedělá a nic nemá, je nejvíc tím, čím 25
má být – a sice ničím, a jen tak může někam dojít.
ESPERANTO Dej si na mě pozor! Na mě jsi krátký, prevíte!

CLOWN	You should have said, sir, 'Before a knave thou'rt a knave'; that's 'Before me thou'rt a knave'. This had been truth, sir.	30
PAROLLES	Go to, thou art a witty fool; I have found thee.	
CLOWN	Did you find me in yourself, sir? Or were you taught to find me? The search, sir, was profitable; and much fool may you find in you, even to the world's pleasure and the increase of laughter.	35
PAROLLES	A good knave, i' faith, and well fed. Madam, my lord will go away tonight; A very serious business calls on him. The great prerogative and rite of love, Which, as your due, time claims, he does acknowledge; But puts it off to a compell'd restraint; Whose want, and whose delay, is strew'd with sweets, Which they distil now in the curbed time, To make the coming hour o'erflow with joy And pleasure drown the brim.	
HELENA	What's his will else?	45
PAROLLES	That you will take your instant leave o' the king And make this haste as your own good proceeding, Strengthen'd with what apology you think May make it probable need.	
HELENA	What more commands he?	
PAROLLES	That, having this obtain'd, you presently Attend his further pleasure.	50
HELENA	In every thing I wait upon his will.	
PAROLLES	I shall report it so.	
HELENA	I pray you. <i>Exit Parolles.</i> Come, sirrah. <i>Exeunt.</i>	

ŠAŠEK	Správně jsi to řekl, příteli. Jsem na tebe krátký převít. Jako převít mě vysoko převyšuješ. To je teda fakt!	30
ESPERANTO	Fakt je leda to, že jsi hloupý blázen.	
ŠAŠEK	A na to jsi přišel sám, nebo ti to někdo řekl? Protože jestli toho blázna máš ze sebe, najdou ho v tobě i jiní a budeš pro legraci celému světu.	35
ESPERANTO	Jsi přecpaný až k zblití vtípnou kaší. Madam, můj pán dnes večer odjíždí. Má před sebou moc naléhavý úkol. Ví, že vám dluží jistý obřad lásky, kterým váš svazek dojde naplnění. Musí ho ale zatím odložit a ponechat to sladké opojení až do chvíle, kdy rozkoš dozraje, aby vás oba mohla v pravou chvíli nadmíru uspokojit.	40
HELENA	Ještě něco?	45
ESPERANTO	Chce, abyste se rozžehnala s králem, nejlépe ihned, a svůj náhlý odchod objasnila, jak nejméně to dokážete.	
HELENA	Co dál poroučí?	
ESPERANTO	Abyste, madam, až to učiníte, dál řídila se podle jeho přání.	50
HELENA	Ve všem ho poslechnu.	
ESPERANTO	Vyřídím to.	
HELENA	Prosím vás. <i>Odejde Esperanto.</i> Jdeme. <i>Odejdou.</i>	

SCENE 5.
PARIS. THE KING'S PALACE.

Vystoupí Lafeu and Bertram.

- LAFEU But I hope your lordship thinks not him a soldier.
 BERTRAM Yes, my lord, and of very valiant approof.
 LAFEU You have it from his own deliverance.
 BERTRAM And by other warranted testimony.
 LAFEU Then my dial goes not true; I took this lark 5
 for a bunting.
 BERTRAM I do assure you, my lord, he is very great in knowledge
 and accordingly valiant.
 LAFEU I have then sinned against his experience and
 transgressed against his valour; and my state that 10
 way is dangerous, since I cannot yet find in my heart
 to repent. Here he comes. I pray you, make us friends;
 I will pursue the amity.
Enter Parolles.
 PAROLLES *(To Bertram)* These things shall be done, sir.
 LAFEU Pray you, sir, who's his tailor? 15
 PAROLLES Sir?
 LAFEU O, I know him well. Ay, sir; he, sir, 's a good workman,
 a very good tailor.
 BERTRAM *(Aside to Parolles)* Is she gone to the king?
 PAROLLES She is. 20
 BERTRAM Will she away tonight?
 PAROLLES As you'll have her.
 BERTRAM I have writ my letters, casketed my treasure,
 Given order for our horses; and tonight,
 When I should take possession of the bride, 25
 End ere I do begin.
 LAFEU *(Aside)* A good traveller is something at the latter end
 of a dinner; but one that lies three thirds and uses
 a known truth to pass a thousand nothings with,
 should be once heard and thrice beaten. 30
(Aloud) God save you, captain.
 BERTRAM Is there any unkindness between my lord and you,
 monsieur?

SCÉNA 5.
PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Lajar a Bertram.

- LAJAR Snad si, mladý pane, nemyslíte, že je to voják.
 BERTRAM Je voják. A velice odvážný.
 LAJAR To vám řekl on.
 BERTRAM Mám spolehlivé důkazy.
 LAJAR Pak můj kompas špatně ukazuje. 5
 Protože já měl toho lva za zajíce.
 BERTRAM Ujišťuji vás, monsieur, že to je velice zkušený
 a srdnatý voják.
 LAJAR V tom případě jsem jeho zkušenost i srdnatost
 hříšně podcenil a měl bych se za to kát. 10
 Ale ať mě vezme das, jestli to někdy udělám.
 Koukněte. Jde sem. Smiřte nás. Rád bych na něm
 našel aspoň něco dobrého.
Vystoupí Esperanto.
 ESPERANTO *(K Bertramovi)* Všechno jsem zařídil, pane.
 LAJAR S dovolením, pane, kdo ho ušil? 15
 ESPERANTO Prosím?
 LAJAR Tenhle model znám. Takovou kreaci dokáže
 ušít jen mistr nad mistry!
 BERTRAM *(Stranou k Esperantovi)* Šla ke králi?
 ESPERANTO Ano. 20
 BERTRAM A dneska odjede?
 ESPERANTO Jak's poručil.
 BERTRAM Dopisy už jsem napsal, věci schystal,
 dal koně ustrojít a ještě dnes,
 kdy z nevěsty jsem měl učinit ženu, 25
 s manželstvím skončím – dřív, než jsem s ním začal.
 LAJAR *(Stranou)* Nemám nic proti Prášilům, kteří si tu a tam
 pro obcerstvení jiných něco vymyslí, ale ti, kteří vám
 s jednou pravdou podstrčí tři nehorázné lži,
 si zaslouží jednou vyslechnout a třikrát napráskat.30
(Nablas) Zdravíčko, kapitáne.
 BERTRAM Doufám, monsieur, že mezi vámi a tímto pánem není
 nějaká neshoda?

PAROLLES	I know not how I have deserved to run into my lord's displeasure.	35
LAFEU	You have made shift to run into 't, boots and spurs and all, like him that leaped into the custard; and out of it you'll run again, rather than suffer question for your residence.	
BERTRAM	It may be you have mistaken him, my lord.	40
LAFEU	And shall do so ever, though I took him at 's prayers. Fare you well, my lord; and believe this of me, there can be no kernel in this light nut; the soul of this man is his clothes. Trust him not in matter of heavy consequence; I have kept of them tame, and know ⁴⁵ their natures. – Farewell, monsieur. I have spoken better of you than you have or will to deserve at my hand; but we must do good against evil. <i>Exit.</i>	
PAROLLES	An idle lord. I swear.	
BERTRAM	I think not so.	
PAROLLES	Why, do you not know him?	50
BERTRAM	Yes, I do know him well, and common speech Gives him a worthy pass. Here comes my clog. <i>Enter Helena.</i>	
HELENA	I have, sir, as I was commanded from you, Spoke with the king and have procured his leave For present parting; only he desires Some private speech with you.	55
BERTRAM	I shall obey his will. You must not marvel, Helen, at my course, Which holds not colour with the time, nor does The ministration and required office On my particular. Prepared I was not For such a business; therefore am I found So much unsettled. This drives me to entreat you That presently you take our way for home; And rather muse than ask why I entreat you, For my respects are better than they seem And my appointments have in them a need Greater than shows itself at the first view To you that know them not. This to my mother. (<i>Giving a letter</i>) 'Twill be two days ere I shall see you, so I leave you to your wisdom.	60 65

ESPERANTO	Nevím o ničem, kvůli čemu bych měl upadnout v pánovu nelibost.	35
LAJAR	Tys v ni neupad, tys do ní spad až po uši. Tys do ní zahučel jak šašek do kádě, když si z něj na jarmarku někdo vystřelí. Ale radím ti dobře. Neptej se proč a nač a padej pryč, než bude pozdě!	
BERTRAM	A nepletete si ho s někým?	40
LAJAR	Takový druhý se nenajde, a ani nevím, proč by ho kdo hledal. Mějte se dobře, mladý pane. Jedno mi ale věřte. Tenhle ořech je uvnitř dutý. Jeho pravé já je jenom to, co má na sobě. Nevěřte mu. V nouzi vás nechá na holičkách. Od takových radši pryč! – Sbohem, monsieur. Mluvil jsem o vás laskavěji, než si zasloužíte, ale jak se říká, je třeba oplácet zlo dobrem. <i>Odejde.</i>	45
ESPERANTO	Bláznivý dědek.	
BERTRAM	To bych neřekl.	
ESPERANTO	Jak to že ne? Ty ho snad neznáš?	50
BERTRAM	Znám ho moc dobře. Každý ví, že je to poctivý muž. Má kláda přichází. <i>Vystoupí Helena.</i>	
HELENA	Jak poručil jste, pane, právě jsem mluvila s králem a mám svolení hned odjet. Vás ale zve Jeho Výsost k soukromé audienci.	55
BERTRAM	Půjdu za ním. Heleno, nezlob se, že nejednám, jak by si tato chvíle žádala a jak mi velí povinnosti dané mým stavem. Přišlo to vše příliš náhle. Nebyl jsem připraven, a proto musím se s tím dřív vyrovnat. Takže tě prosím, teď rychle odjed' domů. Neptej se na důvody. Jen to ti o nich řeknu, že pádnější jsou, než se ti snad zdá, a pověření, které mám, je mnohem závažnější, než bys ty mohla tušit, když o něm nevíš. To je pro matku. (<i>Dá jí dopis</i>) Za dva dny budu zpátky. Do té doby dělej, co umíš.	60 65

HELENA	Sir, I can nothing say, But that I am your most obedient servant.	70
BERTRAM	Come, come, no more of that.	
HELENA	And ever shall With true observance seek to eke out that Wherein toward me my homely stars have fail'd To equal my great fortune.	
BERTRAM	Let that go. My haste is very great. Farewell; hie home.	75
HELENA	Pray, sir, your pardon.	
BERTRAM	Well, what would you say?	
HELENA	I am not worthy of the wealth I owe, Nor dare I say 'tis mine, and yet it is; But, like a timorous thief, most fain would steal What law does vouch mine own.	80
BERTRAM	What would you have?	
HELENA	Something; and scarce so much; nothing, indeed. I would not tell you what I would, my lord. Faith yes: Strangers and foes do sunder, and not kiss.	85
BERTRAM	I pray you, stay not, but in haste to horse.	
HELENA	I shall not break your bidding, good my lord. Where are my other men? Monsieur, farewell. <i>Exit.</i>	
BERTRAM	Go thou toward home; where I will never come Whilst I can shake my sword or hear the drum. Away, and for our flight.	90
PAROLLES	Bravely, coraggio! <i>Exeunt.</i>	

HELENA	Mohu říct jen to, že vám vždy, pane, budu věrně sloužit.	70
BERTRAM	No dobře. Dost už toho.	
HELENA	Snažit se, abych svou oddaností k vám, já bídňá, si vysloužila štěstí, bohatství, na které nemám právo.	
BERTRAM	Nevadí. Už musím odjet. Sbohem. Vrať se domů.	75
HELENA	Můj pane, s prominutím.	
BERTRAM	Co chceš ještě?	
HELENA	Nezasloužím si bohatství, jež mám, ani si netroufám říct, že je moje. A přece bych si ráda ukradla to, co mi právem patří.	80
BERTRAM	Co chceš ukrást?	
HELENA	Něco, jen pouhou drobnost, vlastně nic. Bojím se vám říct, co to je. A přece. Řeknu to takhle: Jen cizí odcházejí bez polibku.	85
BERTRAM	Prosím tě, jdi už. Odjed'. Honem! Pryč!	
HELENA	Jak poroučíte, pane. Kde jsou všichni, co jedou se mnou? Monsieur, buďte zdrav! <i>Odejde.</i>	
BERTRAM	Běž domů, ale mě se nedočkáš, dokud mě do války zve polní marš. Vzhůru do boje!	90
ESPERANTO	Hurá! Kupředu! <i>Odejdou.</i>	

ACT III.

SCENE 1.

FLORENCE. THE DUKE'S PALACE.

Flourish. Enter the Duke of Florence attended; the two French lords, with a troop of soldiers.

DUKE So that from point to point now have you heard
The fundamental reasons of this war,
Whose great decision hath much blood let forth
And more thirsts after.

1. LORD Holy seems the quarrel
Upon your grace's part; black and fearful 5
On the opposer.

DUKE Therefore we marvel much our cousin France
Would in so just a business shut his bosom
Against our borrowing prayers.

2. LORD Good my lord,
The reasons of our state I cannot yield, 10
But like a common and an outward man,
That the great figure of a council frames
By self-unable motion; therefore dare not
Say what I think of it, since I have found
Myself in my incertain grounds to fail 15
As often as I guess'd.

DUKE Be it his pleasure.

1. LORD But I am sure the younger of our nature,
That surfeit on their ease, will day by day
Come here for physic.

DUKE Welcome shall they be;
And all the honours that can fly from us 20
Shall on them settle. You know your places well;
When better fall, for your avails they fell.
To-morrow to the field.

Flourish. Exeunt.

JEDNÁNÍ III.

SCÉNA 1.

FLORENCIE. VE VÉVODSKÉM PALÁCI.

Fanfára. Vystoupí Vévoda florentský, dva francouzští pánové a skupina vojáků.

VÉVODA Snad jsem vám objasnil bod po bodu,
co vedlo k téhle válce, která si
už vyžádala tolik obětí
a zhltně další.

1. PÁN Zdá se, že váš boj
je spravedlivý a že protivník 5
je zákeřný a zlý.

VÉVODA Tak proč se francouzský král zpěčuje
nám v tomhle svatém boji podat svou
pomocnou ruku?

2. PÁN Vaše Milosti,
jaký má pro to náš král důvod, nevím 10
a mohl bych jen hádat, protože
já velké politice nerozumím.
Proto se ani neodvažuju
vám na to říct svůj názor. Mokrát jsem
se totiž v úsudcích na tyhle věci 15
pořádně zmýlil.

VÉVODA Ať dělá, jak myslí.

1. PÁN Věřte, že naši mladí, kteří mají
už po krk nudné zahálky, se k vám
pohrnou zaválčit si.

VÉVODA Budou u nás
vždy vítáni a budou zahrnuti 20
veškerou slávou. Kam si stoupnout, víte.
Až ti před vámi padnou, postoupíte.
Tak zítra do boje!

Fanfára. Odejdou.

SCENE 2.
ROUSILLON. THE COUNT PALACE.

Enter Countess and Clown.

COUNTESS It hath happened all as I would have had it, save that he comes not along with her.

CLOWN By my troth, I take my young lord to be a very melancholy man.

COUNTESS By what observance, I pray you? 5

CLOWN Why, he will look upon his boot and sing; mend the ruff and sing; ask questions and sing; pick his teeth and sing. I know a man that had this trick of melancholy sold a goodly manor for a song. 10

COUNTESS Let me see what he writes, and when he means to come. *(Reading a letter)*

CLOWN I have no mind to Isbel since I was at court. Our old ling and our Isbels o' the country are nothing like your old ling and your Isbels o' the court. The brains of my Cupid's knocked out, and I begin to love, as an old man loves money, with no stomach. 15

COUNTESS What have we here?

CLOWN E'en that you have there.

Exit.

COUNTESS *(Reads)* 'I have sent you a daughter-in-law; she hath recovered the king, and undone me. I have wedded her, not bedded her; and sworn to make the "not" eternal. You shall hear I am run away; know it before the report come. If there be breadth enough in the world, I will hold a long distance. My duty to you. 25

Your unfortunate son,
Bertram.'

This is not well, rash and unbridled boy.
To fly the favours of so good a king;
To pluck his indignation on thy head 30
By the misprizing of a maid too virtuous
For the contempt of empire.

Re-enter Clown.

SCÉNA 2.
ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka a Šášek.

HRABĚNKA Všechno proběhlo přesně tak, jak jsem si to představovala. Až na to, že se nevrátil s ní.

ŠÁŠEK Zdá se, že mladý pán je těžce melancholického založení.

HRABĚNKA Jak's na to přišel? 5

ŠÁŠEK Pozorováním. Cíví na botu a něco si brouká. Pak si ji obouvá a něco si brouká. Někoho se na něco ptá a přitom si brouká. Šťourá se párátkem v zubu a něco si brouká. Znal jsem jednoho, co při podobném záchvatu melancholie vyměnil za písničku celé svoje panství. 10

HRABĚNKA Přečtu si, co mi píše a kdy se má vrátit. *(Čte si dopis)*

ŠÁŠEK Co jsem se vrátil ode dvora, nemám na svou Izabelu ani pomyslení. Ona totiž dvorská rajda je něco docísta jiného než naše vesnická rajda. Moje milostný ideály jsou fuč a ženy teď můžu milovat jenom tak, jako starci milují peníze, z praktických důvodů. 15

HRABĚNKA To jsou mi věci!

ŠÁŠEK To jsou vám věci!

Odejde.

HRABĚNKA *(Čte)* „Posílám vám vaši snachu. Vyléčila krále a mě tím zničila. Pojal jsem ji za ženu, ale nepojal ji jako ženu, a bohdá to nikdy neudělám. Donese se vám, že jsem utekl, a tak vám to radši píšu jako první. Až kam svět sahá, tak daleko chci být od vás. 20

Ve vší úctě,
Váš nešťastný syn
Bertram.“

Tak zbrkle, nevázaně jednat, chlapče!
Král tě měl rád, a ty ho urazíš,
rozzlobíš tím, že hloupě pohrdneš 30
dívkou, která má tolik předností,
že ani králi není málo dobrá.

Vrátí se Šášek.

- CLOWN O madam, yonder is heavy news within between two soldiers and my young lady!
- COUNTESS What is the matter? 35
- CLOWN Nay, there is some comfort in the news, some comfort; your son will not be killed so soon as I thought he would.
- COUNTESS Why should he be killed?
- CLOWN So say I, madam, if he run away, as I hear he does; the danger is in standing to't; that's the loss of men,⁴⁰ though it be the getting of children. Here they come will tell you more. For my part, I only hear your son was run away.
- Exit.*
Enter Helena and the two French lords.
1. LORD Save you, good madam.
- HELENA Madam, my lord is gone, for ever gone. 45
2. LORD Do not say so.
- COUNTESS Think upon patience. Pray you, gentlemen, I have felt so many quirks of joy and grief, That the first face of neither, on the start, Can woman me unto't. Where is my son, I pray you? 50
2. LORD Madam, he's gone to serve the duke of Florence. We met him thitherward; for thence we came, And, after some dispatch in hand at court, Thither we bend again.
- HELENA Look on his letter, madam; here's my passport. 55
(Reads) "When thou canst get the ring upon my finger which never shall come off, and show me a child begotten of thy body that I am father to, then call me husband; but in such a "then" I write a "never".
This is a dreadful sentence!" 60
- COUNTESS Brought you this letter, gentlemen?
1. LORD Ay, madam; and for the contents' sake are sorry for our pain.
- COUNTESS I prithee, lady, have a better cheer; If thou engrossest all the griefs are thine, 65
Thou robb'st me of a moiety. He was my son; But I do wash his name out of my blood, And thou art all my child. Towards Florence is he?
2. LORD Ay, madam.

- ŠAŠEK Madam, přišli dva vojáci a přinesli mladé paní Heleně nemilou zprávu.
- HRABĚNKA Proboha, co je? 35
- ŠAŠEK Jistá útěcha v té zprávě je, a sice že váš syn nezemře tak rychle, jak jsem si myslel.
- HRABĚNKA Proč by měl zemřít?
- ŠAŠEK Já to vidím takhle, paní. Jestli utek, jak jsem slyšel, k vojsku, může padnout jako chlap. Ale protože 40
utek před ženskou, je to baba, a tudíž nemůže padnout jako chlap a ještě chvíli nám vydrží. Tihle dva vám to vysvětlí. Já vím jen to, že váš synek prásknul do bot.
Odejde.
Vystoupí Helena a dva francouzští páni.
1. PÁN Zdravím vás, madam.
- HELENA Můj muž mi odešel. Navždy odešel! 45
2. PÁN Takhle nemluvte, mladá paní.
- HRABĚNKA Ovládej se! Prosím vás, pánové, tolikrát už si se mnou osud zahrál, že ani dobrá, ani špatná zpráva mě k slzám nezlomí. Co je s mým synem? 50
2. PÁN Vstoupil do vojska na florentské straně. Tam jsme ho potkali a odtud jedem, a jen co vyřídíme u dvora nějakou věc, zas vracíme se zpátky.
- HELENA Tohle mi napsal, paní. Dal mi kvinde. 55
(Čte) „Až získáš můj prsten, jež z prstu nikdy nesundávám, a ukážeš mi dítě tebou porozené a mnou počaté, pak můžeš mě zvat manželem. Ale to se nikdy nestane.“
- HRABĚNKA Vy jste přinesli ten dopis? 60
1. PÁN Ano, madam. Ale teď nás mrzí, že jsme se vůbec obtěžovali.
- HRABĚNKA Prosím tě, holčičko, vzpamatuj se. Nenakládej na sebe všechn smutek. 65
Nech taky trochu mně. Byl to můj syn, odted' je ale pro mě cizí člověk a ty jsi moje dítě. Kam že odjel?
2. PÁN Do Florencie.

COUNTESS	And to be a soldier?	
2. LORD	Such is his noble purpose; and believe 't, The duke will lay upon him all the honour That good convenience claims.	70
COUNTESS	Return you thither?	
1. LORD	Ay, madam, with the swiftest wing of speed.	
HELENA	<i>(Reads)</i> 'Till I have no wife I have nothing in France.' 'Tis bitter.	
COUNTESS	Find you that there?	
HELENA	Ay, madam.	75
1. LORD	'Tis but the boldness of his hand, haply, which his heart was not consenting to.	
COUNTESS	Nothing in France, until he have no wife! There's nothing here that is too good for him But only she; and she deserves a lord That twenty such rude boys might tend upon And call her hourly mistress. Who was with him?	80
1. LORD	A servant only, and a gentleman Which I have sometime known.	
COUNTESS	Parolles, was it not?	85
1. LORD	Ay, my good lady, he.	
COUNTESS	A very tainted fellow, and full of wickedness. My son corrupts a well-derived nature With his inducement.	
1. LORD	Indeed, good lady, The fellow has a deal of that too much, Which holds him much to have.	90
COUNTESS	You're welcome, gentlemen. I will entreat you, when you see my son, To tell him that his sword can never win The honour that he loses; more I'll entreat you Written to bear along.	
2. LORD	We serve you, madam, In that and all your worthiest affairs.	95
COUNTESS	Not so, but as we change our courtesies. Will you draw near! <i>Exeunt Countess and Gentlemen.</i>	
HELENA	'Till I have no wife, I have nothing in France.' Nothing in France, until he has no wife!	100

HRABĚNKA	A je z něho voják?	
2. PÁN	Má čest být vojákem. A myslím si, že vévoda ho vyznamená postem, jaký si zaslouží.	70
HRABĚNKA	Vy se tam vracíte?	
1. PÁN	Co nejrychleji bude možno, madam.	
HELENA	<i>(Čte)</i> „Dokud mám ženu, nevrátím se domů.“ Tak hořká slova.	
HRABĚNKA	Tohle napsal?	
HELENA	Ano.	75
1. PÁN	Určitě to tak nemyslel. Prostě mu ujela ruka. Nic víc v tom není.	
HRABĚNKA	Nevrátí se, dokud tu má svou ženu! Vždyť ona je to nejlepší, co má. Ta zaslouží si muže, před kterým by dvacet jako on se mělo klanět. Jí by měl ruce líbat. Je s ním někdo?	80
1. PÁN	Jen jeho sluha. Člověk, kterého odněkud znám.	
HRABĚNKA	Esperanto?	85
1. PÁN	Ano. Tak se jmenuje.	
HRABĚNKA	Mizerný chlap, zlý, zrádný, proradný. Syn není v jádru špatný, ale tehle ho svádí na scestí.	
1. PÁN	Taky si myslím. Ten člověk jiným škodí hlavně proto, aby se sám měl dobře.	90
HRABĚNKA	Pánové, vyřídte, prosím, mému synovi, že v žádné válce nezíská zpět čest, o níž se připravil on sám. A k tomu vám ještě pro něj přidám dopis.	
2. PÁN	Rádi ho doručíme. Jsme vám ve všem k službám.	95
HRABĚNKA	Však ne dřív než po malém pohoštění. Teď pojdte dál. <i>Odejdou Hraběnka a dva pánové.</i>	
HELENA	„Dokud mám ženu, nevrátím se domů.“ Nevrátí se, dokud tu má svou ženu!	100

Thou shalt have none, Rousillon, none in France;
 Then hast thou all again. Poor lord! Is't I
 That chase thee from thy country and expose
 Those tender limbs of thine to the event
 Of the none-sparing war? And is it I 105
 That drive thee from the sportive court, where thou
 Wast shot at with fair eyes, to be the mark
 Of smoky muskets? O you leaden messengers,
 That ride upon the violent speed of fire,
 Fly with false aim; move the still-piecing air, 110
 That sings with piercing; do not touch my lord.
 Whoever shoots at him, I set him there;
 Whoever charges on his forward breast,
 I am the caitiff that do hold him to't;
 And, though I kill him not, I am the cause 115
 His death was so effected. Better 'twere
 I met the ravin lion when he roar'd
 With sharp constraint of hunger; better 'twere
 That all the miseries which nature owes
 Were mine at once. No, come thou home, Rousillon,
 Whence honour but of danger wins a scar,
 As oft it loses all. I will be gone;
 My being here it is that holds thee hence.
 Shall I stay here to do't? No, no, although
 The air of paradise did fan the house 125
 And angels officed all. I will be gone,
 That pitiful rumour may report my flight,
 To console thine ear. Come, night; end, day!
 For with the dark, poor thief, I'll steal away.

Exit.

SCENE 3.

FLORENCE. BEFORE THE DUKE'S PALACE.

Flourish. Enter the Duke of Florence, Bertram, Parolles, soldiers, drums and trumpets.

DUKE The general of our horse thou art; and we,
 Great in our hope, lay our best love and credence
 Upon thy promising fortune.

BERTRAM Sir, it is
 A charge too heavy for my strength, but yet

Ne, vrať se domů, vrať se do Francie,
 pryč půjdu já! Já jsem tě vyhnala,
 ubohý, z vlastní země, kvůli mně
 teď nastavuješ krk v té strašné válce,
 já jsem tě odloučila ode dvora, 105
 kde jsi byl terčem očí krásných žen,
 a vystavila jsem tě na dostřel
 vražedných mušket! Hnusné olovo,
 co s ohněm v zádech letíš vraždit, miň ho!
 Provrtej vzduch a rozezvuč ho svistem, 110
 však manžela se ani nedotkni!
 Já zvedám zbraň, co po mém muži střílí.
 Já poštvala jsem na něj každého,
 kdo za svůj terč si vybral jeho hrud',
 a i když já ho sama nezabiju, 115
 kdo způsobí mu smrt, jsem já. To radši
 ať bezbranná se octnu tváří v tvář
 hladové šelmě, ať se na mě snesou
 veškeré strasti světa nežli tohle.
 Ne, vrať se domů, hrabě rousillonský. 120
 Odejdi z míst, kde čest ti může vynést
 jen jízvy, zato připravit tě o vše.
 Jen moje přítomnost zde tě tam drží.
 Smím tohle připustit? Ne! Přestože
 jsem se tu cítila jak v sedmém nebi, 125
 odejdu. Nebudu ti překážet.
 Ať smutná zpráva o mém odchodu
 tě potěší. Ať přijde noc! Kéž tma
 vyhostí den, s ním zmizí Helena.

Odejde.

SCÉNA 3.

FLORENCIE. PŘED VÉVODSKÝM PALÁCEM.

Fanfára. Vystoupí Vévoda florentský, Bertram, Esperanto, vojáci, bubeníci a trubači.

VÉVODA Jmenujeme tě velitelem jízdy.
 Ty v nás máš přítele, my v tobě naději
 na velké činy.

BERTRAM Nevím, pane, zda
 budu s to splnit ten náročný úkol.

We'll strive to bear it for your worthy sake 5
To the extreme edge of hazard.

DUKE Then go thou forth;
And fortune play upon thy prosperous helm,
As thy auspicious mistress!

BERTRAM This very day,
Great Mars, I put myself into thy file. 10
Make me but like my thoughts, and I shall prove
A lover of thy drum, hater of love.
Exeunt.

SCENE 4.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess and Steward.

COUNTESS Alas! And would you take the letter of her?
Might you not know she would do as she has done,
By sending me a letter? Read it again.

STEWARD (*Reads*) 'I am Saint Jaques' pilgrim, thither gone.
Ambitious love hath so in me offended, 5
That barefoot plod I the cold ground upon,
With sainted vow my faults to have amended.
Write, write, that from the bloody course of war
My dearest master, your dear son, may hie. 10
Bless him at home in peace, whilst I from far
His name with zealous fervor sanctify.
His taken labours bid him me forgive;
I, his spiteful Juno, sent him forth
From courtly friends, with camping foes to live,
Where death and danger dogs the heels of worth. 15
He is too good and fair for death and me;
Whom I myself embrace, to set him free.'

COUNTESS Ah, what sharp stings are in her mildest words!
Rynaldo, you did never lack advice so much,
As letting her pass so; had I spoke with her, 20
I could have well diverted her intents,
Which thus she hath prevented.

STEWARD Pardon me, madam;
If I had given you this at overnight,

Jisté je však, že pro vás podniknu 5
vše, co bude v mých silách.

VÉVODA Do boje,
ať Štěstěna tvou helmu zulíbá
a zamiluje si tě.

BERTRAM Ode dneška
mou rodinou se stává armáda. 10
A ze mě je, jak Mars, můj patron, chtěl,
milovník války, lásky nepřítel.
Odejdou.

SCÉNA 4.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka a Správce.

HRABĚNKA Cože? Ty sis ten dopis od ní vzal
a nepřipadlo ti divné, že mi
ho posílá? Přečti ho ještě jednou!

SPRÁVCE (*Čte*) „Tak zhřešila jsem láskou neskromnou,
že nyní musím bosá po kamení 5
k svatému Jakubu pouť podniknout
a vyprosit si od něj odpuštění.
Pište mu, pište, ať z té hrozná války
se váš syn, můj pán, zdravý vrátí k vám.
Ať žije blaze a já z velké dálky 10
mu k tomu z hloubi duše požehnám.
Proste ho za mě, ať mi odpustí,
že jsem ho jako Juno Herkula
od rodiny vstříc smrti, neštěstí
do válečného pole vyštvala. 15
A aby smrt mu nezkrátila dny,
já přijmu ji, on ať je svobodný.“

HRABĚNKA Každé to slovo, jak je mírné, bodá.
Rynaldo, ty jsi člověk rozumný,
proč jsi ji nechal jít? Já kdybych mohla 20
s ní promluvit pár slov, určitě bych
ji přemluvila.

SPRÁVCE Nezlobte se, madam,
možná, že kdybych vás hned v noci vzbudil,

She might have been o'erta'en; and yet she writes,
Pursuit would be but vain.

COUNTESS What angel shall 25
Bless this unworthy husband? He cannot thrive,
Unless her prayers, whom heaven delights to hear
And loves to grant, reprieve him from the wrath
Of greatest justice. Write, write, Rynaldo,
To this unworthy husband of his wife; 30
Let every word weigh heavy of her worth
That he does weigh too light; my greatest grief.
Though little he do feel it, set down sharply.
Dispatch the most convenient messenger.
When haply he shall hear that she is gone, 35
He will return; and hope I may that she,
Hearing so much, will speed her foot again,
Led hither by pure love. Which of them both
Is dearest to me, I have no skill in sense
To make distinction. Provide this messenger. 40
My heart is heavy and mine age is weak;
Grief would have tears, and sorrow bids me speak.
Exeunt.

SCENE 5.

FLORENCE. WITHOUT THE WALLS.

A tucket afar off. Enter an old Widow of Florence, her daughter Diana, and Mariana, with other citizens.

WIDOW Nay, come; for if they do approach the city, we
 shall lose all the sight.

DIANA They say the French count has done most honourable
 service.

WIDOW It is reported that he has taken their greatest commander;
 and that with his own hand he slew the duke's brother.
(Tucket) We have lost our labour; they are gone a
 contrary way. Hark! You may know by their trumpets.

MARIANA Come, let's return again, and suffice ourselves with
 the report of it. Well, Diana, take heed of this 10
 French earl; the honour of a maid is her name;
 and no legacy is so rich as honesty.

mohla jste zakročít. I když zde píše,
že ji nic nezadrží.

HRABĚNKA Jaký anděl 25
teď bude chránit nehodného muže?
Jen její modlitby, jež Pánbůh slyší,
by nyní mohly nebe odvrátit
od spravedlivé msty. Piš, Rynaldo!
Napiš hned muži téhle světice. 30
Ať každé slovo těžce dopadne
na jeho lehkovážnost. Napiš mu,
tvrdě, jak já na rozdíl od něj pro ni
hluboce truchlím, a hned mu to pošli.
Až uslyší, že odešla, pak se 35
snad vrátí. Až tu bude, snad i ona
se o tom doslechne a z ryzí lásky
poletí za ním. Sama nevím, kdo
z těch dvou je bližší mému srdci. Těžko
to mohu rozlišit. Hned sežeh posla. 40
Srdce mě z toho bolí. Hloupé stáří!
Zadržet slzy se mi těžko daří.
Odejdou.

SCÉNA 5.

PŘED HRADBAMI FLORENCIE.

V dálce se ozve hlas polnice. Vystoupí Vdova z Florencie, její dcera Diana a Mariana s dalšími měšťany.

VDOVA Počkáme na ně tady, ve městě bychom
 už nic neviděly.

DIANA Nejvíc se prý vyznamenal ten francouzský
 hrabě.

VDOVA Osobně prý zabil jejich velitele a vlastní rukou 5
 zabil vévodova bratra. *(Polnice)* Hnaly jsme se
 sem zbytečně. Přicházejí druhou branou. No ovšem!
 Slyšíte, odkud se ozývá to troubení?

MARIANA Tak pojďme zpátky a aspoň se poptáme, jaké to
 bylo. A ty si, Diano, dávej na to francouzské 10
 hrabátko pozor! Víš, že největším bohatstvím mladé
 dívky je její čest a nejlepším věnem poctivost.

- WIDOW I have told my neighbour how you have been solicited by a gentleman his companion.
- MARIANA I know that knave; hang him! One Parolles; a filthy¹⁵ officer he is in those suggestions for the young earl. Beware of them, Diana; their promises, enticements, oaths, tokens, and all these engines of lust, are not the things they go under; many a maid hath been seduced by them; and the misery is, example, that so terrible²⁰ shows in the wreck of maidenhood, cannot for all that dissuade succession, but that they are limed with the twigs that threaten them. I hope I need not to advise you further; but I hope your own grace will keep you where you are, though there were no further danger²⁵ known but the modesty which is so lost.
- DIANA You shall not need to fear me.
Enter Helena, disguised like a Pilgrim.
- WIDOW I hope so. Look, here comes a pilgrim. I know she will lie at my house; thither they send one another. I'll question her. – 30
God save you, pilgrim! Whither are you bound?
- HELENA To Saint Jaques le Grand.
Where do the palmers lodge, I do beseech you?
- WIDOW At the Saint Francis here beside the port.
- HELENA Is this the way? 35
(A march afar)
- WIDOW Ay, marry, is't. – Hark you! They come this way! –
If you will tarry, holy pilgrim,
But till the troops come by,
I will conduct you where you shall be lodged;
The rather, for I think I know your hostess 40
As ample as myself.
- HELENA Is it yourself?
- WIDOW If you shall please so, pilgrim.
- HELENA I thank you, and will stay upon your leisure.
- WIDOW You came, I think, from France?
- HELENA I did so.
- WIDOW Here you shall see a countryman of yours 45
That has done worthy service.
- HELENA His name, I pray you.

- VDOVA Vyprávěla jsem sousedce, jak se kolem tebe ometal ten jeho přítelíček.
- MARIANA Já ho znám, darebáka. Esperanto se jmenuje. Ať visí,¹⁵ pacholek! Prý dohazuje tomu mladému hraběti holky. Pozor na něj, Dianó! Takoví jako on toho naslibujou. Samé přísahy, dárečky, lákadla, až je z toho mladé děvče celé pryč. Jenže je to všecko humbuk. Jde jim leda o to, aby holku zneuctili. Však se jim to často²⁰ podaří. Je to hrůza, kolik děvčat jim už naletělo a přišlo kvůli nim do neštěstí, a stejně se pořád najdou další, co si nevezmou ponaučení a znova do té pasti spadnou. Myslím, že víc ti říkat nemusím. Jsi slušné děvče a nenecháš si poplést hlavu, ani kdyby 25
ses měla strachovat jenom o to, že přijdeš o věneček.
- DIANA O mě nemusíte mít strach.
Vystoupí Helena v převleku za poutnici.
- VDOVA To doufám. Podívejte, poutnice.
Zaručeně míří do mé hospody. Posílají se tam navzájem. Zeptám se jí. – 30
Pozdrav tě Pánbůh, zbožná ženo. Kam kráčíš?
- HELENA K svatému Jakubovi. Nevíte,
kde nocují tu v městě poutníci?
- VDOVA Hned za branou. U svatého Františka.
- HELENA Tímhle směrem? 35
(Za scénou se ozve vojenský pochod)
- VDOVA Ano. – Slyšíte? Přece půjdou tudy! –
Jestli tu malou chvíli posečkáš,
než projdou vojáci, tak dovedu
tě tam, kde budeš dneska nocovat.
Troufám si říct, že hostinskou znám dobře, 40
nejmíň tak jako sebe.
- HELENA To jste vy?
- VDOVA Doufám, že ti to nevadí.
- HELENA Naopak, paní. Můckrát děkuji.
- VDOVA Že ty jsi z Francie?
- HELENA Ano, to jsem.
- VDOVA Za chvíli tady půjde jeden od vás, 45
výborný voják.
- HELENA Jak se jmenuje?

DIANA The Count Rousillon. Know you such a one?
 HELENA But by the ear, that hears most nobly of him.
 His face I know not.

DIANA Whatsome'er he is,
 He's bravely taken here. He stole from France, 50
 As 'tis reported, for the king had married him
 Against his liking. Think you it is so?

HELENA Ay, surely, mere the truth. I know his lady.

DIANA There is a gentleman that serves the count
 Reports but coarsely of her.

HELENA What's his name? 55

DIANA Monsieur Parolles.

HELENA O, I believe with him,
 In argument of praise, or to the worth
 Of the great count himself, she is too mean
 To have her name repeated; all her deserving
 Is a reserved honesty, and that 60
 I have not heard examined.

DIANA Alas, poor lady!
 'Tis a hard bondage to become the wife
 Of a detesting lord.

WIDOW I warrant, good creature, wheresoe'er she is,
 Her heart weighs sadly. This young maid might do her
 A shrewd turn, if she pleased.

HELENA How do you mean?
 May be the amorous count solicits her
 In the unlawful purpose.

WIDOW He does indeed;
 And brokes with all that can in such a suit 70
 Corrupt the tender honour of a maid.
 But she is arm'd for him and keeps her guard
 In honestest defence.

Drum and Colours. Enter Bertram, Parolles, and the whole army.

MARIANA The gods forbid else!

WIDOW So, now they come.
 That is Antonio, the duke's eldest son;
 That, Escalus.

HELENA Which is the Frenchman?

VDOVA Hrabě rousillonský. Ty ho snad znáš?
 HELENA Z doslechu! Všichni u nás ho moc chválí.
 Osobně ne.

DIANA Ať už je jakýkoli,
 tady se proslavil. Prý útek z Francie, 50
 protože král mu vnutil za ženu
 děvče, které on nechtěl. Je to pravda?

HELENA Naprostá pravda. Já tu ženu znám.

DIANA Hraběcí sluha o ní povídá
 jenom to nejhorší.

HELENA A kdo je to? 55

DIANA Monsieur Esperanto.

HELENA Souhlasím.
 Nedá se o ní říct nic dobrého
 a k hraběti se vůbec nehodila.
 Jediné, prý, co jí tak trochu šlechtí,
 je, že si zachovala poctivost. 60
 A to jí nikdo neupře.

DIANA Ach běda!
 Musí být hrozné stát se ženou muže,
 který vás nechce. Je mi jí moc líto.

VDOVA Opravdu, chudinka, ta musí trpět,
 ať je teď kdekoli. Tahle by mohla 65
 se za ni pěkně pomstít.

HELENA Pomstít? Jak?
 Snad nečinil jí hrabě nějaké
 nemravné návrhy?

VDOVA Právě že činil.
 Lumpové, tváří se to hezky, ale
 chtěli by jenom děvče zneuctít. 70
 Ona je ale pevná v kramflecích
 a drží si ho od těla.

Bubny a koroubve. Vystoupí Bertram, Esperanto a celé vojsko.

MARIANA No bodejť!

VDOVA Vidíte, přicházejí! Tohle je
 nejstarší syn vévody, Antonio.
 Escalus.

HELENA Který je ten Francouz?

DIANA	He;	75
	That with the plume; 'tis a most gallant fellow. I would he loved his wife; if he were honest He were much goodlier. Is't not a handsome gentleman?	
HELENA	I like him well.	
DIANA	'Tis pity he is not honest. Yond's that same knave	80
	That leads him to these places. Were I his lady, I would poison that vile rascal.	
HELENA	Which is he?	
DIANA	That jack-an-apes with scarfs. Why is he melancholy?	
HELENA	Perchance he's hurt i' the battle.	
PAROLLES	Lose our drum! Well.	85
MARIANA	He's shrewdly vexed at something. Look, he has spied us.	
WIDOW	Marry, hang you!	
MARIANA	And your courtesy, for a ring-carrier!	
	<i>Exeunt Bertram, Parolles, and army.</i>	
WIDOW	The troop is past. Come, pilgrim, I will bring you Where you shall host; of enjoin'd penitents	90
	There's four or five, to great Saint Jaques bound, Already at my house.	
HELENA	I humbly thank you. Please it this matron and this gentle maid To eat with us tonight, the charge and thanking Shall be for me; and, to requite you further,	95
	I will bestow some precepts of this virgin Worthy the note.	
BOTH	We'll take your offer kindly.	
	<i>Exeunt.</i>	

SCENE 6.
CAMP BEFORE FLORENCE.

Enter Bertram and the two French lords.

1. LORD Nay, good my lord, put him to't; let him have his way.
2. LORD If your lordship find him not a hilding, hold me no more in your respect.
1. LORD On my life, my lord, a bubble.

DIANA	Tenhle!	75
	S chocholem na přílbě. Že je to fešák? Kdyby se poctivě znal ke své ženě, pak by byl ještě hezčí. Líbí se vám?	
HELENA	Docela ano.	
DIANA	Škoda, že nemá trochu cti. Ten lotr	80
	ho jistě kazí. Já být jeho paní, tak sluhu otrávím.	
HELENA	Který je to?	
DIANA	Ten panák s šerpou. Proč se tolik mračí?	
HELENA	Možná byl zraněn v boji.	
ESPERANTO	Buben je pryč! Zatraceně!	85
MARIANA	Něco ho muselo dopálit. Hele, všimnul si nás.	
VDOVA	Ať visíš, lotře!	
MARIANA	Má poklona, pane kuplíři!	
	<i>Odejdou Bertram, Esperanto a vojsko.</i>	
VDOVA	Armáda přešla. Děvče, zavedu tě do svého hostince. Tam najdeš dalších	90
	pár poutníků k svatému Jakubovi. Tak pojďte. Jdeme.	
HELENA	Mockrát děkuji. Zvu vás, tu dámu i tu mladou dívku na večeři na moje útraty. Díky jsou na mé straně, navíc bych snad této dívce mohla přispět radou, již ocení.	95
OBĚ	Děkujem za pozvání.	
	<i>Odejdou.</i>	

SCÉNA 6.
VE FLORENTSKÉM TÁBOŘE.

Vystoupí Bertram a dva francouzští páni.

1. PÁN Prosím vás, pane, dovolte mu to. Ať je po jeho.
2. PÁN A jestli vás to nepřesvědčí o tom, že je sketa, pak mi už v životě nevěřte ani slovo.
1. PÁN Vážně, je to jen vejtaha.

- BERTRAM Do you think I am so far deceived in him? 5
1. LORD Believe it, my lord, in mine own direct knowledge, without any malice, but to speak of him as my kinsman, he's a most notable coward, an infinite and endless liar, an hourly promise-breaker, the owner of no one good quality worthy your¹⁰ lordship's entertainment.
2. LORD It were fit you knew him; lest, reposing too far in his virtue, which he hath not, he might at some great and trusty business in a main danger fail you.
- BERTRAM I would I knew in what particular action to try him. 15
2. LORD None better than to let him fetch off his drum, which you hear him so confidently undertake to do.
1. LORD I, with a troop of Florentines, will suddenly surprise him; such I will have, whom I am sure he knows not from the enemy. We will bind and hoodwink him so,²⁰ that he shall suppose no other but that he is carried into the leaguer of the adversaries, when we bring him to our own tents. Be but your lordship present at his examination; if he do not, for the promise of his life and in the highest compulsion of base fear, offer to²⁵ betray you and deliver all the intelligence in his power against you, and that with the divine forfeit of his soul upon oath, never trust my judgment in any thing.
2. LORD O, for the love of laughter, let him fetch his drum; he says he has a stratagem for't. When your lordship³⁰ sees the bottom of his success in't, and to what metal this counterfeit lump of ore will be melted, if you give him not John Drum's entertainment, your inclining cannot be removed. Here he comes.
- Enter Parolles.*
1. LORD (*Aside to Bertram*) O, for the love of laughter, hinder 35 not the honour of his design; let him fetch off his drum in any hand.
- BERTRAM How now, monsieur! This drum sticks sorely in your disposition.
2. LORD A pox on't, let it go; 'tis but a drum. 40
- PAROLLES 'But a drum!' Is't 'but a drum'? A drum so lost! There was excellent command – to charge in with our horse upon our own wings, and to rend our own soldiers!

- BERTRAM Že bych ho za celou tu dobu neprokouk? 5
1. PÁN Řeknu vám, pane – nezaujatě a na podkladě přímých důkazů, bez předsudků, padni komu padni –, že ten člověk je nevidaný zbabělec, nebetyčný lhář, zapřísáhlý podvodník a není v něm ani zbla dobrého, co by vám, 10 urozený pane, mohlo být k užítku.
2. PÁN Měl byste poznat, co je zač. Jinak totiž, kdybyste spoléhal na jeho poctivost, kterou nemá, by vás mohl v nějaké závažné záležitosti šeredně vypéct.
- BERTRAM Dobře, ale na čem si ho mám vyzkoušet? 15
2. PÁN No právě na tomhle. Ať teda vyrve nepříteli ze spárů ten buben, jak se chvástá.
1. PÁN A já ho s četou svých vojáků překvapím ze zálohy. Vyberu takové, které nezná a bude je pokládat za ty druhé. Svážeme ho, zavážeme mu oči 20 a odvlčeme ho do tábora. On si bude myslet, že ho unesl nepřítel, ale zatím bude ve vašem stanu a vy budete přítomen jeho výslechu. A jestli ho podělanost a touha zachránit si holý život nedonutí, aby vás v tu ránu 25 zradil a vyzradil všechno, co ví, přičemž se bude svou duší zapřísahat a po kolenou plazit, už mi nikdy nic nevěřte.
2. PÁN Jen pro legraci mu dovolte, ať pro ten buben jde. Říká, že na to má strategii. Až uvidíte ty bídné³⁰ konce velkolepé akce, až se jeho kočičí zlato roztaví v šunt, pak uděláte buben z něho, a jestli ne, pak vás očaroval a není vám pomoci. Jde sem.
- Vystoupí Esperanto.*
1. PÁN (*Stranou k Bertramovi*) Ať se zasmějeme! 35 Nezrazujte ho od jeho hrdinství. Nechte ho jít pro ten buben!
- BERTRAM Vidím, kamaráde, že tě ztráta toho bubnu hodně zkřísla.
2. PÁN No tak co! Nechme to plavat. Je to jenom buben! 40
- ESPERANTO „Jenom buben“? Říkáte „jenom buben“? Takhle o něj přijít! To se naše velení vycajchnovalo. Poslat jízdu na vlastní vojáky!

2. LORD That was not to be blamed in the command of the service; it was a disaster of war that Caesar himself could not have prevented, if he had been there to command.
- BERTRAM Well, we cannot greatly condemn our success; some dishonour we had in the loss of that drum; but it is not to be recovered.
- PAROLLES It might have been recovered. 50
- BERTRAM It might; but it is not now.
- PAROLLES It is to be recovered. But that the merit of service is seldom attributed to the true and exact performer, I would have that drum or another, or 'hic jacet'.
- BERTRAM Why, if you have a stomach, to't, monsieur! If you⁵⁵ think your mystery in stratagem can bring this instrument of honour again into his native quarter, be magnanimous in the enterprise and go on; I will grace the attempt for a worthy exploit; if you speed well in it, the duke shall both speak of it and extend 60 to you what further becomes his greatness, even to the utmost syllable of your worthiness.
- PAROLLES By the hand of a soldier, I will undertake it.
- BERTRAM But you must not now slumber in it.
- PAROLLES I'll about it this evening; and I will presently pen 65 down my dilemmas, encourage myself in my certainty, put myself into my mortal preparation; and by midnight look to hear further from me.
- BERTRAM May I be bold to acquaint his grace you are gone about it? 70
- PAROLLES I know not what the success will be, my lord; but the attempt I vow.
- BERTRAM I know thou'rt valiant; and, to the possibility of thy soldiership, will subscribe for thee. Farewell.
- PAROLLES I love not many words. 75
Exit.
1. LORD No more than a fish loves water. Is not this a strange fellow, my lord, that so confidently seems to undertake this business, which he knows is not to be done; damns himself to do and dares better be damned than to do't?
2. LORD You do not know him, my lord, as we do; certain 80 it is that he will steal himself into a man's favour and

2. PÁN Velení za nic nemůže. To byla prostě válečná smůla! I kdyby nám velel samotný Caesar, 45 dopadli bychom stejně mizerně.
- BERTRAM Konec konců, tak strašná ostuda to zase nebyla. Až na to, že jsme přišli o ten zatracený buben. Ten už ale zpátky stejně nedostaneme.
- ESPERANTO Mohli jsme ho dostat zpátky. 50
- BERTRAM Mohli, ale nedostali a nedostaneme.
- ESPERANTO Dostaneme! I když se v našem vojsku opravdické zásluhy málokdy ocení, já ten buben, anebo nějaký jiný, dostanu, i kdybych měl za něj život položit.
- BERTRAM Troufáš si! Dobře. Tak do toho, monsieur! Jestli jsi⁵⁵ přesvědčený, že v umění vojenské strategie a taktiky nad tebe není a že náš drahý buben, ten symbol cti, dokážeš vrátit zpět do lůna naší armády, ničeho se neboj a jdi do toho. Já si tvé odvahy vážím a k tomu posvátnému úkolu ti dávám svolení. Jestli uspěješ,⁶⁰ vévoda nebude neuznalý a své velkorysosti a tvým zásluhám nezůstane nic dlužen.
- ESPERANTO Jako že jsem voják, jdu na to!
- BERTRAM Musí se ale jednat okamžitě.
- ESPERANTO Udělám to ještě dneska. Jenom si sepíšu všechna 65 pro a proti, ubezpečím se ve svém nezvratném rozhodnutí, provedu duchovní očistu a do půlnoci se vám ozvu, jak jsem dopad.
- BERTRAM Mohu tedy už nyní oznámit panu vévodovi, že buben bude náš? 70
- ESPERANTO Jestli ho dostanu, nevím, ale stoprocentně se o to pokusím. To vám přísahám.
- BERTRAM Ví, že jsi chrabrý, a za tvé vojenské schopnosti bych dal ruku do ohně. Zatím sbohem.
- ESPERANTO Nemám rád zbytečný řeči. 75
Odejde.
1. PÁN Jen jako prase drbání. To je zvláštní člověk. Tváří se smrtelně vážně, že podnikne něco, o čem předem ví, že to neudělá. Přísahá na svou smrt, že si to lajsne, a přitom by radši umřel, než by si to lajsnul.
2. PÁN Vůbec ho neznáte, pane. Dokáže to na člověka 80 zahrát tak dobře, že si o něm týden můžete myslet

- for a week escape a great deal of discoveries; but when you find him out, you have him ever after.
- BERTRAM Why, do you think he will make no deed at all of this that so seriously he does address himself unto? 85
1. LORD None in the world; but return with an invention and clap upon you two or three probable lies; but we have almost embossed him; you shall see his fall tonight; for indeed he is not for your lordship's respect.
2. LORD We'll make you some sport with the fox ere we case⁹⁰ him. He was first smoked by the old lord Lafeu; when his disguise and he is parted, tell me what a sprat you shall find him; which you shall see this very night.
1. LORD I must go look my twigs. He shall be caught.
- BERTRAM Your brother he shall go along with me. 95
1. LORD As't please your lordship. I'll leave you.
Exit.
- BERTRAM Now will I lead you to the house, and show you The lass I spoke of.
2. LORD But you say she's honest.
- BERTRAM That's all the fault. I spoke with her but once And found her wondrous cold; but I sent to her, 100
By this same coxcomb that we have i' the wind,
Tokens and letters which she did re-send;
And this is all I have done. She's a fair creature.
Will you go see her?
2. LORD With all my heart, my lord.
Exeunt.

SCENE 7.

FLORENCE. THE WIDOW'S HOUSE.

Enter Helena and Widow.

- HELENA If you misdoubt me that I am not she,
I know not how I shall assure you further,
But I shall lose the grounds I work upon.
- WIDOW Though my estate be fallen, I was well born,
Nothing acquainted with these businesses; 5

- jenom to nejlepší. Ale jakmile zjistíte, jaký doopravdy je, pak ho máte navždy pokrřk.
- BERTRAM Proč myslíte, že nic nepodnikne, když se na tu výpravu tak důkladně připravuje? 85
1. PÁN Ani prstem nehne, ale vymyslí si, proč to nešlo. Nabulíkuje vám nějakou přijatelnou lež a má to v suchu. Jenže tentokrát si na něj políčíme. Dneska mu sklapne. Protože, vážně, pane, dělá vám jen ostudu.
2. PÁN Ale než ho stáhneme z kůže, trochu tomu lišákovi⁹⁰ vyprášíme kožich. První, kdo ho vyčenichal, byl starý Lajar. Počkejte, až mu i před vámi spadne maska, pak uvidíte, jaký je to trouba. A to bude ještě dneska.
1. PÁN Jdu nastražit oka. Však on se chytne.
- BERTRAM Tvůj bratr ale zůstane tady. 95
1. PÁN Jak si přejete. Poroučím se.
Odejde.
- BERTRAM Pojd'. Ukážu ti dívku, o které jsem ti už vyprávěl.
2. PÁN Tu poctívou?
- BERTRAM Má tuhle chybičku. Mluvil jsem s ní jen jednou. Byla kupodivu chladná. 100
Snad že jsem za ní s dopisy a dárky posílal toho blázna Esperanta.
Všechno mi vrátila. Je nádherná.
Chtěl bys ji vidět?
2. PÁN Jistě, vzácný pane.
Odejdou.

SCÉNA 7.

FLORENCIE. V HOSTINCI U VDOVY.

Vystoupí Helena a Vdova.

- HELENA Jestli mi nevěříte, jediný,
kdo by vám dokázal, kdo jsem, je on.
Tím by se ale celý můj plán zhatil.
- VDOVA Jsem chudá, zato z dobré rodiny,
a nikdy bych se nepropůjčila 5

	And would not put my reputation now In any staining act.	
HELENA	Nor would I wish you. First, give me trust, the count he is my husband, And what to your sworn counsel I have spoken Is so from word to word; and then you cannot, By the good aid that I of you shall borrow, Err in bestowing it.	10
WIDOW	I should believe you, For you have show'd me that which well approves You're great in fortune.	
HELENA	Take this purse of gold, And let me buy your friendly help thus far, Which I will over-pay and pay again When I have found it. The count he woos your daughter, Lays down his wanton siege before her beauty, Resolved to carry her; let her in fine consent, As we'll direct her how 'tis best to bear it. Now his important blood will nought deny That she'll demand; a ring the county wears, That downward hath succeeded in his house From son to son, some four or five descents Since the first father wore it. This ring he holds In most rich choice; yet in his idle fire, To buy his will, it would not seem too dear, Howe'er repented after.	15 20 25
WIDOW	Now I see The bottom of your purpose.	
HELENA	You see it lawful, then; it is no more, But that your daughter, ere she seems as won, Desires this ring; appoints him an encounter; In fine, delivers me to fill the time, Herself most chastely absent. After this, To marry her, I'll add three thousand crowns To what is passed already.	30 35
WIDOW	I have yielded. Instruct my daughter how she shall persever, That time and place with this deceit so lawful May prove coherent. Every night he comes With musics of all sorts and songs composed To her unworthiness; it nothing steads us	40

	k takové věci. Nechci pošpinit svou dobrou pověst.	
HELENA	Nebudete muset. Uvěřte mi, že hrabě je můj muž a že to vše, co jsem vám prozradila, je svatá pravda. Potom nebudete lítovat pomoci, za niž vám ráda bohatě zaplatím.	10
VDOVA	Mám důvod věřit, že je to tak. Zdá se, že máte dost veliké jmění.	
HELENA	Vemte si to zlato. Platím vám předem za přátelskou pomoc a zaplatím vám ještě dvakrát tolik, jestli mi pomůžete. Hrabě chce svést vaši dceru. Rozhodl se dobýt tvrz její krásy. Tak ať se mu vzdá – však pouze za určitých podmínek. V návalu vášně hrabě neodmítne jí dát, o co si řekne: prsten, který pan hrabě nosí. Je to vzácný šperk, který už po šest generací dědí se z otce na syna v té rodině. I takového klenotu se hrabě v milostném zápalu rád zřekne, i když později bude litovat.	15 20 25
VDOVA	Už chápu, jak jste to vymyslela.	
HELENA	A chápete, že je to zákonné? O nic víc nejde, než že vaše dcera, zdánlivě získaná, chtít bude prsten, dojedná schůzku, na niž přijdu já, zatímco ona ve vši počestnosti zůstane doma. Jako věno jí dám navrch tři tisíce zlatých.	30 35
VDOVA	Beru. Vysvětlete mé dceři, jak má určit místo a čas, kdy by se tenhle podvod, zákonný podvod, mohl uskutečnit. Vždy navečer sem chodí s muzikou dělat jí ostudu. A můžu na něj	40

To chide him from our eaves; for he persists
As if his life lay on't.

HELENA

Why then tonight
Let us assay our plot; which, if it speed,
Is wicked meaning in a lawful deed
And lawful meaning in a lawful act,
Where both not sin, and yet a sinful fact.
But let's about it.

45

Exeunt.

křičet jak divá, on se odtud nehne,
jako by mu šlo o život.

HELENA

Už dnes
provedme tedy plán, v němž čestný čin
se vykoná způsobem nečestným,
kdy hříšný úmysl se naplní
úkonem počestným a zákonným.
Tak jdeme na to.

45

Odejdou.

ACT IV.

SCENE 1.

WITHOUT THE FLORENTINE CAMP.

Enter First French Lord, with five or six other soldiers in ambush.

1. LORD He can come no other way but by this hedge-corner. When you sally upon him, speak what terrible language you will; though you understand it not yourselves, no matter; for we must not seem to understand him, unless some one among us whom 5 we must produce for an interpreter.

1. VOJÁK Good captain, let me be the interpreter.

1. LORD Art not acquainted with him? Knows he not thy voice?

1. VOJÁK No, sir, I warrant you.

1. LORD But what linsey-woolsey hast thou to speak to us again?

1. VOJÁK E'en such as you speak to me.

1. LORD He must think us some band of strangers i' the adversary's entertainment. Now he hath a smack of all neighbouring languages; therefore we must every one be a man of his own fancy, not to know¹⁵ what we speak one to another; so we seem to know, is to know straight our purpose – choughs' language: gabble enough, and good enough. As for you, interpreter, you must seem very politic. But couch, ho! Here he comes, to beguile two hours in a sleep, 20 and then to return and swear the lies he forges.

Enter Parolles.

PAROLLES Ten o'clock. Within these three hours 'twill be time enough to go home. What shall I say I have done? It must be a very plausible invention that carries it. They begin to smoke me; and disgraces have of late²⁵ knocked too often at my door. I find my tongue is too foolhardy; but my heart hath the fear of Mars before it and of his creatures, not daring the reports of my tongue.

JEDNÁNÍ IV.

SCÉNA 1.

NEDALEKO FLORENTSKÉHO TÁBORA.

Vystoupí 1. francouzský pán s několika vojáky v úkrytu.

1. PÁN Nemůže přijít jinudy než kolem toho keře. Až se na něho vrhnete, mluvte na něj nějakým děsivým cizím jazykem. Co vás napadne. Nevadí, že sami sobě nebudete rozumět. Hlavně aby si on myslel, že nerozumíte jemu, kromě jednoho, a to bude náš⁵ tlumočník.

1. VOJÁK Kapitáne, já chci být ten tlumočník.

1. PÁN Nezná tě? Nepozná tě po hlase?

1. VOJÁK Určitě ne!

1. PÁN A jakou hatmatilkou budeš mluvit na nás? 10

1. VOJÁK Stejnou jako vy na mě.

1. PÁN Ať si myslí, že jsme nějaká cizokrajná jednotka v nepřátelském vojsku. A protože ve všech okolních jazycích umí sem tam něco krafnout, každý si vymyslete něco originálnějšího. Co budete říkat, nemusí mít žádný smysl, kromě jediného: aby ho to zblblo. Kdákejte, kvákejte každý, co chcete, a bude to dobrý. Pokud jde o tebe, tlumočníku, ať je to vysoká politika, rozumíš? K zemi, už jde. Tady si dá na dvě hodinky šlofíka a pak nám 20 bude věšet na nos bůhvíco.

Vystoupí Esperanto.

ESPERANTO Je deset. Ještě tři hodiny a můžu domů. Ale co jim řeknu? Mělo by to být něco hodně přesvědčivého. Už po mně jdou, pacholci, v poslední době si začali nějak moc dovolovat 25 a urážet mě. Ztracenej jazyk, že mi vždycky tak ujede, a srdíčko aby se potom klepalo a trásló strachy kvůli těm siláckým řečem, co si mrcha jazyk navymejší.

1. LORD This is the first truth that e'er thine own tongue was30
guilty of.
- PAROLLES What the devil should move me to undertake
the recovery of this drum, being not ignorant of
the impossibility, and knowing I had no such purpose?
I must give myself some hurts, and say I got them in35
exploit; yet slight ones will not carry it; they will say,
'Came you off with so little?' And great ones I dare not
give. Wherefore, what's the instance? Tongue, I must
put you into a butter-woman's mouth and buy myself
another of Bajazet's mule, if you prattle me into 40
these perils.
1. LORD Is it possible he should know what he is, and be
that he is?
- PAROLLES I would the cutting of my garments would serve
the turn, or the breaking of my Spanish sword. 45
1. LORD We cannot afford you so.
- PAROLLES Or the baring of my beard; and to say it was in
stratagem.
1. LORD 'Twould not do.
- PAROLLES Or to drown my clothes, and say 50
I was stripped.
1. LORD Hardly serve.
- PAROLLES Though I swore I leaped from the window of
the citadel.
1. LORD How deep? 55
- PAROLLES Thirty fathom.
1. LORD Three great oaths would scarce make that be
believed.
- PAROLLES I would I had any drum of the enemy's; I would
swear I recovered it. 60
1. LORD You shall hear one anon.
- PAROLLES A drum now of the enemy's –
(*Alarum within*)
1. LORD Throca movousus, cargo, cargo, cargo.
- ALL Cargo, cargo, cargo, villiando par corbo, cargo.
(*They seize and blindfold him*)
- PAROLLES O, ransom, ransom! Do not hide mine eyes! 65

1. PÁN To je první pravda, které se tvůj prolhaný jazyk30
dopustil.
- ESPERANTO Proč jsem, já hňup, řek, že ten buben dostanu, když
vím, že to ani objektivně, ani subjektivně naprosto
nepřipadá v úvahu? Teď se budu muset poranit a říct,
že jsem ty rány utržil v boji. Jenže když budou 35
malé, je malá naděje, že mi to zbaští. Budou říkat:
„Jak to, žes vyvázl tak lehce?“ A na velkou ránu
nemám kuráž. A proč to všechno? Měl bych si
jazyk utrhnout a dát ho nějaké užvaněné bábě nebo
si rovnou nasadit oslí hlavu, protože jen osel může40
dostat sám sebe do takové šlamastyky.
1. PÁN Jak může někdo tak dobře vědět, co je zač, a přesto
být, jaký je?
- ESPERANTO Kdyby tak stačilo jenom si potrhát šaty nebo zlomit
tenhle španělský meč. 45
1. PÁN Kdepak. To nestačí.
- ESPERANTO Nebo si oholit vousy a říct, že mě strategie nechala
na holičkách.
1. PÁN To sotva.
- ESPERANTO Nebo se svlíct donaha a říct, že jsem vyvázl jen 50
s holým zadkem.
1. PÁN To je málo.
- ESPERANTO Když budu přísahat, že jsem vyskočil z okýnka
věže, kde mě věznili –
1. PÁN Z jaké výšky? 55
- ESPERANTO Takových třicet sáhů.
1. PÁN Ani kdybys přísahal třikrát na holý pupek, tohle ti
nikdo nezbaští.
- ESPERANTO Nebo kdybych někde sehnal buben. Řekl bych,
že jsem ho vzal nepříteli. 60
1. PÁN Za chvíli ho uslyšíš.
- ESPERANTO Kde tak sehnat buben –
(*Bubnování za scénou*)
1. PÁN Tróga moróžus, kargo, kargo, kargo.
- VŠICHNI Kargo, kargo, kargo, vaskresni par korbo kargo.
(*Chopí se ho a zavážou mu oči*)
- ESPERANTO Milost! Milost! Ne! Já nic nevidím! 65

1. SOLDIER Boskos thromuldo boskos.
 PAROLLES I know you are the Muskos' regiment.
 And I shall lose my life for want of language;
 If there be here German, or Dane, low Dutch,
 Italian, or French, let him speak to me; 70
 I'll discover that which shall undo the Florentine.
1. SOLDIER Boskos vauvado. I understand thee, and can speak thy
 tongue. Kerely bonto, sir, betake thee to thy faith, for
 seventeen poniards are at thy bosom.
- PAROLLES O! 75
1. SOLDIER O, pray, pray, pray! Manka revania dulce.
2. LORD Oscorbidulchos volivorco.
1. SOLDIER The general is content to spare thee yet;
 And, hoodwink'd as thou art, will lead thee on
 To gather from thee. Haply thou mayst inform 80
 Something to save thy life.
- PAROLLES O, let me live!
 And all the secrets of our camp I'll show,
 Their force, their purposes; nay, I'll speak that
 Which you will wonder at.
1. SOLDIER But wilt thou faithfully?
- PAROLLES If I do not, damn me.
1. SOLDIER Acordo linta. 85
 Come on; thou art granted space.
Exit, with Parolles guarded.
A short alarum within.
1. LORD (To 2. Soldier)
 Go, tell the Count Rousillon, and my brother,
 We have caught the woodcock, and will keep him muffled
 Till we do hear from them.
2. SOLDIER Captain, I will.
2. LORD A' will betray us all unto ourselves: 90
 Inform on that.
2. SOLDIER So I will, sir.
2. LORD Till then I'll keep him dark and safely lock'd.
Exeunt.

1. VOJÁK Boskos očeňura boskos!
 ESPERANTO To bude určité pluk Moskvanu!
 Zajdu na to, že neznám jejich řeč.
 Kdyby to byli Němci, Vlámové,
 Francouzi, Italové, těm bych mohl 70
 hned vyzradit, jak zničit Florencii.
1. VOJÁK Brat Boskos chačaturja. Já tobě rozumím.
 Znáš tvoji řeč. Némsakurikula. Modlí se,
 nebo máš sedmnáct končířů v pupku.
- ESPERANTO Ó! 75
1. VOJÁK Modli se, modli se, modli se! Manka revanja dulce.
1. PÁN Etro cypljo vorlo gorlo.
1. VOJÁK Generál tě prozatím nezabije.
 Se zavázanýma očima půjdeš
 k výslechu. Snad nám něco prozradíš 80
 výměnou za svůj život.
- ESPERANTO Ušetřte mě!
 A já vám řeknu počty, plány, všechny
 důvěrné věci. Já vám toho řeknu,
 že nestačíte koukat!
1. VOJÁK Čestné slovo?
- ESPERANTO Jestli ne, tak jsem lhář.
1. VOJÁK Akordo linta. 85
 No dobře. Prozatím jsi z toho venku.
Odejdou Esperanto a stráž.
Virbl na buben.
1. PÁN (K 2. vojákoví)
 Běž honem za hrabětem a mým bratrem
 a vyříd' jim, že hejla máme v kleci
 a čekáme tu na ně.
2. VOJÁK Provedu.
1. PÁN Že nám chce na nás všechno prozradit.
 Vyříd' jim to. 90
2. VOJÁK Jak poručíte, pane.
1. PÁN Nechám ho zatím ve tmě pod zámkem.
Odejdou.

SCENE 2.
FLORENCE. THE WIDOW'S HOUSE.

Enter Bertram and Diana.

BERTRAM They told me that your name was Fontibell.
 DIANA No, my good lord, Diana.
 BERTRAM Titled goddess;
 And worth it, with addition! But, fair soul,
 In your fine frame hath love no quality? 5
 If quick fire of youth light not your mind,
 You are no maiden, but a monument.
 When you are dead, you should be such a one
 As you are now, for you are cold and stern;
 And now you should be as your mother was
 When your sweet self was got. 10
 DIANA She then was honest.
 BERTRAM So should you be.
 DIANA No.
 My mother did but duty; such, my lord,
 As you owe to your wife.
 BERTRAM No more o' that;
 I prithee, do not strive against my vows.
 I was compell'd to her; but I love thee 15
 By love's own sweet constraint, and will for ever
 Do thee all rights of service.
 DIANA Ay, so you serve us
 Till we serve you; but when you have our roses,
 You barely leave our thorns to prick ourselves
 And mock us with our bareness. 20
 BERTRAM How have I sworn!
 DIANA 'Tis not the many oaths that makes the truth,
 But the plain single vow that is vow'd true.
 What is not holy, that we swear not by,
 But take the High'st to witness. Then, pray you, tell me,
 If I should swear by God's great attributes,
 I loved you dearly, would you believe my oaths,
 When I did love you ill? This has no holding,
 To swear by him whom I protest to love,
 That I will work against him. Therefore your oaths 30
 Are words and poor conditions, but unseal'd,
 At least in my opinion.

SCÉNA 2.
FLORENCIE. V HOSTINCI U VDOVY.

Vystoupí Bertram a Diana.

BERTRAM Tvé jméno je prý Fontibella, ano?
 DIANA Ne, Diana.
 BERTRAM Máš jméno bohyně!
 A nejenom to jméno. Krásko, copak
 to vlnadné tělo nechce poznat lásku?
 Jestli tě nerozpaluje žár mládí, 5
 pak nemáš srdce a jsi z kamene.
 Až budeš mrtvá, pak buď studená,
 teď ještě ne. Tak odhod' chladnou vážnost
 a buď jak tvoje matka, když tě, lásko,
 počínala. 10
 DIANA Má matka byla řádná.
 BERTRAM Bud' též.
 DIANA Ne.
 Má matka plnila svou povinnost,
 jakou vy dlužíte své ženě.
 BERTRAM Přestaň!
 Prosím tě, věř, co jsem ti odpřisáhl,
 že mi ji vnutili. Tebe mě ale 15
 milovat nutí opravdová láska
 a chci ti navždy sloužit.
 DIANA Sliby chyby.
 Jakmile jednou děvče utrhnete,
 necháte nám jak růži jenom trny
 a smějete se naší nahotě. 20
 BERTRAM Přisáhám ne!
 DIANA Tisíce přísah nezaručí pravdu,
 stačí jen jeden slib, však opravdový.
 U věcí, které nejsou svaté, nemá
 se ale přísahat. Co myslíte, 25
 kdybych se zaklínala Bohem, že vás
 nesmírně miluji bezbožnou láskou,
 dalo by se mi věřit? Není možné
 slibovat lásku tam, kde moje láska
 je zhoubou jiného. A proto vaše
 přísahy jsou jen slova – bez ceny.
 To je můj názor. 30

BERTRAM Change it, change it;
Be not so holy-cruel! Love is holy;
And my integrity ne'er knew the crafts
That you do charge men with. Stand no more off, 35
But give thyself unto my sick desires,
Who then recovers. Say thou art mine, and ever
My love as it begins shall so persever.

DIANA I see that men make ropes in such a scarre
That we'll forsake ourselves. Give me that ring. 40

BERTRAM I'll lend it thee, my dear; but have no power
To give it from me.

DIANA Will you not, my lord?

BERTRAM It is an honour 'longing to our house,
Bequeathed down from many ancestors;
Which were the greatest obloquy i' the world 45
In me to lose.

DIANA Mine honour's such a ring.
My chastity's the jewel of our house,
Bequeathed down from many ancestors;
Which were the greatest obloquy i' the world
In me to lose. Thus your own proper wisdom 50
Brings in the champion Honour on my part,
Against your vain assault.

BERTRAM Here, take my ring.
My house, mine honour, yea, my life, be thine,
And I'll be bid by thee.

DIANA When midnight comes, knock at my chamber-window.
I'll order take my mother shall not hear.
Now will I charge you in the band of truth,
When you have conquer'd my yet maiden bed,
Remain there but an hour, nor speak to me.
My reasons are most strong; and you shall know them
When back again this ring shall be deliver'd;
And on your finger in the night I'll put
Another ring, that what in time proceeds
May token to the future our past deeds.
Adieu, till then; then, fail not. You have won 65
A wife of me, though there my hope be done.

BERTRAM A heaven on earth I have won by wooing thee.
Exit.

BERTRAM Změň ho! Změň ho! Změň ho!
Jsi chladná, krutá! Láška, ta je svatá!
Já nepatřím k těm svůdcům, sukničkářům,
o kterých mluvíš. Už mě neodháněj 35
a buď mi lékem, co mou bolestnou
touhu hned uzdraví! Teď vzdej se mi,
a navždy budem láskou spojeni!

DIANA Ty mužské řeči jsou jak sítě, do nichž
se ženská chytí. Dejte mi ten prsten. 40

BERTRAM Půjčit ti ho snad můžu, lásko, ale
dát nesmím.

DIANA Takže nedáte mi ho?

BERTRAM Ten prsten, to je čest mé rodiny,
klenot, který jsem zdědil po předcích.
Celý svůj rod bych znectil, kdybych ho 45
ztratil.

DIANA A já jsem na tom jako vy.
Má poctivost je čest mé rodiny,
klenot, jež zdědila jsem po předcích.
Celý svůj rod bych zneuctila, kdybych
ji ztratila. Jen vaše moudrá slova 50
brání mou dívčí čest před vašimi
marnými útoky.

BERTRAM Vem si ten prsten.
Můj dům, mou čest, dokonce i můj život
máš ve svých rukou. Já jsem celý tvůj.

DIANA O půlnoci zaťukej na okýnko. 55
Matka nic neuslyší. To nech na mně.
Jedno mi ale musíš zaručit.
Až mé panenské lože dobudeš,
zdržíš se hodinu a budeš mlčet.
Mé důvody jsou vážné, dozvíš se je,
až se ti tenhle kámen na prst vrátí.
V noci ti místo něho navléknu
prstýnek jiný, který bude moci
snad dosvědčit, co stane se dnes v noci.
Dodrž slib. Sbohem. Zvláštní věc se stala: 65
tys vyhrál ženu, a já neprohrála.

BERTRAM S tebou jsem našel nebe na zemi!
Odejde.

DIANA For which live long to thank both heaven and me!
 You may so in the end.
 My mother told me just how he would woo, 70
 As if she sat in 's heart; she says all men
 Have the like oaths. He had sworn to marry me
 When his wife's dead; therefore I'll lie with him
 When I am buried. Since Frenchmen are so braid,
 Marry that will, I live and die a maid. 75
 Only in this disguise I think't no sin
 To cozen him that would unjustly win.
Exit.

SCENE 3.
THE FLORENTINE CAMP.

Enter the two French lords and some two or three soldiers.

1. LORD You have not given him his mother's letter?
 2. LORD I have delivered it an hour since; there is
 something in't that stings his nature; for on the
 reading it he changed almost into another man.
 1. LORD He has much worthy blame laid upon him 5
 for shaking off so good a wife and so sweet a lady.
 2. LORD Especially he hath incurred the everlasting
 displeasure of the king, who had even tuned his
 bounty to sing happiness to him. I will tell you
 a thing, but you shall let it dwell darkly with you. 10
 1. LORD When you have spoken it, 'tis dead, and I am the
 grave of it.
 2. LORD He hath perverted a young gentlewoman here in
 Florence, of a most chaste renown; and this night he
 fleshes his will in the spoil of her honour; he hath 15
 given her his monumental ring, and thinks himself
 made in the unchaste composition.
 1. LORD Now, God delay our rebellion! As we are ourselves,
 what things are we!
 2. LORD Merely our own traitors. And as in the common 20
 course of all treasons, we still see them reveal
 themselves, till they attain to their abhorred ends,

DIANA Tak děkuj Bohu, hrabě zvrácený.
 A možná budeš i mně jednou vděčný.
 Matka se vyzná. Namlouval si mě 70
 přesně, jak řekla. Muži podle ní
 jsou jeden jako druhý. Slíbil, že si
 mě vezme, až mu žena zemře. Leda
 až po mé smrti! Než být za něj vdaná,
 je mnohem lepší zemřít jako panna. 75
 Snad nehřeším, když falešná jsem k tomu,
 kdo sprostě klame paní svého domu.
Odejde.

SCÉNA 3.
VE FLORENTSKÉM TÁBOŘE.

Vystoupí dva francouzští páni a několik vojáků.

1. PÁN Tys mu ještě nedal ten dopis od jeho matky?
 2. PÁN Dal, už před hodinou. V tom dopise asi
 dostal co proto, protože, jak ho čet, zbledl
 jako stěna.
 1. PÁN Aby ne! Vždyť je to surovost opustit tak milou 5
 a půvabnou paní.
 2. PÁN A navíc si to nadosmrti rozházet s králem,
 a zrovna když ho král tak štědře obdaroval.
 Něco ti povím, ale slib mi, že budeš mlčet 10
 jako ryba.
 1. PÁN Cokoli řekneš, je rázem mrtvý. Zůstane to ve mně
 jako v hrobě.
 2. PÁN Tady ve Florencii si políčil na jednu slečnu,
 moc slušnou dívku, a dneska v noci, jak mi řekl,
 jde tu past, do které lapil její čest, vybrat. 15
 Dal jí svůj památečný prsten. A takovou lumpárnu
 on považuje za vítězství.
 1. PÁN Pánbůh nás chraň před našimi spády! Když jsme
 sami sebou, co jsme?
 2. PÁN Nic jiného než strůjci vlastní zkázy. Jak známo, 20
 vlastizrádci si často přivodí hořký konec,
 protože se sami prozradí. A ten, kdo zrazuje

- so he that in this action contrives against his own nobility, in his proper stream o'erflows himself.
1. LORD Is it not meant damnable in us, to be trumpeters of our unlawful intents? We shall not then have his company tonight? 25
2. LORD Not till after midnight; for he is dieted to his hour.
1. LORD That approaches apace; I would gladly have him see his company anatomized, that he might take a measure of his own judgments, wherein so curiously he had set this counterfeit. 30
2. LORD We will not meddle with him till he come; for his presence must be the whip of the other.
1. LORD In the meantime, what hear you of these wars? 35
2. LORD I hear there is an overture of peace.
1. LORD Nay, I assure you, a peace concluded.
2. LORD What will Count Rousillon do then? Will he travel higher, or return again into France?
1. LORD I perceive, by this demand, you are not altogether of his council. 40
2. LORD Let it be forbid, sir; so should I be a great deal of his act.
1. LORD Sir, his wife some two months since fled from his house. Her pretence is a pilgrimage to Saint Jaques le Grand; which holy undertaking with most austere sanctimony she accomplished; and, there residing, the tenderness of her nature became as a prey to her grief; in fine, made a groan of her last breath, and now she sings in heaven. 45
2. LORD How is this justified?
1. LORD The stronger part of it by her own letters, which makes her story true, even to the point of her death. Her death itself, which could not be her office to say is come, was faithfully confirmed by the rector of the place. 55
2. LORD Hath the count all this intelligence?
1. LORD Ay, and the particular confirmations, point from point, so to the full arming of the verity.
2. LORD I am heartily sorry that he'll be glad of this. 60

- sám sebe, je na tom zrovna tak. Všechno na sebe vyžvaní.
1. PÁN Není to cesta k ztracení, ten lidský sklon chlubit se vlastní špatností? Takže dnes večer u té taškařice nebude? 25
2. PÁN Dostaví se až po svém dostaveníčku, někdy po půlnoci.
1. PÁN To uteče rychle. Rád bych, aby byl u toho, až budeme jeho kumpána stahovat z kůže, aby na vlastní oči viděl, jakou veš si nasadil do kožichu. 30
2. PÁN Nezačneme s výslechem, dokud nepřijde. Právě jeho přítomnost bude pro toho šejdíře největší rána.
1. PÁN Tak jo. Zatím mi řekni, co jsi slyšel nového o válce. 35
2. PÁN Už se prý jedná o příměří.
1. PÁN Nejedná. Příměří je hotová věc.
2. PÁN No a co teď bude dělat náš hrabě rousillonský? Pomašíruje dál, nebo se vrátí do Francie?
1. PÁN To se ptáš mě? Já jsem myslel, že ty jsi jeho pravá ruka. 40
2. PÁN Chraň pánbůh, abych já strkal prsty do jeho věci.
1. PÁN To víš, že mu žena asi před dvěma měsíci odešla z domu a vydala se na pouť k svatému Jakubovi? S veškerým odříkáním a přísným dodržováním řehole nakonec dorazila k cíli a tam na tu slabou ženu tak krutě dolehl její žal, že se roznemohla a nakonec i duši vypustila. Teď už je na výsostech božích. 45
2. PÁN Víš to tak jistě?
1. PÁN Zčásti to dokazují její dopisy, ve kterých popisuje svou pouť až na sám práh smrti. A její smrt, o které, pravda, sama dost dobře psát nemohla, stvrdil kněz, který byl u jejího úmrtního lože. 55
2. PÁN Hrabě o tom ví?
1. PÁN Jistě. Do nejmenších detailů. Důkladně si všechno ověřil.
2. PÁN Mám velké obavy, že ho to asi velice těší. 60

1. LORD How mightily sometimes we make us comforts of our losses!
2. LORD And how mightily some other times we drown our gain in tears! The great dignity that his valour hath here acquired for him shall at home be encountered with a shame as ample. 65
1. LORD The web of our life is of a mingled yarn, good and ill together; our virtues would be proud, if our faults whipped them not; and our crimes would despair, if they were not cherished by our virtues. 70
Enter a Servant.
How now! Where's your master?
- SERVANT He met the duke in the street, sir, of whom he hath taken a solemn leave: his lordship will next morning for France. The duke hath offered him letters of commendations to the king. 75
2. LORD They shall be no more than needful there, if they were more than they can commend.
Enter Bertram.
1. LORD They cannot be too sweet for the king's tartness. Here's his lordship now. – How now, my lord! Is't not after midnight? 80
- BERTRAM I have tonight dispatched sixteen businesses, a month's length a-piece, by an abstract of success: I have congied with the duke, done my adieu with his nearest; buried a wife, mourned for her; writ to my lady mother I am returning; entertained my convoy; and between these main parcels of dispatch effected many nicer needs; the last was the greatest, but that I have not ended yet. 85
2. LORD If the business be of any difficulty, and this morning your departure hence, it requires haste of your lordship.
- BERTRAM I mean, the business is not ended, as fearing to hear of it hereafter. But shall we have this dialogue between the fool and the soldier? Come, bring forth this counterfeit module, he has deceived me, like a double-meaning prophesier. 95
2. LORD Bring him forth. (*Exeunt soldiers*) Has sat i' the stocks all night, poor gallant knave.

1. PÁN Lidé často nacházejí obrovské potěšení v tom, co ztrácejí.
2. PÁN A jindy zase roní slzy nad tím, co je obohacuje. To, co hrabě udělal, je tady v Itálii považováno za odvalu a přineslo mu to velkou slávu, zatímco ve Francii by mu to vyneslo právě tak velkou ostudu. 65
1. PÁN Lidský život je zamotané klubko, ve kterém dobro od zla rozpleteš tuze těžko. Naše ctnosti by zářily, kdyby je nezakrývaly naše chyby, a naše hříchy by byly zoufalé, kdybychom je nedokázali vykoupit dobrými skutky. 70
Vystoupí Sluha.
Tak co je? Kde je pan hrabě?
- SLUHA Potkal na ulici pana vévodu a se vši obřadností se s ním rozloučil. Zítra se vrací do Francie. Vévoda mu slíbil, že králi napíše na něho velkou pochvalu. 75
2. PÁN Bude ji potřebovat, i když žádná pochvala nebude dost velká na to, aby ho i král pochválil.
Vystoupí Bertram.
1. PÁN Ani nejsladší slova nepřebijí královu zahořklost. Ale hrabě už je tady. – Co se děje, pane? To už byla půlnoc? 80
- BERTRAM Dneska jsem zvládl šestnáct věcí najednou, které bych jindy stihl sotva za měsíc. Tak například: rozloučil jsem se s vévodou a jeho přáteli, pohřbil a oplakal jsem svou ženu, napsal jsem matce, že se vracím domů, obstaral si odvoz, a mezi tím vším jsem ještě uspokojil jisté delikátní potřeby, což bylo z toho všeho nejkrásnější, i když to tak docela neskončilo. 85
2. PÁN Jestli s tím máte nějaké problémy a musíte už zítra ráno odjet, měl byste to urychleně vybavit. 90
- BERTRAM Když říkám, že to ještě tak docela neskončilo, pak se jen obávám jistých následků. No ale teď bychom si mohli dát ten výstup Blázna a Vojáka. Přiveďte mi tu karikaturu bojovníka, toho falešného proroka, který mě vodil za nos. 95
2. PÁN Přiveďte ho! (*Odejdou vojáci*) Celý večer seděl v kládě, tak má po parádě, chudák.

- BERTRAM No matter. His heels have deserved it, in usurping his spurs so long. How does he carry himself?
2. LORD I have told your lordship already, the stocks carry 100 him. But to answer you as you would be understood; he weeps like a wench that had shed her milk; he hath confessed himself to Morgan, whom he supposes to be a friar, from the time of his remembrance to this very instant disaster of his setting i' the stocks. And what 105 think you he hath confessed?
- BERTRAM Nothing of me, has a'?
2. LORD His confession is taken, and it shall be read to his face; if your lordship be in't, as I believe you are, you must have the patience to hear it. 110
- Re-enter soldiers and Parolles, with 1. Soldier, his Interpreter.*
- BERTRAM A plague upon him! Muffled! He can say nothing of me.
1. LORD *(Aside to Bertram)* Hush, hush! Hoodman comes! *(Aloud)* Portotartarosa!
1. SOLDIER He calls for the tortures. What will you say without 'em? 115
- PAROLLES I will confess what I know without constraint. If ye pinch me like a pasty, I can say no more.
1. SOLDIER Bosko chimurcho.
1. LORD Boblibindo chicurmurco.
1. SOLDIER You are a merciful general. Our general bids 120 you answer to what I shall ask you out of a note.
- PAROLLES And truly, as I hope to live.
1. SOLDIER *(Reads)* 'First demand of him how many horse the duke is strong.' What say you to that?
- PAROLLES Five or six thousand; but very weak and 125 unserviceable: the troops are all scattered, and the commanders very poor rogues, upon my reputation and credit and as I hope to live.
1. SOLDIER Shall I set down your answer so?
- PAROLLES Do. I'll take the sacrament on't, how and 130 which way you will.
- BERTRAM All's one to him. What a past-saving slave is this!
1. LORD You're deceived, my lord; this is Monsieur Parolles, the gallant militarist – that was his own phrase – that

- BERTRAM Nevadí. Tyhle dřevěné ostruhy mu asi víc sluší než ty vojenské. Jak je na tom?
2. PÁN Jak už jsem říkal. Jako ten, co seděl v kládě. 100 Ale kromě toho, abych to upřesnil, řval celou dobu jako ženská, když jí uteče mlíko. Poslali jsme za ním Morgana v kněžském rouchu a on se mu vyzpovídal ze všeho, na co si vzpomněl, od narození až do chvíle, kdy skončil v kládě. A co byste řek, 105 že z něho vypadlo?
- BERTRAM Nic o mně, doufám.
2. PÁN Všecko je to zapsané a budeme mu to předčítat při výslechu. Jestli je tam i něco o vás, a já se obávám, že ano, musíte být trpělivý a vyslechnout to v klidu. 110
- Vrátí se vojáci, Esperanto a 1. voják jako Tlumočník.*
- BERTRAM Mor na něho, na lotra! Nevidí? O mně mluvit nesmí!
1. PÁN *(Stranou k Bertramovi)* Pš! Slepá bába přichází! *(Nablas)* Porto tarta róza!
1. VOJÁK Teď přinesou mučící nástroje. Nebo jste snad ochoten něco říct i bez mučení? 115
- ESPERANTO Řeknu všechno a nic nezatajím. I kdybyste mě mačkali jako citrón, nic dalšího ze mě nedostanete.
1. VOJÁK Bosko tarare.
1. PÁN Poblindo pobertondo chvátit.
1. VOJÁK Ó, pane generále, vy jste milosrdný! Náš pan generál 120 chce, abyste odpovídal na dotazy podle příručky.
- ESPERANTO Budu mluvit pravdu, jenom mě nechte žít.
1. VOJÁK *(Čte)* „Za prvé: ptej se zajatce, kolik má vévoda jízdního vojska.“ Tak mluv!
- ESPERANTO Pět nebo šest tisíc jezdců. Ale jsou to chcípáci 125 a chybí jim disciplína. Celá jízda se rozutekla po všech čertech. A jejich velitelé, to je banda lumpů, na to vám dávám svoje čestné slovo – jenom mě nechte žít.
1. VOJÁK Takhle to mám zaprotokolovat?
- ESPERANTO Ano. Klidně to i odpřísáhnu, jen si řekněte, 130 na koho chcete, ať je to Pánbůh nebo Alláh.
- BERTRAM Jemu je to jedno. To je ale bezbožník!
1. PÁN Chyba lávky, pane. To je monsieur Esperanto, ten voják jako ze škatulky – jak rád o sobě říká –,

- had the whole theoric of war in the knot of his scarf, and the practise in the chape of his dagger. 135
2. LORD I will never trust a man again for keeping his sword clean, nor believe he can have every thing in him by wearing his apparel neatly.
1. SOLDIER Well, that's set down. 140
- PAROLLES 'Five or six thousand horse', I said, – I will say true – 'or thereabouts', set down, for I'll speak truth.
1. LORD He's very near the truth in this.
- BERTRAM But I con him no thanks for't, in the nature he delivers it. 145
- PAROLLES 'Poor rogues', I pray you, say.
1. SOLDIER Well, that's set down.
- PAROLLES I humbly thank you, sir; a truth's a truth, the rogues are marvellous poor.
1. SOLDIER (*Reads*) 'Demand of him, of what strength they are a-foot.' What say you to that? 150
- PAROLLES By my troth, sir, if I were to live this present hour, I will tell true. Let me see: Spurio, a hundred and fifty; Sebastian, so many; Corambus, so many; Jaques, so many; Guiltian, Cosmo, Lodowick, and Gratii, two hundred and fifty each; mine own company, Chitopher, Vaumond, Bentii, two hundred and fifty each; so that the muster-file, rotten and sound, upon my life, amounts not to fifteen thousand poll; half of the which dare not shake snow from off their cassocks, lest they shake themselves to pieces. 160
- BERTRAM What shall be done to him?
1. LORD Nothing, but let him have thanks. Demand of him my condition, and what credit I have with the duke.
1. SOLDIER Well, that's set down. (*Reads*) 'You shall demand of him, whether one Captain Dumaine be i' the camp, a Frenchman; what his reputation is with the duke; what his valour, honesty, and expertness in wars; or whether he thinks it were not possible, with well-weighing sums of gold, to corrupt him to revolt.' – What say you to this? What do you know of it? 170
- PAROLLES I beseech you, let me answer to the particular of the intergatories. Demand them singly.
1. SOLDIER Do you know this Captain Dumaine?

- pro něhož je válečnická teorie uzul na šerpě a válečnická praxe v pochvě zastrčený bodák. 135
2. PÁN Být vámi, nebudu už důvěřovat člověku jenom proto, že má vycíděnou zbraň, a posuzovat ho podle toho, jak má vyleštěné boty.
1. VOJÁK Zapsáno. 140
- ESPERANTO Řekl jsem „pět nebo šest tisíc“, vidíte. Dejte tam ještě „nebo tak nějak“, aby to bylo přesně podle pravdy.
1. PÁN Opravdu se trefil na chlup přesně!
- BERTRAM Ale jak ho tak sleduju, děkovat mu za to asi nebudeme. 145
- ESPERANTO Přeložil jste správně „banda lumpů“?
1. VOJÁK Jistě!
- ESPERANTO Ponížně vám děkuji, pane, já jenom aby to bylo přesné, protože ti lumpové jsou opravdu hrozná banda.
1. VOJÁK (*Čte*) „Zeptej se zajatce, kolik je pěšáků.“ 150
No tak, odpověz!
- ESPERANTO Přisahám, pane, jako že žiju zrovna teď a tady na tomhle místě, že budu mluvit pravdu. Tak počkejte: Spurio – sto padesát, Sebastian – totéž, Carambus – totéž, Jaques – totéž, Julian, Kosmas, 155 Lodovik a Gracius – každý po dvě stě padesáti, můj pluk, Christopherův, Valmontův a Bentův – taky po dvě stě padesáti. Takže suma summarum, sakum pikum celá armáda, tak jak leží a běží, nemá ani patnáct tisíc, a z nich celá polovina má tak naděláno v kalhotách, že jsou naprosto boje neschopni. 160
- BERTRAM Co mu mám udělat?
1. PÁN Stačí, když mu za to všechno hezky poděkujete. Hele, zeptej se ho na mě, jakou mám pověst u vévody.
1. VOJÁK Zapsáno. (*Čte*) „Zeptej se zajatce, jestli ve vojsku nezná nějakého francouzského kapitána Dumaina, a pokud ano, jakou má ten člověk pověst u vévody, zda je odvážný, čestný a zkušený v boji, nebo jestli by se náhodou nedal za tučný obnos koupit jako zrádce.“ – Tak co ty na to? Uměl bys na ty otázky odpovědět? 170
- ESPERANTO Ponížně prosím, zopakujte mi je postupně a já vám bod po bodu odpovím, jak nejlépe to budu umět.
1. VOJÁK Znáš kapitána Dumaina?

- PAROLLES I know him: 'a was a botcher's 'prentice in Paris, 175
from whence he was whipped for getting
the shrieve's fool with child – a dumb innocent,
that could not say him nay.
- BERTRAM Nay, by your leave, hold your hands; though I know
his brains are forfeit to the next tile that falls. 180
1. SOLDIER Well, is this captain in the duke of Florence's camp?
PAROLLES Upon my knowledge, he is, and lousy.
1. LORD Nay, look not so upon me; we shall hear of your
lordship anon.
1. SOLDIER What is his reputation with the duke? 185
PAROLLES The duke knows him for no other but a poor officer of
mine; and writ to me this other day to turn him out o'
the band. I think I have his letter in my pocket.
1. SOLDIER Marry, we'll search.
PAROLLES In good sadness, I do not know; either it is there, 190
or it is upon a file with the duke's other letters
in my tent.
1. SOLDIER Here 'tis; here's a paper. Shall I read it to you?
PAROLLES I do not know if it be it or no.
BERTRAM Our interpreter does it well. 195
1. LORD Excellently.
1. SOLDIER (*Reads*) 'Dian, the count's a fool, and full of gold,' –
PAROLLES That is not the duke's letter, sir; that is an
advertisement to a proper maid in Florence,
one Diana, to take heed of the allurements 200
of one Count Rousillon, a foolish idle boy,
but for all that very ruttish. I pray you, sir,
put it up again.
1. SOLDIER Nay, I'll read it first, by your favour.
PAROLLES My meaning in't, I protest, was very honest 205
in the behalf of the maid; for I knew
the young count to be a dangerous and lascivious
boy, who is a whale to virginity and devours up
all the fry it finds.
- BERTRAM Damnable both-sides rogue! 210
1. SOLDIER (*Reads*)
'When he swears oaths, bid him drop gold, and take it;
After he scores, he never pays the score.

- ESPERANTO Znam. To je ŝevcovský tovaryš z Paříže, odkud 175
ho vypráskali bičem, protože tam zbouchnul jednu,
co byla, chudák, úplně debilní, a navíc hluchoněmá,
takže mu neuměla říct: „Ne.“
- BERTRAM Klid, prosím, žádné násilí, i když vím, že by zasloužil
zakroutit krkem. 180
1. VOJÁK A tenhle kapitán je ve vojsku florentského vévody?
ESPERANTO Je tam, mizera.
1. PÁN Jen se moc nesmějte, pane hrabě. Brzy na vás taky
dojde.
1. VOJÁK A jakou má pověst u vévody? 185
ESPERANTO Vévoda mi ho přidělil jako pucfleka, ale onehdy mi
napsal, abych ho, mrzáka, poslal do civilu. Myslím,
že ten dopis mám ještě v kapse.
1. VOJÁK No tak se podíváme.
ESPERANTO Upřímně řečeno, já vlastně nevím, buďto ho mám 190
v kapse, nebo ve stanu v táboře s ostatními důvěrnými
listy od vévody.
1. VOJÁK Tady je. Mám to přečíst?
ESPERANTO Já nevím, jestli je to ono nebo ne.
BERTRAM Ten tlumočník si vede dobře. 195
1. PÁN Výtečně.
1. VOJÁK (*Čte*) „Dajáno, hrabě je blbec, ale zazobaný.“
ESPERANTO Ne, to nebude ten dopis od vévody. To je dopis,
ve kterém varuju jednu mladou, milou Florentanku 200
Dianu před nekalými spády jistého hraběte
rousillonského, což je takový přitroublý nicotný
floutek, ale sexuálně příšerně nezřízený. Prosím vás,
pane, radši to schovejte.
1. VOJÁK Ale ne, přečteme si to, jestli dovolíš.
ESPERANTO Musím vás upozornit, že moje úmysly, pokud jde 205
o tu dívku, byly naprosto počestné. Chtěl jsem ji
jenom upozornit na to, jaký je hrabě nebezpečný
chlípník, pohroma pro všechny panny, násilník,
který skočí na každou, která se namane.
- BERTRAM Já ho zabiju! 210
1. VOJÁK (*Čte*)
„To, co ti slíbil, ať ti rovnou dá,
když ty mu dáš dřív, pak nedostaneš nic.“

- Half won is match well made; match, and well make it;
 He ne'er pays after-debts, take it before;
 And say a soldier, Dian, told thee this, 215
 Men are to mell with, boys are not to kiss.
 For count of this, the count's a fool, I know it,
 Who pays before, but not when he does owe it.
 Thine, as he vowed to thee in thine ear,
 Parolles.' 220
- BERTRAM He shall be whipped through the army
 with this rhyme in's forehead.
2. LORD This is your devoted friend, sir, the manifold
 linguist and the armipotent soldier.
- BERTRAM I could endure any thing before but a cat, 225
 and now he's a cat to me.
1. SOLDIER I perceive, sir, by the general's looks, we shall be
 fain to hang you.
- PAROLLES My life, sir, in any case! Not that I am afraid to
 die; but that, my offences being many, I would 230
 repent out the remainder of nature. Let me live,
 sir, in a dungeon, i' the stocks, or any where,
 so I may live.
1. SOLDIER We'll see what may be done, so you confess freely;
 therefore, once more to this Captain Dumaine: you 235
 have answered to his reputation with the duke and
 to his valour: what is his honesty?
- PAROLLES He will steal, sir, an egg out of a cloister; for
 rapes and ravishments he parallels Nessus. He 240
 professes not keeping of oaths; in breaking 'em
 he is stronger than Hercules. He will lie, sir, with
 such volubility, that you would think truth were
 a fool; drunkenness is his best virtue, for he will
 be swine-drunk; and in his sleep he does little 245
 harm, save to his bed-clothes about him; but they
 know his conditions and lay him in straw. I have
 but little more to say, sir, of his honesty: he has
 every thing that an honest man should not have;
 what an honest man should have, he has nothing.
1. LORD I begin to love him for this. 250
- BERTRAM For this description of thine honesty? A pox
 upon him for me, he's more and more a cat.
1. SOLDIER What say you to his expertness in war?

- Neplatí dluhy. Když se za něj vdáš,
 máš svoje jistý a můžeš mít víc.
 Protože jenom voják přesvědčí tě, 215
 kdo je tu muž. Hrabě je ještě dítě.
 Předem, cvok, klidně hrábne do kasy,
 k dluhům se ale nikdy nehlásí.
 Tvůj, jak ti do ouška šeptal něžně,
 Esperanto.“ 220
- BERTRAM S touhle veršovánkou na čele ho proženu uličkou
 a každý voják si do něho třískne.
2. PÁN Ale vždyť je to váš oddaný druh, pane, mimořádný
 lingvista a skvělý stratég.
- BERTRAM Všechno snesu, kromě koček, a tenhle macek 225
 je ze všech nejhůřší.
1. VOJÁK Mám strach, pane, když tak vidím našeho generála,
 že budete viset.
- ESPERANTO Ušetřte mě, prosím vás! Ne že bych se bál smrti,
 ale spáchal jsem tolik hříchů, že budu mít co dělat, 230
 abych se za ně stačil kát do konce života. Nechte mě
 žít, třeba ve stoce, třeba v kládě, kdekoli, jenom mě,
 prosím vás, nechte žít!
1. VOJÁK Uvidíme, co se dá dělat. Ale to se musíš snažit! Takže
 zpátky ke kapitánu Dumainovi. Pokud jde o jeho 235
 pověst u vévody a odvahy, to už máme. A co jeho
 poctivost?
- ESPERANTO Krade, pane. Ten by vám ukradl i nos mezi očima.
 Pokud jde o loupeže a znásilňování, v tom je
 hotový ďas. Je mistr v nedodržování slibů a přísahy 240
 smetá se stolu jak mouchy. Lže vám tak důmyslně,
 že pravda vedle toho vypadá jako naprostá pitomost.
 Ale nejlepší je na něm jeho opilství, protože jenom
 když je ožralý jak brok a vyspává opici, nenadělá 245
 škodu, teda kromě do prostěradel, ale protože už
 se to o něm ví, podestýlají ho senem. Nic dalšího
 o jeho poctivosti nevím, pane, leda to, že má všechno,
 co by poctivý člověk mít neměl, a z toho, co by mít
 měl, nemá nic.
1. PÁN Začíná se mi moc líbit. 250
- BERTRAM Protože tě tak skvěle popsal? Svrab a neštovice
 na něho! Jak jsem řekl, macek je to prašivej.
1. VOJÁK A jak je na tom po vojenské stránce?

- PAROLLES Faith, sir, he has led the drum before the English tragedians; to belie him, I will not, and more of his soldiery I know not; except, in that country he had the honour to be the officer at a place there called Mile-end, to instruct for the doubling of files. I would do the man what honour I can, but of this I am not certain. 255
1. LORD He hath out-villained villany so far, that the rarity redeems him. 260
- BERTRAM A pox on him, he's a cat still.
1. SOLDIER His qualities being at this poor price, I need not to ask you if gold will corrupt him to revolt. 265
- PAROLLES Sir, for a quart d'ecu he will sell the fee-simple of his salvation, the inheritance of it; and cut the entail from all remainders, and a perpetual succession for it perpetually.
1. SOLDIER What's his brother, the other Captain Dumaine? 270
2. LORD Why does he ask him of me?
1. SOLDIER What's he?
- PAROLLES E'en a crow o' the same nest; not altogether so great as the first in goodness, but greater a great deal in evil. He excels his brother for a coward, yet his brother is reputed one of the best that is. In a retreat he outruns any lackey; marry, in coming on he has the cramp. 275
1. SOLDIER If your life be saved, will you undertake to betray the Florentine? 280
- PAROLLES Ay, and the captain of his horse, Count Rousillon.
1. SOLDIER I'll whisper with the general, and know his pleasure.
- PAROLLES (*Aside*) I'll no more drumming; a plague of all drums! Only to seem to deserve well, and to beguile the supposition of that lascivious young boy the count, have I run into this danger. Yet who would have suspected an ambush where I was taken? 285
1. SOLDIER There is no remedy, sir, but you must die. The general says, you that have so traitorously discovered the secrets of your army and made such pestiferous reports of men very nobly held, can serve the world for no honest use; therefore you must die. Come, headsman, off with his head. 290

- ESPERANTO Dělal jednou bubeníka, pokud vím, ale jenom u cirkusu, a aniž bych ho chtěl snižovat, o další jeho vojenské kariéře nevím nic, leda to, že snad jednou na cvičáku pro psy za městem učil dobrovolné hasiče stoj spatný. Jak vidíte, rád mu přiznám jakékoli zásluhy, ale jestli je tohle fakt, to fakt nevím. 255
1. PÁN To je tak unikátní grázl, že by snad měl být chráněný.
- BERTRAM Ne, jak jsem říkal, macek. Zabít ho je málo.
1. VOJÁK Jelikož, jak se zdá, sám nestojí za nic, otázku o tom, za kolik se dá koupit, můžeme přeskočit. 265
- ESPERANTO Vážený pane, ten vám za zlámanej groš prodá nejen svou duši, ale celé své pokolení od prvního až do posledního kolena, včetně veškerého potomstva.
1. VOJÁK A co ten jeho bratr, ten druhý kapitán Dumaine? 270
2. PÁN Proč se ptá na mě?
1. VOJÁK Co ten?
- ESPERANTO Je to stejná pakáž. V dobrých věcech se sice bráchovi nevyrovná, ale ve všech špatných vlastnostech ho výrazně předčí. Je mnohem podělanější než ten první, o kterém se přitom říká, že většího poseru svět neviděl. Když utíká z boje, peláší jak zajíc, zato když má hnát do boje, berou ho křeče.
1. VOJÁK Zradil bys své florentské, kdyby sis tím mohl zachránit život? 280
- ESPERANTO Zradil – včetně velitele jízdy, hraběte rousillonského.
1. VOJÁK Počkej, zeptám se důvěrně generála, jak s tebou naložit.
- ESPERANTO (*Stranou*) Zatracený buben! Nenávidím všechny bubny! Chtěl jsem se jenom blejsknout, chtěl jsem zapůsobit na toho jelimana hraběte, a takhle jsem si zavařil! No jo, ale kdo mohl čekat, že si mě tam na tom místě vyčihají?
1. VOJÁK Nedá se nic dělat. Musíš zemřít. Generál říká, že člověk, který tak hanebně prozradil všechna vojenská tajemství a tak odpudivě pomluvil čestné muže, nemůže být světu k ničemu dobrý. Proto musíš zemřít. Přístup, mistře popravčí, a usekni mu hlavu! 290

- PAROLLES O Lord, sir, let me live,
or let me see my death! 295
1. LORD That shall you, and take your leave of all your friends.
(*Unblinding him*)
So, look about you! Know you any here?
- BERTRAM Good morrow, noble captain.
2. LORD God bless you, Captain Parolles.
1. LORD God save you, noble captain. 300
2. LORD Captain, what greeting will you to my Lord Lafeu?
I am for France.
1. LORD Good captain, will you give me a copy of the sonnet
you writ to Diana in behalf of the Count Rousillon?
An I were not a very coward, I'd compel it of you; 305
but fare you well.
Exeunt Bertram and lords.
1. SOLDIER You are undone, captain, all but your scarf; that
has a knot on't yet.
- PAROLLES Who cannot be crushed with a plot?
1. SOLDIER If you could find out a country where but women 310
were that had received so much shame, you might
begin an impudent nation. Fare ye well, sir;
I am for France too; we shall speak of you there.
Exit with soldiers.
- PAROLLES Yet am I thankful. If my heart were great,
'Twould burst at this. Captain I'll be no more; 315
But I will eat and drink, and sleep as soft
As captain shall. Simply the thing I am
Shall make me live. Who knows himself a braggart,
Let him fear this, for it will come to pass
that every braggart shall be found an ass. 320
Rust, sword? Cool, blushes! And, Parolles, live
Safest in shame! Being fool'd, by foolery thrive!
There's place and means for every man alive.
I'll after them.
Exit.

- ESPERANTO Proboha, pane, nechte mě žít. Nebo mi dovolte,
ať se aspoň podívám na to, jak umřu! 295
1. VOJÁK To ti dovolíme. Rozluč se se svými přáteli.
(*Odmaskuje ho*)
Rozhlédni se. Poznáváš někoho?
- BERTRAM Dobrý den, velectěný kapitáne!
2. PÁN Pozdrav Pánbůh, pane Esperanto.
1. PÁN Jakpak se daří, kapitáne? 300
2. PÁN Mám něco vyřídit monsieur Lajarovi?
Odjíždím do Francie.
1. PÁN Odkažte mi, pane, prosím, ten sonet, který jste napsal
slečně Dianě o panu hraběti. Kdybych se vás nebál,
já bych vám ho vyrval násilím, ale radši 305
se poroučím. Mějte se.
Odejdou Bertram a pánové.
1. VOJÁK To jste dopad, kapitáne. Zbyla vám už jenom tahle
šerpa s uzlem.
- ESPERANTO Kdo by se ubránil proti spiknutí?
1. VOJÁK Kdybyste si našel zemi, kde jsou ženy aspoň tak 310
hanebné jako vy, mohl byste se stát praotcem nového
národa hajzlíků. Buďte zdrav, pane. Vracím se
do Francie. Budeme si tam o vás vyprávět.
Odejde s vojáky.
- ESPERANTO To mi spad kámen ze srdce. Už nejsem
kapitán. Ale jíst a pít a spát 315
budu jak kapitán. Že jsem, co jsem,
mi stačí k životu. Kdo ze sebe
dělá, co není, zjistí nakonec,
že jestli něco je, tak pitomec. 320
Esperanto, meč i stud zahod'! Žij!
Kdo v hanbě živ, si žití prodlouží.
Vždyť každý máme právo na život,
i když jdem jednou čehý, jindy hot.
Jdu za nimi.
Odejde.

SCENE 4.
FLORENCE. THE WIDOW'S HOUSE.

Enter Helena, Widow, and Diana.

HELENA That you may well perceive I have not wrong'd you,
One of the greatest in the Christian world
Shall be my surety; 'fore whose throne 'tis needful,
Ere I can perfect mine intents, to kneel.
Time was, I did him a desired office, 5
Dear almost as his life; which gratitude
Through flinty Tartar's bosom would peep forth,
And answer, thanks. I duly am inform'd
His grace is at Marseilles; to which place
We have convenient convoy. You must know 10
I am supposed dead. The army breaking,
My husband hies him home; where, heaven aiding,
And by the leave of my good lord the king,
We'll be before our welcome.

WIDOW Gentle madam,
You never had a servant to whose trust 15
Your business was more welcome.

HELENA Nor you, mistress,
Ever a friend whose thoughts more truly labour
To recompense your love. Doubt not but heaven
Hath brought me up to be your daughter's dower,
As it hath fated her to be my motive 20
And helper to a husband. But, O strange men!
That can such sweet use make of what they hate,
When saucy trusting of the cozen'd thoughts
Defiles the pitchy night; so lust doth play
With what it loathes for that which is away. 25
But more of this hereafter. You, Diana,
Under my poor instructions yet must suffer
Something in my behalf.

DIANA Let death and honesty
Go with your impositions, I am yours
Upon your will to suffer.

HELENA Yet, I pray you; 30
But with the word the time will bring on summer,
When briars shall have leaves as well as thorns,
And be as sweet as sharp. We must away;
Our wagon is prepared, and time revives us.

SCÉNA 4.
FLORENCIE. V HOSTINCI U VDOVY.

Vystoupí Helena, Vdova a Diana.

HELENA To, že jsem s vámi nejednala křivě,
dosvědčí jeden z nejmocnějších vládců
v křesťanském světě. Abych dokončila
zdárně svůj plán, je třeba před ním kleknout.
Poskytla jsem mu kdysi vzácnou pomoc, 5
vzácnou jak jeho život, pomoc, za niž
by machometán vřele poděkoval
a byl mi vděčný. Jak jsem slyšela,
král je teď v Marseilli, kam můžeme
teď snadno odjet. Pro všechny jsem mrtvá. 10
Vojska se vrací a můj manžel také
pospíchá domů, kde bych, dá-li Pánbůh,
a za přispění Jeho Veličenstva,
ho ráda přivítala.

VDOVA Vzácná paní,
snad nikdy nikdo nesplnil váš příkaz 15
ochotněji než my.

HELENA A nikdy nikdo
tak vděčně jako já vám nechtěl splatit
přátelskou službu. Nebe vyslalo mě,
abych tvé dceři obstarala věno,
a mně v ní zase dalo pomocníci 20
k získání manžela. Muži jsou zvláštní!
Když naruživost ruku v ruce s nocí
jim smysly zatemní, pak pomilují
i to, co nenávidí. Chtíč je žene
vrhat se na své ženy zavržené. 25
O tom ale až příště. Diano,
budu tě ještě muset obtěžovat.
Přetrpíš to?

DIANA Přetrpím smrt i hanbu,
když vám to pomůže. Stačí jen říct
a já to udělám.

HELENA Přesto tě prosím. 30
Jak známo je, čas růže přináší
a vedle trnů lístky vyraší
a zavoní to zase. Odjíždíme.
Vůz čeká. Snad čas rány zahojí.

All's well that ends well; still the fine's the crown; 35
Whate'er the course, the end is the renown.

Exeunt.

SCENE 5.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess, Lafeu, and Clown.

LAFEU No, no, no, your son was misled with a snipt-taffeta 5
fellow there, whose villanous saffron would have
made all the unbaked and doughy youth of a nation
in his colour. Your daughter-in-law had been alive
at this hour, and your son here at home, more
advanced by the king than by that red-tailed
humble-bee I speak of.

COUNTESS I would I had not known him; it was the death of
the most virtuous gentlewoman that ever nature had
praise for creating. If she had partaken of my 10
flesh, and cost me the dearest groans of a mother,
I could not have owed her a more rooted love.

LAFEU 'Twas a good lady, 'twas a good lady. We may pick
a thousand salads ere we light on such another herb.

CLOWN Indeed, sir, she was the sweet marjoram 15
of the salad, or rather, the herb of grace.

LAFEU They are not herbs, you knave; they are
nose-herbs.

CLOWN I am no great Nebuchadnezzar, sir; I have not much
skill in grass. 20

LAFEU Whether dost thou profess thyself, a knave
or a fool?

CLOWN A fool, sir, at a woman's service, and a knave at a
man's.

LAFEU Your distinction? 25

CLOWN I would cozen the man of his wife and do
his service.

LAFEU So you were a knave at his service, indeed.

CLOWN And I would give his wife my bauble, sir, to do her
service. 30

Dílo vždy korunují výsledky. 35
A účel přece světí prostředky.

Odejdou.

SCÉNA 5.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Šašek, Hraběnka a Lajar.

LAJAR Ale ne, váš syn za to nemůže, ke všemu špatnému
ho naváděl ten vymoděný lotr Esperanto, který by
na ty své pentle utáhl a stáhl ke dnu každého
nezkušeného mládence. Kdyby jeho nebylo, vaše
snacha tu mohla být s námi a váš syn zrovna 5
tak. Král by ho zaplavoval přízní, zatímco teď
ho ten brundibár Esperanto jenom vysává.

HRABĚNKA Že jsem ho vůbec porodila. Zavinil smrt té
nejčestnější dívky, jaká kdy chodila po světě.
Kdyby to byla moje krev, kdybych pro ni sténala¹⁰
těmi nejdražšími mateřskými vzlyky, nemohla
bych ji milovat upřímněji.

LAJAR Byla to vzácná paní! Vzácná paní! Taková květinka
vykvetete jednou za sto let.

ŠAŠEK To máte pravdu, pane. Květinka jako lusk. 15
Přímo k rozlousknutí.

LAJAR Takovou květinu já nemyslel, ty mezku.
Já měl na mysli okrasnou, zahradní květinu.

ŠAŠEK Copak jsem zahradník, abych se v tom vyznal?
Pro mě je lupen jako lupen. 20

LAJAR A ty jsi blázen jako blázen. Jenom nevím, jestli jsi
blázen od přírody, nebo z donucení.

ŠAŠEK Pokud jde o ženský, pane, to jsem blázen od přírody,
ale u mužských blázním jenom služebně.

LAJAR Jak to myslíš? 25

ŠAŠEK Když se zblázním do ženský a odlákám ji nějakému
chlapovi, tak mu tím prokazuju velkou službu.

LAJAR Však si taky od něj můžeš pěkných pár vysloužit.

ŠAŠEK Co si od něj vysloužím, to si na ní vysouložím,
a vyjde mi to nastejno. 30

LAFEU	I will subscribe for thee, thou art both knave and fool.	
CLOWN	At your service.	
LAFEU	No, no, no.	
CLOWN	Why, sir, if I cannot serve you, I can serve as great a prince as you are.	35
LAFEU	Who's that? A Frenchman?	
CLOWN	Faith, sir, a' has an English name; but his fisnomy is more hotter in France than there.	
LAFEU	What prince is that?	
CLOWN	The black prince, sir; alias, the prince of darkness; alias, the devil.	40
LAFEU	Hold thee, there's my purse. I give thee not this to suggest thee from thy master thou talkest of; serve him still.	
CLOWN	I am a woodland fellow, sir, that always loved a great fire; and the master I speak of ever keeps a good fire. But, sure, he is the prince of the world; let his nobility remain in's court. I am for the house with the narrow gate, which I take to be too little for pomp to enter; some that humble themselves may; but the many will be too chill and tender, and they'll be for the flowery way that leads to the broad gate and the great fire.	45 50
LAFEU	Go thy ways, I begin to be weary of thee; and I tell thee so before, because I would not fall out with thee. Go thy ways; let my horses be well looked to, without any tricks.	55
CLOWN	If I put any tricks upon 'em, sir, they shall be jades' tricks; which are their own right by the law of nature. <i>Exit.</i>	
LAFEU	A shrewd knave and an unhappy.	60
COUNTESS	So he is. My lord that's gone made himself much sport out of him; by his authority he remains here, which he thinks is a patent for his sauciness; and, indeed, he has no pace, but runs where he will.	
LAFEU	I like him well; 'tis not amiss. And I was about to tell you, since I heard of the good lady's death and that my lord your son was upon his return home, I moved the king my master to speak in the behalf of my daughter; which, in the minority of them both,	65

LAJAR	Vidím, že jsi nejen blázen, ale i lotr.	
ŠAŠEK	K vašim službám, pane.	
LAJAR	Jen to ne, proboha!	
ŠAŠEK	Tak radši ne. Kdybych sloužil vám, to bych moh rovnou sloužit i tomu mocnému princí z vašich kruhů.	35
LAJAR	Jakému princí? Francouzskému?	
ŠAŠEK	Má spíš anglický původ, ale ve Francii řádí ještě víc než doma.	
LAJAR	A jaký je to princ?	
ŠAŠEK	Černý princ, pane, alias Princ temnoty alias Satan alias syfilis!	40
LAJAR	To stačí. Tady jsou peníze. To ti dávám, abych se tě zbavil, ne abych tě odlákal od tvého pána. Tomu služ vesele dál.	
ŠAŠEK	Já jsem, pane, původem chalupník od lesa a vždycky jsem rád přikládal polínka do kamen. Ten princ, o kterém jsem mluvil, nosí ale větší fajrunk. A tak si říkám: ať se páni sami spálí. Mně stačí chaloupka s těsnou brankou, do které se ti velcí nevejdou. Těm by bylo u mě stejně zima a nevlídno, pročez taková ať si radši kráčí cestou rozkvetlou vstříc bráně široké do ohně pekelného.	45 50
LAJAR	Prosím tě, jdi už. Nudíš mě. Říkám ti to radši rovnou, abych nemusil použít jiné prostředky. Jdi si po svých. Postarej se mi o koně, ať mají co žrát, a mě nech na pokoji.	55
ŠAŠEK	A co vám mám nechat na pokoji, pane? Totéž co těm kobylám, nebo račte žrát něco jiného? <i>Odejde.</i>	
LAJAR	Úmorný žvanil!	60
HRABĚNKA	To tedy je! Ale můj nebožtík manžel měl z něho povyražení, a tak nám ho odkázal v poslední vůli. Jenže ten dareba toho zneužívá a dělá si tu, co chce.	
LAJAR	Není špatný. Mám ho docela rád. Ale chtěl jsem mluvit o něčem jiném. Když jsem se doslechl o smrti vaší nebohé snachy a o tom, že se vám syn vrací zpátky domů, požádal jsem Jeho Veličenstvo krále, jestli by neztratil pár slov ve prospěch mé dcery.	65

	his majesty, out of a self-gracious remembrance, did first propose. His highness hath promised me to do it; and, to stop up the displeasure he hath conceived against your son, there is no fitter matter. How does your ladyship like it?	70
COUNTESS	With very much content, my lord; and I wish it happily effected.	75
LAFEU	His highness comes post from Marseilles, of as able body as when he numbered thirty. He will be here to-morrow, or I am deceived by him that in such intelligence hath seldom failed.	80
COUNTESS	It rejoices me, that I hope I shall see him ere I die. I have letters that my son will be here tonight. I shall beseech your lordship to remain with me till they meet together.	
LAFEU	Madam, I was thinking with what manners I might safely be admitted.	85
COUNTESS	You need but plead your honourable privilege.	
LAFEU	Lady, of that I have made a bold charter; but I thank my God it holds yet. <i>Re-enter Clown.</i>	
CLOWN	O madam, yonder's my lord your son with a patch of velvet on's face; whether there be a scar under't or no, the velvet knows; but 'tis a goodly patch of velvet. His left cheek is a cheek of two pile and a half, but his right cheek is worn bare.	90
LAFEU	A scar nobly got, or a noble scar, is a good livery of honour; so belike is that.	95
CLOWN	But it is your carbonadoed face.	
LAFEU	Let us go see your son, I pray you. I long to talk with the young noble soldier.	
CLOWN	Faith there's a dozen of 'em, with delicate fine hats and most courteous feathers, which bow the head and nod at every man. <i>Exeunt.</i>	100

	Král si ráčil vzpomenout, že kdysi, když ještě oba byli nezletilí, on sám navrhol, aby se jednou vzali, a tak mou prosbu neodmítl. Konec konců, není lepší způsob, jak překlenout tu roztržku mezi nimi. Co vy si o tom myslíte?	70
HRABĚNKA	Já vřele souhlasím a velice si přeji, aby jim to vyšlo.	75
LAJAR	Král k nám přijíždí z Marseille. Je teď prý v tak skvělé kondici, jako by mu bylo třicet, a pokud se můj vždy zcela spolehlivý zpravodaj neplete, dorazí k nám už zítra.	80
HRABĚNKA	Doufala jsem, že ho uvidím, ještě než zemřu. Syn má přijet už dnes, jak mi píše. Byla bych vám vděčná, kdybyste byl u toho, až se ti dva potkají.	
LAJAR	A myslíte si, paní hraběnko, že budu připuštěn k té audienci?	85
HRABĚNKA	Vaše společenské postavení to dovoluje.	
LAJAR	Vždycky jsem, pravda, těžil ze svého společenského postavení, a dá-li Pánbůh, ještě chvíli budu. <i>Vrátí se Šášek.</i>	
ŠÁŠEK	Milostivá paní hraběnko, je tu váš syn a má na tváři sametový flastr. Jestli má pod tím flastrem šrám, sám samet ví, ale má ho přes půl obličeje. Levou půlku má tudíž celou zakrytou, a pravou docela holou.	90
LAJAR	Šrám utržený v boji cti netratí. V takovém případě je jizva na líci tou nejvzácnější ozdobou.	95
ŠÁŠEK	A co když má na líci pucejř po přijíci?	
LAJAR	Pojďme za vaším synem. Už se nemůžu dočkat, až toho udatného junáka uvidím.	
ŠÁŠEK	Takových panáků už tam je! Samé vznešené panstvo s péry na kloboucích, a klaní se to a culí jeden přes druhého. <i>Odejdou.</i>	100

ACT V.

SCENE 1.

MARSEILLES. A STREET.

Enter Helena, Widow, and Diana, with two attendants.

HELENA But this exceeding posting day and night
Must wear your spirits low; we cannot help it.
But since you have made the days and nights as one,
To wear your gentle limbs in my affairs,
Be bold you do so grow in my requital 5
As nothing can unroot you.

Enter a Gentleman.

In happy time;
This man may help me to his majesty's ear,
If he would spend his power. God save you, sir.

GENTLEMAN And you.

HELENA Sir, I have seen you in the court of France. 10

GENTLEMAN I have been sometimes there.

HELENA I do presume, sir, that you are not fallen
From the report that goes upon your goodness;
An therefore, goaded with most sharp occasions,
Which lay nice manners by, I put you to 15
The use of your own virtues, for the which
I shall continue thankful.

GENTLEMAN What's your will?

HELENA That it will please you
To give this poor petition to the king,
And aid me with that store of power you have 20
To come into his presence.

GENTLEMAN The king's not here.

HELENA Not here, sir!

GENTLEMAN Not, indeed.
He hence removed last night and with more haste
Than is his use.

JEDNÁNÍ V.

SCÉNA 1.

MARSEILLE. NA ULICI.

Vystoupí Helena, Vdova a Diana s dvěma sloužícími.

HELENA To trmácení ve dne v noci vás
už jistě zmáhá. Nedá se nic dělat.
Protože ale svoje křehká těla
vláčíte světem pouze kvůli mně,
má vděčnost vám to všechno vynahradí, 5
na to se spolehněte.

Vystoupí Pán.

Máme štěstí.
Ten pán, když bude ochoten, nás může
ke králi odvést. Pozdrav Pánbůh, pane.

PÁN Až na věky.

HELENA Známe se ode dvora, z Paříže. 10

PÁN Pobývám u dvora.

HELENA Doufám, že vaše pověst dobrého
člověka o vás nelže, tak si troufnu
– snad trochu nezdvořile, k čemuž mě
nutí jen krajní tíseň – požádat vás 15
o laskavost, za niž vám budu, věřte,
nesmírně zavázána.

PÁN O co vám jde?

HELENA Abyste, s dovolením,
tuhle mou skromnou žádost předal králi
a přimluvil se za to, aby mne 20
král přijal.

PÁN Král tady není.

HELENA Není?

PÁN Opravdu.
Opustil Marseille včera večer. Odjel
s nezvyklým spěchem.

WIDOW	Lord, how we lose our pains!	
HELENA	All's well that ends well yet, Though time seem so adverse and means unfit. I do beseech you, whither is he gone?	25
GENTLEMAN	Marry, as I take it, to Rousillon; Whither I am going.	
HELENA	I do beseech you, sir, Since you are like to see the king before me, Commend the paper to his gracious hand, Which I presume shall render you no blame But rather make you thank your pains for it. I will come after you with what good speed Our means will make us means.	30
GENTLEMAN	This I'll do for you.	35
HELENA	And you shall find yourself to be well thank'd, Whate'er falls more. We must to horse again. Go, go, provide. <i>Exeunt.</i>	

SCENE 2.

ROUSILLON. BEFORE THE COUNT'S PALACE.

Enter Clown and Parolles.

PAROLLES	Good Monsieur Lavache, give my Lord Lafeu this letter. I have ere now, sir, been better known to you, when I have held familiarity with fresher clothes; but I am now, sir, muddied in fortune's mood, and smell somewhat strong of her strong displeasure.	5
CLOWN	Truly, fortune's displeasure is but sluttish, if it smell so strongly as thou speakest of. I will henceforth eat no fish of fortune's buttering. Prithee, allow the wind.	10
PAROLLES	Nay, you need not to stop your nose, sir; I spake but by a metaphor.	
CLOWN	Indeed, sir, if your metaphor stink, I will stop my nose; or against any man's metaphor. Prithee, get thee further.	15
PAROLLES	Pray you, sir, deliver me this paper.	

VDOVA	Všechna práce marná!	
HELENA	Teď je to zlé, nic ale neskončilo, teprve konec korunuje dílo. Prosím vás, řekněte nám, kam se vydal?	25
PÁN	Domnívám se, že do Rousillonu. Jedu tam také.	
HELENA	Velectěný pane, budete mluvit s králem dřív než já. Snažně vás prosím, dejte mu ten list. Zlobit se, myslím, nebude, spíš vám poděkuje za vaši námahu. My přijedeme za vámi, jak nejdřív to bude možné.	30
PÁN	Dobře. Udělám to.	35
HELENA	A já vám za to v každém případě už předem děkuji. Musíme dál! Tak do vozu a jedem! <i>Odejdou.</i>	

SCÉNA 2.

ROUSILLON. PŘED HRABĚCÍM PALÁCEM.

Vystoupí Šašek a Esperanto.

ESPERANTO	Drahý pane Lazare, buďte té lásky a dejte panu Lajarovi tenhle dopis. Asi jsem vám býval více povědomý v době, kdy i můj šatník kráčel s dobou, ale protože jsem, jak se říká, skončil na smetišti dějin, cítím silně, jak mě nepřízeň osudu odcizila lepší společnosti.	5
ŠAŠEK	I já to cítím. To smetišť dějin vás opravdu silně poznamenalo. A abych ani já nenačuch nepřízní osudu, raději vám půjdu z cesty. Prosím vás, netočte se ke mně po větru.	10
ESPERANTO	Nemusíte si zacpávat nos. Já mluvil pouze obrazně. To byla metafora.	
ŠAŠEK	Mluvíte možná obrazně, ale smrdíte zcela konkrétně. A já si zacpávám nos před každou metaforou, protože všechny páchnou. Uhni mi z cesty!	15
ESPERANTO	Prosím vás, pane. Dejte mu ten papír.	

- CLOWN Foh! Prithee, stand away. A paper from fortune's close-stool to give to a nobleman! Look, here he comes himself.
- Enter Lafeu.*
- Here is a purr of fortune's, sir, or of fortune's cat, – but not a musk-cat – that has fallen into the unclean fishpond of her displeasure, and, as he says, is muddied withal. Pray you, sir, use the carp as you may; for he looks like a poor, decayed, ingenious, foolish, rascally knave. I do pity his distress in my similes of comfort and leave him to your lordship.
- Exit.*
- PAROLLES My lord, I am a man whom fortune hath cruelly scratched.
- LAFEU And what would you have me to do? 'Tis too late to pare her nails now. Wherein have you played the knave with fortune, that she should scratch you, who of herself is a good lady and would not have knaves thrive long under her? There's a quart d'ecu for you. Let the justices make you and fortune friends. I am for other business.
- PAROLLES I beseech your honour to hear me one single word.
- LAFEU You beg a single penny more. Come, you shall ha't; save your word.
- PAROLLES My name, my good lord, is Parolles.
- LAFEU You beg more than 'word,' then. Cox my passion! Give me your hand. How does your drum?
- PAROLLES O my good lord, you were the first that found me!
- LAFEU Was I, in sooth? And I was the first that lost thee.
- PAROLLES It lies in you, my lord, to bring me in some grace, for you did bring me out.
- LAFEU Out upon thee, knave! Dost thou put upon me at once both the office of God and the devil? One brings thee in grace and the other brings thee out.
- (Trumpets sound)*
- The king's coming; I know by his trumpets. Sirrah, inquire further after me; I had talk of you last

- ŠAŠEK Kšá! Jedeš! Já mám dát papír z žumpy osudu urozenému pánovi? Hele, náhodička, zrovna sem jde.
- Vystoupí Lajar.*
- Pane, čeká tu na vás nějaký smrad. Teda nečeká, on vám leze rovnou pod nos. Prý spadl do sudu osudu a šeredně se tam vymáchal. Jak sám říká, Štěstěna ho vyšplouchla. A tak vás prosím, ujměte se té leklé ryby, protože vypadá jako zbědovaný, zlomený, zblblý a zcela zdecimovaný chudák. A říkám-li25 „vypadá jako“, pak pouze z útrpnosti, protože, zdá se, že je tím, čím se zdá. Ponechávám ho vaší milosti.
- Odejde.*
- ESPERANTO Štěstěna do mne, velevážený pane, zatla krutě ostré drápy.
- LAJAR No a? Já jí nehty stříhat nebudu, stejně už by bylo pozdě. Jestli's ji pokoušel nějakým darebáctvím, dobře ti tak. Je to slušná dáma a nestrpí, aby někomu jeho darebáctví procházelo moc dlouho. Vezmi si čtvrták, tumáš, a obrať se na místní chudobinec, tam ti pomůžou. Já mám teď jinou práci.
- ESPERANTO Jestli dovolíte, milostivý pane, ještě slovíčko.
- LAJAR To znamená ještě jeden čtvrták, jestli se nemýlím, vid'? Tady je, a to slovo si nech od cesty.
- ESPERANTO Mé jméno, pane, je Esperanto.
- LAJAR Pak jedno slovo pro tebe je málo. Propánajána! Ukaž se mi. Kde máš buben?
- ESPERANTO No jo, pane, vy jste se na mně první podepsal.
- LAJAR Já? Opravdu? Ale taky jsem tě první odepsal.
- ESPERANTO No právě. A protože jste mě tím uvrhl v nemilost,45 nemohl byste mě na revanš zase omilostnit?
- LAJAR Človče bídná, ty ze mě děláš čerta i Pánaboha v jedné osobě, co jednou rukou milosti zbavuje a druhou milost poskytuje.
- (Fanfára)*
- Král přichází. To je jeho znělka. No dobře, já ti50 pomůžu. Už včera večer jsem o tobě mluvil.

night; though you are a fool and a knave, you shall eat. Go to, follow.

PAROLLES I praise God for you.
Exeunt.

SCENE 3.
ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Flourish. Enter King, Countess, Lafeu, the two French lords, with attendants.

KING We lost a jewel of her; and our esteem
Was made much poorer by it; but your son,
As mad in folly, lack'd the sense to know
Her estimation home.

COUNTESS 'Tis past, my liege;
And I beseech your majesty to make it 5
Natural rebellion, done i' the blaze of youth;
When oil and fire, too strong for reason's force,
O'erbears it and burns on.

KING My honour'd lady,
I have forgiven and forgotten all; 10
Though my revenges were high bent upon him,
And watch'd the time to shoot.

LAFEU This I must say,
But first I beg my pardon, the young lord
Did to his majesty, his mother and his lady
Offence of mighty note; but to himself 15
The greatest wrong of all. He lost a wife
Whose beauty did astonish the survey
Of richest eyes, whose words all ears took captive,
Whose dear perfection hearts that scorn'd to serve
Humbly call'd mistress.

KING Praising what is lost
Makes the remembrance dear. Well, call him hither; 20
We are reconciled, and the first view shall kill
All repetition. Let him not ask our pardon;
The nature of his great offence is dead,
And deeper than oblivion we do bury
The incensing relics of it. Let him approach, 25

Jsi sice lump a blázen, ale o hladu tě nenechám.
Pojď se mnou.

ESPERANTO Budu se za vás modlit.
Odejdou.

SCÉNA 3.
ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Fanfára. Vystoupí Král, Hraběnka, Lajar, dva francouzští páni a sloužící.

KRÁL V ní ztratili jsme klenot a jsme o ni
výrazně chudší, zatímco váš syn
nebyl s to ve své zaslepenosti
ji ocenit.

HRABĚNKA To už je minulost. 5
Byla bych ráda, Sire, kdybyste
to za vinu klad vzpurné krvi mládí,
která jak olej v ohni prudce vzplane
a spálí zdravý rozum.

KRÁL Ctěná madam,
vše už jsem odpustil a zapomněl, 10
i když před časem málo scházelo,
a okusil mou pomstu.

LAJAR K tomu bych,
s prominutím, rád řekl, že pan hrabě
ukřivdil jistě velice své matce,
své ženě, vám, můj pane, ale nejvíc 15
uškodil sobě. Ztratil ženu, která
svou krásou lidi oslňovala,
ženu, jíž každý zbožně naslouchal,
tak dokonalou, že i nadutci
se před ní kořili.

KRÁL Rád vzpomíná,
kdo v dobrém vzpomíná. Tak přiveďte ho! 20
Jsem usmířen, a jen ho uvidím,
má hořkost zmizí. Ať se neomlouvá.
Co bylo, bylo a je pohřbené
v nejhlubším zapomnění, ať to bylo
jakkoli bolestivé. Řekněte mu, 25

A stranger, no offender; and inform him
So 'tis our will he should.

GENTLEMAN I shall, my liege.

Exit.

KING What says he to your daughter? Have you spoke?

LAFEU All that he is hath reference to your highness.

KING Then shall we have a match. I have letters sent me 30
That set him high in fame.

Enter Bertram.

LAFEU He looks well on't.

KING I am not a day of season,
For thou mayst see a sunshine and a hail
In me at once. But to the brightest beams
Distracted clouds give way; so stand thou forth; 35
The time is fair again.

BERTRAM My high-repented blames,
Dear sovereign, pardon to me.

KING All is whole;
Not one word more of the consumed time.
Let's take the instant by the forward top;
For we are old, and on our quick'st decrees 40
The inaudible and noiseless foot of Time
Steals ere we can effect them. You remember
The daughter of this lord?

BERTRAM Admiringly, my liege, at first
I stuck my choice upon her, ere my heart
Durst make too bold a herald of my tongue 45
Where the impression of mine eye infixing,
Contempt his scornful perspective did lend me,
Which warp'd the line of every other favour;
Scorn'd a fair colour, or express'd it stolen;
Extended or contracted all proportions 50
To a most hideous object. Thence it came
That she whom all men praised and whom myself,
Since I have lost, have loved, was in mine eye
The dust that did offend it.

KING Well excused.
That thou didst love her, strikes some scores away 55
From the great compt; but love that comes too late,
Like a remorseful pardon slowly carried,

ať předstoupí ne jako viník, ale
jako náš přítel.

PÁN Jdu pro něho, Sire.

Odejde.

KRÁL Co vaše dcera? Vezme si ji? Co řek?

LAJAR Už chce být poslušen jen vaší vůle.

KRÁL Tak bude svatba. Mám tu dopisy, 30
kde ho moc chválí.

Vystoupí Bertram.

LAJAR To ho jistě těší.

KRÁL Jsem jako aprílový den,
kdy svítí sluníčko a zároveň
padají kroupy. Tohle slunce rázem
zahnilo mraky. Pojď blíž, prosím tě. 35
Už je zas hezky.

BERTRAM Vaše Veličenstvo,
za vše se omlouvám.

KRÁL Dost o tom. Stačí.
Už ani slovo o minulosti.
Teď popadneme za pačesy dnešek.
Jsem starý. I má čerstvá rozhodnutí 40
neslyšná ruka času může škrtnout,
dřív než se naplní. Vzpomínáš si
na Lजारovu dceru?

BERTRAM S obdivem.
Byla mou první láskou, po níž srdce
mi prahlo, ale jazyk zůstal němý. 45
Mé smysly oslnila natolik,
že každá jiná krása byla pro mě
v tu ránu maškaráda, faleš, lež,
a dokonalé rysy se v mých očích
křivily, nadouvaly, měnily 50
v obludné tvary. Tak se stalo, že
ta, kterou všichni chválili a kterou
jsem začal milovat, když jsem ji ztratil,
mi byla solí v očích.

KRÁL Dobrá omluva.
Že jsi ji miloval, ti mohu připsat 55
k dobru, jenomže pozdní láska stejně
jak pozdní lítost otálením zkysne

	To the great sender turns a sour offence, Crying, 'That's good that's gone.' Our rash faults Make trivial price of serious things we have, Not knowing them until we know their grave. Oft our displeasures, to ourselves unjust, Destroy our friends and after weep their dust Our own love waking cries to see what's done, While shame full late sleeps out the afternoon. Be this sweet Helen's knell, and now forget her. Send forth your amorous token for fair Maudlin. The main consents are had; and here we'll stay To see our widower's second marriage-day.	60
COUNTESS	Which better than the first, O dear heaven, bless! Or, ere they meet, in me, O nature, cesse!	70
LAFEU	Come on, my son, in whom my house's name Must be digested, give a favour from you To sparkle in the spirits of my daughter, That she may quickly come. <i>(Bertram gives a ring)</i>	
	By my old beard, And every hair that's on't, Helen, that's dead, Was a sweet creature; such a ring as this, The last that e'er I took her leave at court, I saw upon her finger.	75
BERTRAM	Hers it was not.	
KING	Now, pray you, let me see it; for mine eye, While I was speaking, oft was fasten'd to't. This ring was mine; and, when I gave it Helen, I bade her, if her fortunes ever stood Necessitated to help, that by this token I would relieve her. Had you that craft, to reave her Of what should stead her most?	80 85
BERTRAM	My gracious sovereign, Howe'er it pleases you to take it so, The ring was never hers.	
COUNTESS	Son, on my life, I have seen her wear it; and she reckon'd it At her life's rate.	
LAFEU	I am sure I saw her wear it.	90
BERTRAM	You are deceived, my lord; she never saw it. In Florence was it from a casement thrown me,	

	a vrací se nám jako bédování, že pozdě bychá honit. Bez rozmyslu nejcennější, co máme, odvrhnem a potom marně pláčem nad hrobem. Obzvlášť když bylo naší vinou, že odešel ten, bez něž žít nemůžem. Když láska spí a nenávist se činí, za zkázu třeba vlastní lenost vinit. To byl epitaf Heleně. Dost o té ženě. Hned pošli zasnubní dar Magdaleně. Zůstanem zde, protože, vážení, naš vdovec se podruhé ožení.	60
HRABĚNKA	Kěž dopadne to líp než s první ženou! Jinak ať zemřu dřív, nežli se vezmou.	70
LAJAR	Přístup, můj synu, který jménem svým pozřeš rod Lajarů. Dar pro dceru mi dej, a ona, povzbuzena, přijde hned za tebou. <i>(Bertram mu dává prsten)</i>	
	Při mojí šedé bradě a každém vousu zvlášť. Tenhle ten prsten nosila drahá Helena. Když jsem s ní naposledy mluvil, určitě ho měla na ruce.	75
BERTRAM	Nikdy ho neměla.	
KRÁL	Můžu se podívat? Už když jsem mluvil, nemoh jsem od něj oči odtrhnout. Ten prsten býval můj. Dal jsem jí ho a řekl jí, že kdyby kdykoli potřebovala pomoc, tímhle šperkem ji přivolá. Jak's dokázal jí vzít takovou vzácnost?	80 85
BERTRAM	Vaše Veličenstvo, i když jste přesvědčený o opaku, já vím, že není její.	
HRABĚNKA	Bertrame, měla ho, přísahám, a lpěla na něm celým svým životem.	
LAJAR	Nosila ho.	90
BERTRAM	To se vám zdá. Nikdy ho neviděla. Ve Florencii mi ho hodila	

Wrapp'd in a paper, which contain'd the name
 Of her that threw it. Noble she was, and thought
 I stood engaged; but when I had subscribed 95
 To mine own fortune and inform'd her fully
 I could not answer in that course of honour
 As she had made the overture, she ceased
 In heavy satisfaction and would never
 Receive the ring again.

KING Plutus himself, 100
 That knows the tinct and multiplying medicine,
 Hath not in nature's mystery more science
 Than I have in this ring. 'Twas mine, 'twas Helen's,
 Whoever gave it you. Then, if you know
 That you are well acquainted with yourself, 105
 Confess 'twas hers, and by what rough enforcement
 You got it from her. She call'd the saints to surety
 That she would never put it from her finger,
 Unless she gave it to yourself in bed,
 Where you have never come, or sent it us 110
 Upon her great disaster.

BERTRAM She never saw it.

KING Thou speak'st it falsely, as I love mine honour;
 And makest conjectural fears to come into me
 Which I would fain shut out. If it should prove
 That thou art so inhuman, - 'twill not prove so - 115
 And yet I know not; thou didst hate her deadly,
 And she is dead; which nothing, but to close
 Her eyes myself, could win me to believe,
 More than to see this ring. Take him away.
 My fore-past proofs, howe'er the matter fall, 120
 Shall tax my fears of little vanity,
 Having vainly fear'd too little. Away with him!
 We'll sift this matter further.

BERTRAM If you shall prove
 This ring was ever hers, you shall as easy
 Prove that I husbanded her bed in Florence, 125
 Where yet she never was.

Exit, guarded.

KING I am wrapp'd in dismal thinkings.
Enter a Gentleman.

z okénka jedna dívka - v papírku,
 na který napsala své jméno. Byla
 ctnostná a urozená. Myslela si, 95
 že nejsem ženatý. Když jsem jí ovšem
 důrazně vysvětlil, že nemůžu
 jí se ctí vyhovět v tom, co by chtěla,
 bolestně se mě vzdala, ale prsten
 si zpátky nevzala.

KRÁL Bůh zlata Plútos, 100
 jenž zná vše o kameni mudrců,
 tajemství přírody tak dobře nezná,
 jak já znám tenhle prsten. Býval můj,
 byl Helenin, ať říkáš cokoli.
 Ve vlastním zájmu přiznej, že byl její,
 a vysvětlí nám, jakým násilím 105
 jsi jí ho sebral. Při všech svatých se mi
 zaklínala, že nikomu ho nedá,
 jen tobě v posteli - kam ty jsi nikdy
 nevěšel - nebo že ho pošle mně, 110
 když bude v úzkých.

BERTRAM Nikdy nebyl její!

KRÁL Tak jak si vážím vlastní cti, ty lžeš
 a naplňuješ moje nejskrytější
 obavy. Jestli vyjde najevo,
 že jsi tak nelidský - Ne, to snad ne! - 115
 A přece nevím. Nenáviděl's ji.
 A ona nežije. Ten prsten o tom
 svědčí tak jasně, jako kdybych sám
 jí oči zatlačil. Odvedte ho!
 Můj hloupý strach, jak se teď jeví, hloupý 120
 byl jenom proto, že mé obavy
 byly moc malé. Pryč s ním! Odvedte ho!
 Ta věc se vyšetří!

BERTRAM Když dokážete,
 že jí ten prsten patřil, dokážete
 i to, že jsem s ní ve Florencii,
 kde nikdy nebyla, spal jako manžel. 125
Odejde odváděn Stráží.

KRÁL Bojím se toho nejhoršího.
Vystoupí Pán.

GENTLEMAN	Gracious sovereign, Whether I have been to blame or no, I know not: Here's a petition from a Florentine, Who hath for four or five removes come short 130 To tender it herself. I undertook it, Vanquish'd thereto by the fair grace and speech Of the poor suppliant, who, by this, I know, Is here attending; her business looks in her With an importing visage; and she told me, 135 In a sweet verbal brief, it did concern Your highness with herself.
KING	<i>(Reads)</i> 'Upon his many protestations to marry me when his wife was dead, I blush to say it, he won me. Now is the Count Rousillon a widower; his vows are forfeited to me, and my honour's paid to him. He stole from Florence, taking no leave, and I follow him to his country for justice. Grant it me, O king! In you it best lies; otherwise a seducer flourishes, and a poor maid 145 is undone.
	Diana Capulet.'
LAFEU	I will buy me a son-in-law in a fair, and toll for this. I'll none of him.
KING	The heavens have thought well on thee, Lafeu, 150 To bring forth this discovery. Seek these suitors. Go speedily and bring again the count. <i>Exeunt attendants.</i> I am afeard the life of Helen, lady, Was foully snatch'd.
COUNTESS	Now, justice on the doers! <i>Re-enter Bertram guarded.</i>
KING	I wonder, sir, since wives are monsters to you, 155 And that you fly them as you swear them lordship, Yet you desire to marry. <i>Enter Widow and Diana.</i>
	What woman's that?
DIANA	I am, my lord, a wretched Florentine, Derived from the ancient Capulet. My suit, as I do understand, you know, 160 And therefore know how far I may be pitied.

PÁN	Sire, nevím, zda sklídím pochvalu či trest, mám ale pro vás list od jisté dámy 130 z Florencie, jež vás už delší čas nemůže dostihnout a požádala mě velmi vroucně, abych vám ho předal. Právě, jak slyším, taky dorazila. Její věc zdá se být dost naléhavá, a jak mi sdělila, týká se rovněž 135 vás osobně.
KRÁL	<i>(Čte)</i> „Poté, co mnohokrát přísahal, že si mě vezme za ženu, neboť jeho žena zemřela, jsem mu, přiznávám s uzarděním, podlehla. Tento hrabě rousillonský je vskutku vdovec, ale slibům vůči mně se zpronevěřil 140 a mě zanechal v hanbě. Z Florencie utekl, aniž se se mnou rozloučil. Vypravila jsem se tudíž do jeho země, abych si zjednala spravedlnost. Milostivý králi, dopřejte mi ji, prosím. Je to ve vaší moci. Jinak svůdníkům vřdycky všechno projde a nebohé dívky 145 čeká jenom zkáza.
	Diana Capuletová.“
LAJAR	Zetáka z druhé ruky, a ještě kradeného? Děkuju, nechci!
KRÁL	Pánbůh se nad tebou slitoval, Lajare, 150 žeš na to přišel včas. Přiveďte mi tu dívku. Vy běžte pro hraběte. <i>Odejdou sloužící.</i> Mám strach, že Heleninu smrt má někdo na svědomí.
HRABĚNKA	Pak ať je potrestán! <i>Vrátí se Bertram a Stráž.</i>
KRÁL	Žasnu, že vy, jenž bojíte se žen 155 a utíkáte před nimi jak zajíc, se chcete ženit. <i>Vystoupí Vdova a Diana.</i>
	Kdo jsou tyhle dámy?
DIANA	Já jsem ta přenešťastná Florentánka, Sire, jsem z rodu slavných Capuletů. Můj případ, pokud vím, už znáte, takže 160 víte, v jak zoufalé jsem situaci.

WIDOW	I am her mother, sir, whose age and honour Both suffer under this complaint we bring, And both shall cease, without your remedy.	
KING	Come hither, count; do you know these women?	165
BERTRAM	My lord, I neither can nor will deny But that I know them. Do they charge me further?	
DIANA	Why do you look so strange upon your wife?	
BERTRAM	She's none of mine, my lord.	
DIANA	If you shall marry, You give away this hand, and that is mine; You give away heaven's vows, and those are mine; You give away myself, which is known mine; For I by vow am so embodied yours, That she which marries you must marry me, Either both or none.	170 175
LAFEU	Your reputation comes too short for my daughter; you are no husband for her.	
BERTRAM	My lord, this is a fond and desperate creature, Whom sometime I have laugh'd with. Let your highness Lay a more noble thought upon mine honour Than for to think that I would sink it here.	180
KING	Sir, for my thoughts, you have them ill to friend Till your deeds gain them; fairer prove your honour Than in my thought it lies.	
DIANA	Good my lord, Ask him upon his oath, if he does think He had not my virginity.	185
KING	What say'st thou to her?	
BERTRAM	She's impudent, my lord, And was a common gamester to the camp.	
DIANA	He does me wrong, my lord; if I were so, He might have bought me at a common price. Do not believe him. O, behold this ring, Whose high respect and rich validity Did lack a parallel; yet for all that He gave it to a commoner o' the camp, If I be one.	190
COUNTESS	He blushes, and 'tis hit. Of six preceding ancestors, that gem, Conferr'd by testament to the sequent issue,	195

VDOVA	Jsem její matka, pane, ve svém věku ztrátu cti neunesu. Vraťte mi ji, prosím, a zachráníte mi tím život.	
KRÁL	Předstupte, hrabě. Znáte tyhle ženy?	165
BERTRAM	Nemohu, Sire, ani nechci říct, že bych je neznal. Co zas po mně chtějí?	
DIANA	Proč se tak cize díváš na svou ženu?	
BERTRAM	Není to moje žena.	
DIANA	Vezmeš-li si jinou, pak dáš jí ruku, která patří mně, pak dáš jí slib, který jsi dal už mně, pak dáš jí sebe, který patříš mně, tvůj slib nás tolik spojil v jedno tělo, že ta, co si tě vezme, vezme si i mě. Buď oba, nebo žádného.	170 175
LAJAR	S takovou pověstí na moji dceru nepomýšlej. Nejsi pro ni dost dobrý!	
BERTRAM	Ta holka blázní, mluví z cesty, Sire. Kdysi jsem si s ní trochu pošpásoval, ale snad si, můj bože, nemyslíte, že bych já kles na tuhle úroveň!	180
KRÁL	Co já si myslím, není tvoje starost. Svou úroveň mi dokaž líp, než abys ji hledal v tom, co já si myslím.	
DIANA	Sire, ať odpřísáhne na svou čest, že mě nezbavil panenství.	185
KRÁL	Tak co ty na to?	
BERTRAM	Je to drzost, Sire. Vždyť je to děvka. Holka pro všechny.	
DIANA	Uráží mě. Výsosti, kdybych byla děvka, pak mohl mě mít lacino. Nevěřte mu! Zde! Vidíte ten prsten? Myslím, že hodnotou a cenou se mu máloco vyrovná. Tak tenhle prsten dal děvce, holce pro všechny – když mě tak nazývá?	190
HRABĚNKA	Jak zbledl při té ráně! Šest generací přecházel ten klenot od otce na syna co symbol cti	195

Hath it been owed and worn. This is his wife;
That ring's a thousand proofs.

KING Methought you said
You saw one here in court could witness it. 200

DIANA I did, my lord, but loath am to produce
So bad an instrument; his name's Parolles.

LAFEU I saw the man to-day, if man he be.

KING Find him, and bring him hither.
Exit an Attendant.

BERTRAM What of him?
He's quoted for a most perfidious slave, 205
With all the spots o' the world tax'd and debosh'd;
Whose nature sickens but to speak a truth.
Am I or that or this for what he'll utter,
That will speak any thing?

KING She hath that ring of yours.

BERTRAM I think she has. Certain it is I liked her, 210
And boarded her i' the wanton way of youth.
She knew her distance and did angle for me,
Madding my eagerness with her restraint,
As all impediments in fancy's course
Are motives of more fancy; and, in fine, 215
Her infinite cunning, with her modern grace,
Subdued me to her rate; she got the ring;
And I had that which any inferior might
At market-price have bought.

DIANA I must be patient.
You, that have turn'd off a first so noble wife, 220
May justly diet me. I pray you yet;
Since you lack virtue, I will lose a husband;
Send for your ring, I will return it home,
And give me mine again.

BERTRAM I have it not.

KING What ring was yours, I pray you?

DIANA Sir, much like 225
The same upon your finger.

KING Know you this ring? This ring was his of late.

DIANA And this was it I gave him, being abed.

KING The story then goes false, you threw it him
Out of a casement.

našeho rodu. Je to jeho žena.
Tohle je důkaz nad důkazy.

KRÁL Máte
pro svoje tvrzení i svědka, slečno? 200

DIANA Mám, Sire, ale přičí se mi předvést
tak bídný zjev, jakým je Esperanto.

LAJAR Ten člověk, tedy zjev, co vím, je tady.

KRÁL Najděte ho a přiveďte.
Odejde Sloužící.

BERTRAM Co s ním?
Každý ví o něm, že je lhář a lump, 205
kterému není cizí žádná špatnost,
a štítí se jen toho mluvit pravdu.
Ten, který plácne, co chce, má svým slovem
rozhodnout o mně?

KRÁL Ona má tvůj prsten!

BERTRAM Já vím. Líbila se mi, a já mládím 210
rozpálený jsem po ní zahořel.
Držela si mě ale od těla
a odmítáním rozdmýchávala
ještě víc moji touhu. Odpírané 215
je vždycky nejžádoucnější. A tak
mě dráždila a okouzlovala,
že jsem jí podlehl a dal ten prsten,
za nějž jsem dostal, co jsem jinde mohl
mít za babku.

DIANA Musím být trpělivá!
Ty, kterýs odvrhl tak vzácnou ženu, 220
mě můžeš znevažovat. Budiž tedy:
ty nemáš čest, já nemám manžela.
Nechte si ten svůj prsten, vracím ho,
a vraťte mi ten můj.

BERTRAM Já ho už nemám.

KRÁL Jaký jste měla prsten?

DIANA Podobný 225
tomu, co máte vy.

KRÁL Poznáváš ho? On ho měl na ruce.

DIANA Přesně ten jsem mu dala v posteli.

KRÁL On ale tvrdí, že jsi mu ten prsten
hodila oknem.

DIANA	I have spoke the truth.	230
	<i>Enter Parolles.</i>	
BERTRAM	My lord, I do confess the ring was hers.	
KING	You boggle shrewdly, every feather stars you. Is this the man you speak of?	
DIANA	Ay, my lord.	
KING	Tell me, sirrah, but tell me true, I charge you, Not fearing the displeasure of your master, Which on your just proceeding I'll keep off, By him and by this woman here what know you?	235
PAROLLES	So please your majesty, my master hath been an honourable gentleman. Tricks he hath had in him, which gentlemen have.	240
KING	Come, come, to the purpose. Did he love this woman?	
PAROLLES	Faith, sir, he did love her; but how?	
KING	How, I pray you?	
PAROLLES	He did love her, sir, as a gentleman loves a woman.	
KING	How is that?	245
PAROLLES	He loved her, sir, and loved her not.	
KING	As thou art a knave, and no knave. What an equivocal companion is this!	
PAROLLES	I am a poor man, and at your majesty's command.	
LAFEU	He's a good drum, my lord, but a naughty orator.	250
DIANA	Do you know he promised me marriage?	
PAROLLES	Faith, I know more than I'll speak.	
KING	But wilt thou not speak all thou knowest?	
PAROLLES	Yes, so please your majesty. I did go between them, as I said; but more than that, he loved her, for indeed he was mad for her, and talked of Satan and of Limbo and of Furies and I know not what; yet I was in that credit with them at that time that I knew of their going to bed, and of other motions, as promising her marriage, and things which would derive me ill will to speak of; therefore I will not speak what I know.	255 260
KING	Thou hast spoken all already, unless thou canst say they are married; but thou art too fine in thy	

DIANA	Věřte, mluvím pravdu.	230
	<i>Vystoupí Esperanto.</i>	
BERTRAM	Příznávám, Sire, je to její prsten.	
KRÁL	Jsi vyděšený. Celý se nám třeseš. To je muž, o němž's mluvila?	
DIANA	Je, Sire.	
KRÁL	Řekněte, pane, ale po pravdě – a nemějte ze svého pána strach, zaručuji vám, že vám neublíží –, co víte o něm a o této ženě?	235
ESPERANTO	Jak račte, Veličenstvo, můj pán byl poctivý pán a jako každý poctivý pán si rád zaskotačil.	240
KRÁL	Mluv k věci! Dělej! Co měl s touhle ženou?	
ESPERANTO	No co by měl? Tak, normálně.	
KRÁL	Jak normálně?	
ESPERANTO	Něco s ní měl, ale jinak s ní nic neměl.	
KRÁL	Jak to myslíš?	245
ESPERANTO	Miloval ji, ale nemiloval ji.	
KRÁL	Jako že ty jsi stvůra i nestvůra! Proboha, co je tohle za obojetného člověka?	
ESPERANTO	Já jsem, Veličenstvo, úplný žebrák, k vašim službám.	
LAJAR	Je to dobrý buben, Sire, ale mizerný řečník.	250
DIANA	Víš, že mi tvůj pán slíbil manželství?	
ESPERANTO	Já toho vím spoustu, ale všechno nepovím.	
KRÁL	Tak ty nám tedy nechceš říct, co víš?	
ESPERANTO	Jak račte, Sire. Já můžu říct jen to, že jsem jim dělal prostředníka. A navíc i to, že ji moc miloval, dokonce byl do ní blázen. Co ten se toho navykládal o satanovi a očistci a fúriích a bůhví o čem ještě. Já to měl u něho tenkrát moc dobré, takže jsem samozřejmě věděl, že s ní spí a že jí slíbil manželství a tak, jenže kdybych o tom mluvil, mohlo by mi to uškodit, takže radši neřeknu vůbec nic.	255 260
KRÁL	Už jsi řekl všechno, leda bys věděl, že se taky vzali. Ale tebe je na svědka škoda.	

evidence; therefore stand aside. 265
(To Diana) This ring, you say, was yours?

DIANA Ay, my good lord.

KING Where did you buy it? Or who gave it you?

DIANA It was not given me, nor I did not buy it.

KING Who lent it you?

DIANA It was not lent me neither.

KING Where did you find it, then?

DIANA I found it not.

KING If it were yours by none of all these ways, 270
 How could you give it him?

DIANA I never gave it him.

LAFEU This woman's an easy glove, my lord; she goes off
 and on at pleasure.

KING This ring was mine; I gave it his first wife.

DIANA It might be yours or hers, for aught I know. 275

KING Take her away; I do not like her now;
 To prison with her. And away with him.
 Unless thou tell'st me where thou hadst this ring,
 Thou diest within this hour.

DIANA I'll never tell you.

KING Take her away.

DIANA I'll put in bail, my liege. 280

KING I think thee now some common customer.

DIANA By Jove, if ever I knew man, 'twas you.

KING Wherefore hast thou accused him all this while?

DIANA Because he's guilty, and he is not guilty. 285
 He knows I am no maid, and he'll swear to't;
 I'll swear I am a maid, and he knows not.
 Great king, I am no strumpet, by my life;
 I am either maid, or else this old man's wife.

KING She does abuse our ears. To prison with her.

DIANA Good mother, fetch my bail. Stay, royal sir! 290
Exit Widow.
 The jeweller that owes the ring is sent for,
 And he shall surety me. But for this lord,
 Who hath abused me, as he knows himself,

Jdi mi z očí! 265
(K Dianě) Ten prsten patřil tobě?

DIANA Ano, Sire.

KRÁL Ty jsi ho koupila? Dal ti ho někdo?

DIANA Nekoupila a nikdo mi ho nedal.

KRÁL Tak tedy půjčil?

DIANA Ani nepůjčil.

KRÁL Tak jsi ho našla?

DIANA Nenašla jsem ho.

KRÁL Jak jinak jsi ho tedy získala, 270
 když's mu ho dala?

DIANA Nedala jsem mu ho.

LAJAR Ta ženská, Sire, je jak rukavice. Navlíká a vyvlíká se,
 jak se jí to hodí.

KRÁL Ten prsten já dal jeho první ženě.

DIANA Já nevím, jestli byl váš nebo její. 275

KRÁL Odvedte ji. Co je to za ženskou?
 Do vězení! A jeho zrovna tak!
 Když neřekneš mi, kdes ten prsten vzala,
 do hodiny jsi mrtvá.

DIANA Neřeknu.

KRÁL Odvedte ji.

DIANA Já vám dám záruku! 280

KRÁL Vida, tak je to přece jenom děvka!

DIANA Jestliže jsem s ním spala, pak i s vámi!

KRÁL Proč jsi ho tedy křivě obvinila?

DIANA Je totiž vinný, i když nevinný. 285
 Bude vám přísahat, že nejsem panna.
 A já vám přísahám, že jsem, což neví.
 Králi, já nejsem děvka. Buď jsem panna,
 anebo žena *(Ukáže na Lajaru)* tady toho pána.

KRÁL Bolí mě z toho uší! Do vězení!

DIANA Máti, ať přijde záchrana! Strpení, Sire! 290
Odejde Vdova.
 Teď přijde ten, komu ten prsten patří
 a zaručí se za mě. Tomuhle,
 který si myslí, že mě zneuctil,

Though yet he never harm'd me, here I quit him.
 He knows himself my bed he hath defiled; 295
 And at that time he got his wife with child.
 Dead though she be, she feels her young one kick.
 So there's my riddle: one that's dead is quick,
 And now behold the meaning.
Re-enter Widow, with Helena.

KING Is there no exorcist
 Beguiles the truer office of mine eyes? 300
 Is't real that I see?

HELENA No, my good lord;
 'Tis but the shadow of a wife you see,
 The name and not the thing.

BERTRAM Both, both. O, pardon!

HELENA O my good lord, when I was like this maid,
 I found you wondrous kind. There is your ring; 305
 And, look you, here's your letter; this it says:
 'When from my finger you can get this ring
 And are by me with child,' etc. This is done;
 Will you be mine, now you are doubly won?

BERTRAM If she, my liege, can make me know this clearly, 310
 I'll love her dearly, ever, ever dearly.

HELENA If it appear not plain and prove untrue,
 Deadly divorce step between me and you!
 O my dear mother, do I see you living?

LAFEU Mine eyes smell onions; I shall weep anon. *(To Parolles)*
 Good Tom Drum, lend me a handkercher. So, I thank
 thee; wait on me home, I'll make sport with thee.
 Let thy courtesies alone, they are scurvy ones.

KING Let us from point to point this story know,
 To make the even truth in pleasure flow. 320
(To Diana) If thou be'st yet a fresh uncropped flower,
 Choose thou thy husband, and I'll pay thy dower;
 For I can guess that by thy honest aid
 Thou keep'st a wife herself, thyself a maid.
 Of that and all the progress, more or less, 325
 Resolvedly more leisure shall express.
 All yet seems well; and if it end so meet,
 The bitter past, more welcome is the sweet.
(Flourish)

i když mě nikdy neměl, odpouštím.
 Má za to, že v mém loži hříšně spal, 295
 však počestně svou ženu obtěžkal.
 V ní, mrtvé, nový život má se k světu.
 Který z vás tenhle rébus uhodne tu?
 Tady je řešení!
Vystoupí Vdova a Helena.

KRÁL Snad čaroděj
 mi oči omámil! Je skutečně, 300
 co vidím?

HELENA Není. Vidíte jen stín
 manželky, která manželkou se zve,
 však není.

BERTRAM Je! Odpusť mi, prosím tě!

HELENA Pane, když jste mě měl za tuhle dívku,
 byl jste ke mně moc milý. Zde je prsten 305
 a tady je váš dopis. V něm se píše:
 „Až získáš prsten, který stále nosím,
 a počneš se mnou dítě...“ a tak dál. Ten dvojitý
 úkol jsem splnila. Tak jsem, či nejsem tvojí?

BERTRAM Bude-li mi vše schopna dokázat, 310
 až do smrti ji budu milovat.

HELENA Jestli to není tak, jak řekla jsem,
 ať moje smrt je naším rozvodem.
 Mamínko moje, jste živa a zdráva?

LAJAR Někdráj tady někdo cibuli? 315
 Chce se mi brečet. *(K Esperantovi)* Půjč mi kapesník!
 Tak. Děkuju ti. Vezmu si tě k nám, abych měl nějakou
 zábavu. Ne, nic neříkej! Byly by to strašné žvásty.

KRÁL Rád bych teď slyšel přesně, jak to bylo,
 že se tak všechno šťastně vyřešilo. 320
(K Dianě) A ty, jak věřím, čistá květino,
 muže si zvol a přijď si pro věno.
 Tvá pomoc byla poctivá a cenná,
 a při svém mládí vedla sis jak žena.
 Bylo by od tebe moc roztomilé 325
 mi o tom říct, až bude vhodná chvíle.
 Vše dopadlo snad dobře. Jak se zdá,
 z hořkosti vzejde sladká úroda.
(Fanfára)

EPILOGUE

The king's a beggar, now the play is done;
All is well ended, if this suit be won,
That you express content; which we will pay,
With strife to please you, day exceeding day.
Ours be your patience then, and yours our parts; 5
Your gentle hands lend us, and take our hearts.

EPILOG

Hra skončila a z krále je zas herec,
na každé hře to nejlepší je konec,
tím myslím potlesk, který nutí nás
vám pro radost hrát denně nadoraz.
Teď my se budem dívat a vy zase 5
nám předvedte se, panstvo, v plné kráse.

GLOSSARY

I/1

4. **attend**: obey. 6. **of**: in. 7. **generally**: universally, i.e. to one and all. 8. **hold**: maintain, continue. 9. **stir... wanted**: arouse goodness even in one who lacked it. 11. **amendment**: recovery. 17. **passage**: expression, i.e. word (with additional suggestion of 'passing away'). 19. **should**: would certainly. 25. **his great right**: i.e. his right by reason of his greatness. 28. **still**: forever. 36. **overlooking**: supervision. 37. **education**: upbringing. 38. **which... fairer**: which (i.e. education) enhances fine natural qualities. 39. **virtuous qualities**: acquired excellences, benefits of good training. 40. **go with pity**: are mingled with regret; **they are virtues and traitors too**: i.e. The virtuous qualities are traitors when they do not serve virtue (in the common sense), but use their powers in the service of evil. 41. **simplicity**: being unmingled (with vice); **derives**: inherits. 44. **season**: preserve by salting. 47. **livelihood**: (1) animation, life, (2) means of living, i.e. blood. 48. **go to**: a stock expression of reproof or remonstrance. 49. **affect a sorrow**: i.e. you are in love with sorrow. 51. **right**: rightful due. 53. **the excess... mortal**: i.e. it soon dies of its own excess. 56. **How... that**: The reason for this remark is obscure; some commentators suggest that the line is misplaced in F1, others that Lafeu considers Bertram's request an impolite interruption. 58. **blood and virtue**: inherited and acquired good qualities (synonymous with *birthright* and *goodness* in the second half of the sentence). 60. **Share**: deicide the rule. 61. **able for**: competent to deal with. 62. **in power**: potentially. 63. **check'd**: rebuked. 65. **pluck**: draw. 67. **unseason'd**: unripe. 73. **comfortable**: serviceable. 74. **make... her**: pay her great respect. 81. **Carries no favour**: contains no face. 83. **'Twere... That**: it is just as if. 86. **collateral**: indirect; here: shining from a different sphere. 92. **hawking**: piercing, keen. 93. **table**: drawing board. 94. **trick**: characteristic trait or expression. 97. **love**: I am well disposed toward. 99. **a great way... coward**: a complete coward. 100. **sit... him**: fit him so becomingly. 101. **take place**: (1) find acceptance, (2) take precedence. 102. **withal**: therewith, i.e. in consequence of this. 104. **Save**: God save; **queen**: (1) an inflated form of address such as a courtier might use to his lady, (2) perhaps with a quibble on 'quean'. 109. **stain**: tinge, trace. 116. **setting down before**: laying siege to. The military figure, continued for some lines, gives good opportunity for bawdy quibbles. 122. **blown up**: refers to sexual orgasm; **marry**: to be sure (originally an oath, 'by the Virgin Mary'). 124. **politic**: expedient. 125. **rational increase**: (1) judicious increase, (2) increase of rational beings. 126. **got**: begotten. 127. **That**: that which; **metal**: substance. 128. **may... found**: i.e. may be the means of creating ten more virgins. 131. **stand for 't**: defend it. 135. **He... virgin**: i.e. a suicide and a virgin adopt the same course. 139. **his**: its. 140. **stomach**: with second sense

'arrogance'. 141. **inhibited**: prohibited. 142. **Keep**: hoard. 143. **Out with 't**: put it out to interest. 148. **will**: that will; **lying**: being kept unsold. 152. **suited**: trimmed, decked. 153. **date**: (1) the fruit, (2) the age or the sign of age. 156. **ill**: unappetizing; **eats drily**: tastes dry. 158. **Will you**: will you do. 162. **phoenix**: i.e. nonpareil (the phoenix was unique). 166. **dulcet**: harmonious. 168. **adoptious christendoms**: adopted nicknames. 169. **blinking**: blind; **gossips**: stands as godfather. 170. **send him well**: grant him good fortune. 176. **baser stars**: lower fortunes; **shut... wishes**: limit us to mere wishing. 190. **predomant**: ascendant, in his position of greatest influence. 191. **retrograde**: moving backward (referring to a planet's apparent movement in a direction opposite to that of zodiac). 196. **composition**: compound. 197. **virtue... wing**: characteristic excellence of a good wing, i.e. rapid flight; **wear**: practice, fashion. There may also be a reference to flaps or 'wings' on Parolles' costume. 199. **which**: i.e. courtly behaviour. 203. **makes thee away**: puts an end to you. 213. **The mightiest... fortune**: i.e. the persons separated by the greatest disparity of fortune.

I/2

1. **Senoy's**: Sieneze; **by the ears**: quarelling. 5. **our cousin Austria**: my fellow sovereign the Duke of Austria. 10. **Approved**: so fully proved. 11. **arm'd our answer**: made me determine on an adverse answer. 13. **for**: with respect to; **see**: take part in. 15. **stand... part**: fight on either side. 16. **nursery**: training school; **sick**: pining. 17. **breathing**: exercise. 20. **Frank**: bountiful; **curious**: working with careful skill. 21. **parts**: qualities. 25. **As**: that I had. 26. **He did... time**: i.e. he had keen insight into the affairs of war. 28. **Discipl'd of**: had as pupils. 29. **haggish**: repulsive. 30. **act**: activity; **repairs**: refreshes. 34. **return... unnoted**: comes to be scornfully ignored. 36. **courtier**: representative of true courtesy; **contempt... sharpness**: there was no contempt in his pride, no wounding asperity in his keenness of wit. 39. **true**: exact. 40. **Exception**: disapproval. 41. **Who**: those who. 42. **used as**: treated like; **of another place**: i.e. not of lower rank. 43. **top**: head. 53. **plausive**: praiseworthy. 54. **scatter'd not**: did not merely strew casually. 55. **bear**: bear fruit. 57. **catastrophe and heel**: Both words mean 'latter end'. 59. **snuff**: (1) burnt end of wick which, not removed by trimming, prevents the younger or lower wick from burning brightly, (2) source of offence. 62. **Mere... garments**: i.e. productive of nothing but new modes of dress. 64. **after him... after him**: surviving him... in agreement with his view. 65. **nor... nor**: neither... nor. 66. **dissolved**: departed. 67. **labourers**: i. e. workers, not drones. 68. **lend it you**: give you room. 74. **with several applications**: each with a different treatment. 75. **Debate it at their leisure**: fight it out in their own good time.

I/3

3. **calendar**: record. 7. **sirrah**: form of address used to inferiors. 8. **all**: entirely. 16. **go to the world**: get married. 17. **woman**: i.e. servingwoman; **do... may**: do the best we can (with quibble on *do* in its frequent slang sense 'have sexual intercourse'). 21. **Isbel's case**: Isbel's body (with another bawdy quibble). The Clown's talk is full

of equivoques; **Service is no heritage**: Proverbial, signifying that a servant's lot brings him in very little to bequeath to his heirs. **22. have... God**: have anything to show that God has blessed me. **23. barnes**: children. **29. other holy reasons**: With a bawdy pun on *raisings*, a near homophone in Shakespeare's pronunciation. **34. repent**: i.e. reform, make my sexual activity lawful. In allusion to the proverb: 'Marry in haste and repent at leisure.' **39. You're... friends**: you have a superficial understanding of true friendship. **41. ears**: ploughs. **42. in**: bring in, harvest. **48. Charbon... Poysam**: The names have been interpreted as derived from *chair bonne* (good flesh) and *poisson* (fish), hence appropriate for the puritan, who rejected the ordinance of fasting, and the papist, who followed it. **49. howsome'er**: howsoever, however widely. **51. jowl**: bump. **52. ever**: always. **54. next**: nearest, most direct. Prophets spoke by immediate divine inspiration. **59. by kind**: according to nature. **72. Among nine bad if one be good**: In the original of the song, Hecuba (*she* – **65**) is more likely to have said: 'If one be bad among nine good,/ There's yet one bad in ten.' **81. quoth a'**: did he say (a tag implying scorn). **82. An**: if. **83. but or**: only before. **84. mend the lottery**: improve the chances of drawing a winner in the lottery of marriage; **draw... pluck**: Meaning possibly: 'A man may go on drawing and drawing till he dies, and not draw a good woman.' **87. That man... do no hurt**: There is probably a strain of bawdy doubletalk in this. Presumably *honesty* means 'chastity', and is *no puritan* because celibacy is a papistical virtue. The *hurt* involved is loss of chastity. **89. wear... heart**: The image alludes to Calvinist ministers who conformed to law by wearing the surplice, but with the black Geneva gown, the Calvinist's natural garb, under it. **94. Her father... demand**: Helena is presented as a capital sum, which by itself, without *advantage* (i.e. interest) gives her the legal right to the payment of love. **99. late**: recently. **102. any stranger sense**: the ears of anyone else. **112. sithence**: since. **113. something**: in some measure. **117. misdoubt**: doubt. **121. these**: i.e. these pangs of love. **128. on't**: of it, i.e. with it; **L... now**: i.e. now I understand what her looks mean. **137. choice... seeds**: i.e. if we choose a scion grown from foreign seeds to implant in our own stock, it becomes as much a part of the plant as if it had sprung from it. **144. Iris**: goddess of rainbow. **149. note**: distinction. **155. both our mothers**: the mother of both of us. **156. L... heaven**: perhaps: 'I'd care more for it than I do for heaven.' **157. Can't no other**: can it not be otherwise. **160. shield**: forbid. **161. strive upon**: agitate. **162. fondness**: It may either mean 'love of Bertram' or 'foolishness'. **164. head**: source; **gross**: obvious. **165. invention**: ability to find plausible answers. **174. wound... clew**: wound up a fine ball of thread (proverbial). **180. Go not about**: don't evade. **181. Whereof... note**: which society recognizes. **183. appeach'd**: informed against you. **187. friends**: family. **189. I follow... suit**: I do not pursue him with any manifestations of presumptuous love. **194. captious**: readily perceptive (probably with added sense of 'capacious'); **intenable**: unretentive. **202. cites**: testifies to. **204. that your Dian... love**: so that you remained true to the ideal of chastity in spite of feeling the force of love. **209. riddle-like**: paradoxically. **215. manifest experience**: i.e. clinical experience. **216. general sovereignty**: for universal efficacy. **217. In... them**: to keep them back carefully till an emergency. **218. As... note**: as prescription for remedies

which had more extensive curative properties than had yet been observed. **226. conversation**: interchange. **233. Embowell'd... doctrine**: exhausted of their science. **236. receipt**: recipe, prescription. **242. knowingly**: with full awareness of what I am doing.

II/1

1. lords... lords: Lords are divided into two groups (according to their destinations – Florence or Sienna). **3. Share**: divide. **12. higher Italy**: the nobles of Italy or mountainous Tuscany. **25. spark**: spirited young man; **brave**: splendid. **26. seen**: had experience of. **27. commanded here**: ordered to remain here; **kept a coil with**: fussed over. **29. An**: if. **40. metals**: (1) swordsmen, (2) mettlesome fellows. **42. Spurio**: The Italian word for 'spurious'. **51. list**: boundary, limit. **52. expressive**: outgoing. **55. received**: fashionable. **56. measure**: dance. **63. brought his pardon**: i.e. brought something that will win your indulgence. **67. across**: a term from the combats of chivalry. It implies that the King's jest has hit him very clumsily. **72. medicine**: physician. **74. canary**: a particularly energetic dance. **76. King Pippen... love-line**: The Frankish king Pepin (ruled 741–768), father of Charlemagne (*Charlemain* – **77**), who could not write. **88. admiration**: marvel. **90. I'll fit you**: supply to your satisfaction. **97. Cressid's uncle**: i.e. Pandarus, who brought Cressida and Troilus together. **107. old**: long. **108. triple**: third. **111. cause**: disease; **honour**: quality for which it is esteemed. **113. appliance**: my skill in administering it. **117. The congregated College**: probably a reference to the Royal College of Physicians. **118. labouring art**: the endeavours of human skill. **121. prostitute**: basely submit. **122. empirics**: quacks. **131. live**: to live. **132. no part**: not at all. **135. set... rest**: stake everything (a term from the card game of primero). **142. fails**: is disappointed. **143. hits**: proves true. **150. square**: regulate. **152. count**: account. **155. proclaim... aim**: i.e. announce an intention not in accordance with my actual one. **161. horses... sun**: horses that draw the sun-god's chariot; **bring... ring**: bring... to the end of his daily circuit. **164. Hesperus**: the evening star (actually Venus; hence, perhaps, the use of *her* rather than expected *his*). **165. glass**: hourglass. **168. freely**: of its own accord. **170. Tax of impudence**: accusation of shamelessness. **171. divulged**: made public. **173. Sear'd otherwise**: branded in other ways, i.e. with other shameful names. **179. for all... estimate**: i.e. you must be reckoned to be enriched by all the qualities that are believed to make life precious. **183. Thou... hazard**: that you are willing to risk all this. **187. break time**: fail to perform within the specified time; **flinch in property**: fall short in some particular. **191. make it even**: fulfill it. **198. image**: likeness, copy. **207. tended on**: attended.

II/2

1. put... height: make a thorough trial. **2. breeding**: upbringing. **3. highly fed... taught**: a variation on 'better fed than taught', a proverbial description of saucy, insolent children. **6. put off**: dismiss. **9. put it off**: make a go for it; **make a leg**: bend his knee, make obeisance. **17. quatch**: low and squat; **brawn**: flashy or fatty.

20. **ten groats**: forty pence, i.e. an attorney fee. 21. **French crown**: (1) a coin, (2) a bald head (resulting from syphilis, commonly called 'the French disease'); **taffeta punk**: taffeta-clad prostitute; **as Tib's... forefinger**: Rings made of rushes were formerly exchanged in rustic mock-marriages. 22. **pancake**: traditional fare for Shrove Tuesday, the day before the beginning of Lent. 23. **morris**: morris-dance (a traditional feature of May-games). 24. **pudding**: sausage. 33. **But a trifle neither**: on the contrary it is a mere trifle. 40. **O Lord, sir**: a fashionable phrase. It evades an answer to a yes-or-no question by appearing to deprecate either reply. 43. **Thick**: quickly. 49. **Indeed... whipping**: Your *O Lord, sir!* (i.e. have pity on me) would follow very closely on your being whipped. 50. **answer**: (1) repay, (2) reply. 51. **bound to't**: (1) bound by oath to answer, (2) tied to a whipping-post. 63. **fruitfully**: connected with an obscene pun on *understand*. 64. **again**: back.

II/3

2. **modern**: commonplace. 3. **causeless**: inexplicable. 7. **argument**: subject. 8. **latter**: modern. 10. **artists**: scholars. 12. **authentic fellows**: i.e. duly qualified members of the society of physicians. 21. **in showing**: visible, i.e. in print. 25. **dolphin**: the fish, a symbol of youthful love. 27. **the brief and the tedious**: Parolles' affected version of 'the short and the long'. 28. **facinerious**: extremely wicked. 33. **debile minister**: feeble agent. 41. **tooth in my head**: taste (for girls). 42. **coranto**: a lively dance. 43. **Mort du vinaigre**: death of the vinegar, a pseudo-French oath. 47. **healthful**: healthy. 48. **repeal'd**: called back from exile. 51. **parcel**: small party. 52. **stand at my bestowing**: are in my power to give. A guardian had authority to marry his ward to any woman of equal rank. Helen, of course, does not meet this condition. 54. **frank election**: free choice. 55. **forsake**: refuse. 58. **bay curtal and his furniture**: my war-horse and his harness. 59. **My mouth... broken**: i.e. if my teeth showed no more gaps. 60. **writ**: claim for myself. 77. **ames-ace**: two aces (the lowest throw at dice), i.e. the sentence must mean: 'put my life in great hazard', probably spoken ironically. 98. **There's... wine**: there is one fruit of noble stock left yet; I am sure your father put good blood into your veins (proverb: 'good drink makes good blood'). 114. **Disdain... ever**: let the consequences of my disdain rather spoil my fortunes forever. 116. **title**: i.e. the lack of title. 124. **proceed**: issue. 126. **additions**: titles. 129. **property**: quality. 133. **challenges**: makes claims for. 138. **trophy**: memorial. 142. **Virtue and she**: she herself with her natural endowments. 151. **misprision**: (1) scorn, (2) error. 159. **obedient right**: right of obedience. 167. **fancy**: liking. 168. **dole**: dealing out. 180. **Shall more... friends**: will await the arrival of friends now absent. 189. **succeeding**: consequences. 192. **man**: servant. 196. **write man**: lay claim to manhood. 198. **What... do**: i.e. to punish you would be easy physically, but is impossible morally, or in terms of social code. 199. **ordinaries**: meals. 200. **make... of**: talk passably about. 201. **the scarfs and bannerets**: Scarfs were worn by soldiers, but Parolles, to judge by various references to his attire, evidently goes in for excessively showy adornment. His streamers suggest to Lafeu pennants on a ship. 206. **taking up**: (1) contradicting, (2) berating, (3) arresting. 210. **window of lattice**:

as transparent as an open window. 219. **pull... contrary**: you will have to swallow a fair taste of your own folly before you have sufficient self-knowledge to be called wise. 224. **in the default**: when you fail. 227. **doing**: playing on the word in its sexual slang. 227. **in... leave**: with whatever gait or speed my advanced age permits. 249. **breathe themselves upon**: take exercise on. 252. **picking... pomegranate**: i.e. a petty theft. 255. **commission**: warrant. 256. **gives you heraldry**: entitles you to be. 273. **in a box unseen**: with sexual innuendo. 274. **kicky-wicky**: apparently Shakespeare's invention. A term presumably intended to represent the dotage of a uxorious husband. 276. **curvet**: a difficult leap in which all four legs are off the ground. 286. **To**: compared with. 291. **these balls bound**: i.e. this shows spirit.

II/4

4. **wants**: lacks. 28. **You... knave**: The Clown plays on the oath *before me* (on my soul). He says in effect: 'You are another.' 34. **pleasure**: merriment. 42. **Whose want**: the lack of which; **sweets**: fragrant flowers. 43. **curbed time**: time of restraint. 45. **else**: besides.

II/5

2. **valiant approof**: proved valour. 5. **I... bunting**: i.e. I underestimate him; a reversal of the usual form of the proverb 'to take a bunting for a lark', i.e. to overrate the unworthy. 15. **who's his tailor**: suggesting that Parolles is no more than a product of his tailor's skill. 27. **A good... dinner**: to tell tall stories. 37. **that leaped into the custard**: The jester's leaping into an enormous custard was a famous feature of Lord Mayor's Feasts in London. 45. **kept... tame**: had some of them in my household. 49. **idle**: foolish. 52. **clog**: a weight tied to an animal to restrict its activity. 58. **holds... time**: is not very appropriate to a wedding day. 65. **my respects**: reasons. 73. **observance**: devoted service. 74. **homely stars**: i.e. humble birth. 76. **hie**: hasten. 78. **owe**: possess. 80. **fain**: gladly. 91. **coraggio**: Italian 'courage'.

III/1

3. **Whose... after**: the process of deciding the issue of the war has already caused much bloodshed and is likely to cause more. 7. **cousin**: fellow-sovereign. 9. **borrowing prayers**: entreaties for aid. 11. **But... man**: except like a member of the general public on the outside. 12. **figure**: scheme. 13. **self-unable motion**: his own inadequate conjectures. 17. **nature**: temperament. 18. **surfeit on**: i.e. are fed up with. 22. **When... fell**: when better places fall vacant, they will have fallen vacant for you to fill.

III/2

7. **ruff**: ruffle, turned-over portion at the top of a boot. 13. **old ling**: salt cods (a bawdy pun: *salt* = lascivious, *cod* = male sex organ). 15. **The brains... out**: my love is done for. 17. **stomach**: appetite. 21. **recovered**: cured. 30. **pluck**: draw down. 31. **misprizing**: scorning. 32. **empire**: emperor. 50. **Can woman me**

unto 't: can make me behave (i.e. weep) as women are supposed to. **55. passport**: written confirmation. **65. engrossed**: monopolize. **68. all**: only. **72. That... claims**: that Bertram can claim as fit and proper for himself. **74. Till... France**: i.e. Until Helena has ceased to exist Bertram cannot possess anything in France. **90. has... have**: has altogether too much power of persuasion, which proves very advantageous to him. **97. but... courtesies**: i.e. except as I repay your courtesies with mine. **98. Draw near**: come with me. **104. event**: consequence. **110. still-piecing**: constantly closing itself up, i.e. invulnerable. **113. forward**: (1) in the front ranks, (2) advancing, (3) facing the enemy. **114. caitiff**: base wretch; **hold**: force. **117. ravin**: ravenous. **121. Whence... all**: from the wars, where honour only wins a scar for all the danger it undergoes, and where it may lose life. **126. officed all**: performed all the household duties.

III/3

2. lay: wager. **6. edge of hazard**: limit of danger. **7. helm**: helmet. **9. file**: line of soldiers, i.e. ranks.

III/4

7. sainted vow: a vow to a saint; **to have amended**: to cause to be amended. **11. sanctify**: invoke blessing upon. **12. taken**: undertaken. **22. prevented**: forestalled. **23. at overnight**: yesterday evening. **30. unworthy... wife**: husband unworthy of his wife.

III/5

9. return again: return home. **12. honesty**: chastity. **15. a filthy... earl**: he is a foul agent to tempt you on behalf of the earl. **18. not the things... under**: not all they appear to be. **22. dissuade succession**: prevent others from following in her footsteps; **limed with... them**: caught in the trap, in spite of having fair warning. **34. port**: gate of the city. **41. ample**: well. **49. Whatsome'er**: whatever sort of man. **50. bravely taken**: made a fine impression. **53. mere the truth**: absolutely true. **56. believe**: agree. **57. In argument... worth**: with respect to her own praiseworthiness. **65. weighs sadly**: is heavy. **80. Yond**: that one. **83. jack-an-apes**: monkey. **88. courtesy**: bow or salute; **ring-carrier**: go-between who brings presents or promises of marriage. **90. host**: lodge; **enjoin'd penitents**: persons bound by oath to undertake a pilgrimage, in penance for sin.

III/6

2. hilding: coward. **4. a bubble**: a glittering and ephemeral cheat. **7. as**: as if he were. **22. leaguer**: camp. **31. bottom**: i.e. full extent. **32. ore**: gold. **33. John Drum's entertainment**: being beaten away from the door. **37. in any hand**: by all means. **38. sticks... disposition**: is a sore point with you. **44. the command of the service**: the orders given for the action. **47. success**: result. **52. But that**: were it not that. **54. his jacet**: here lies. **56. mystery**: skill. **73. possibility**: capacity. **74. subscribe**: vouch. **84. make no deed**: perform no part. **88. embossed**: closed

round, cornered. **90. case**: skin, i.e. unmask. **91. smoked**: smelled out. **94. twigs**: twigs smeared with birdlime, used to catch birds.

III/7

4. my... fallen: my fortunes have declined. **9. counsel**: secrecy. **11. By**: with respect to. **16. over-pay... again**: pay again twice over. **17. found it**: i.e. received from you the help I still require. **19. carry**: conquer; **in fine**: in the end. **20. bear it**: manage the business. **21. important blood**: importunate passion. **26. choice**: estimation; **idle fire**: mad folly of his passion. **27. will**: lust. **41. To her unworthiness**: (1) much to her disrepute, (2) to her, who is not his equal; **steads**: awails. **45. meaning**: intention. **47. both not sin**: i.e. their mutual act is lawful intercourse between husband and wife; **sinful fact**: sinful deed.

IV/1

12. strangers: foreigners. **13. entertainment**: service. **17. know**: achieve; **choughs' language**: 'jackdaws' gabble'. **24. plausible**: plausible. **25. disgraces**: insults. **38. what's the instance**: (1) what motive can I have had, (2) what evidence can suffice. **40. Bajazet's mule**: Much debated. Various emendations have been offered: e.g. Bajazet's mute (i.e. not to speak), Bajazet's mate (famous for scolding tongue), Balaam's mule. **43. that**: what. **46. afford you so**: let you off so easily. **47. baring**: shaving off. **67. Muskos'**: presumably Muscovites'. **73. betake... faith**: i.e. say your prayers. **86. space**: a reprieve. **88. woodcock**: a proverbially foolish bird; **muffled**: blindfolded.

IV/2

19. barely... thorns: leave the thorns bare. **28. ill**: wickedly, in a way unsanctioned by religion. **31. poor... unseal'd**: invalid contracts. **33. holy-cruel**: cruel by being holy (chaste). **39. I see... ourselves**: A notable crux, here reprinted unchanged. Presumably: 'I see that men try to take us by storm, in the hope that we shall fall prey to them in mere giddiness.' **50. proper**: personal. **57. band**: bond. **63. what**: whatever. **66. of**: in; **my hope be done**: my hope of marriage is destroyed. **74. braid**: plaited, i.e. deceitful. **75. Marry**: let those marry. **76. disguise**: pretense. **77. cozen**: cheat.

IV/3

4. changed... man: presumably turned pale. **10. darkly**: in secrecy. **14. renown**: reputation. **15. fleshes his will**: feeds his lust. **16. thinks... composition**: i.e. thinks he's a made man as a result of his dishonourable agreement. **24. in his... himself**: i.e. betrays his own secrets in his own talk. **25. Is... damnable**: i.e. isn't it a damnable notion of ours. **28. dieted... hour**: restricted to his appointed time (and so unable to meet us earlier). **30. company**: companion. **32. curiously**: artfully; **counterfeit**: fake gem. **39. higher**: farther. **45. pretence**: intention. **56. rector**: priest. **69. crimes**: sins. **74. will**: will set out. **77. if... commend**: even if they commended him more highly than they possibly can. **83. by... success**: to give an

abstract of my successes; **congied**: taken my leave. **86. entertained my convoy**: hired my transport. **87. parcels of dispatch**: items to be settled; **nicer**: more delicate. **94. module**: model. **102. shed**: spilled. **112. Hoodman**: the blindfold player in blind man's buff. **121. note**: list, memorandum. **130. how... will**: i.e. according to any rite you prefer. **135. theoric**: theory. **136. chape**: metal tip of the scabbard. **144. con... thanks**: feel no gratitude to him. **154. so many**: as many. **158. muster-file**: total roll. **161. cassocks**: military cloaks. **164. condition**: character. **169. well-weighing**: (1) heavy, (2) powerful in influence. **175. botcher**: a tailor or cobbler who makes his living by patching. **177. shrieve's fool**: an idiot without large means. **180. his... falls**: i.e. such a liar is subject to sudden death at any moment. **190. In good sadness**: in perfect seriousness. **199. advertisement**: warning, advice; **proper**: honest. **204. favour**: leave. **209. fry**: young fish. **212. scores**: incurs a debt, obtains goods on credit; **score**: bill. **214. after-debts**: debts payable after the goods have been taken. **216. mell**: meddle (in sexual sense). **217. count of**: pay heed to. **239. Nessus**: the Centaur who attempted to rape Hercules' wife Dejanira and was killed by him. **246. conditions**: habits. **258. Mile-end**: the exercise-ground of the London citizen militia – a force not generally respected; **doubling of files**: the simplest item of military drill. **266. quart d'écu**: French coin worth a quarter of a French crown; **sell... perpetually**: i.e. renounce forever salvation for himself, his heirs, and his heirs' heirs to the end of the line. **277. coming on**: advancing. **285. beguile the supposition**: deceive the imagination. **291. pestiferous**: pernicious.

IV/4

6. which gratitude: gratitude for which. **7. Through... bosom**: even from the stony heart of a Tartar. **11. breaking**: disbanding. **20. motive**: means. **23. saucy... thoughts**: wanton acceptance of lust's delusions. **24. Defiles the pitchy night**: based on the proverb that 'he that touches pitch will be defiled'. **25. for**: taking it to be. **32. leaves**: petals. **36. the renown**: i.e. what determines the praise.

IV/5

1. snipt-taffeta: silk slashed to allow another material to show through. **6. red-tailed humle-bee**: large, noisy, but unprofitable. **16. herb of grace**: rue. **17. not herbs... nose-herbs**: i.e. salad herbs as distinguished from 'nose-herbs', planted in gardens for their fragrance. **27. service**: Bawdy wordplay on *service* and *serve* was very common. **29. bauble**: fool's rod of office (with a bawdy innuendo). **31. subscribe**: vouch. **37. fisnomy**: face. **38. more hotter**: (1) because the Black Prince (Edward III's eldest son Edward) spent his life warring in France, (2) perhaps alluding to the facial sore of syphilis (the French disease). **47. the prince of the world**: a biblical phrase for the devil. **51. chill and tender**: sensitive, easily deterred, wedded to comfort. **58. jades' tricks**: (1) contemptible tricks, (2) tricks played on jades (ill-trained and ill-natured horses). **60. shrewd... unhappy**: biting and mischievous. **65. 'tis not amiss**: there's no harm done. **70. self-gracious remembrance**: his own kindly thoughtfulness. **77. post**: at utmost speed.

87. honourable privilege: privilege due your honoured self. **88. of... charter**: i.e. I have stretched it to the limit. **97. carbonadoed**: slashed, here alluding to surgical treatment of syphilis sores on the face.

V/1

1. posting: speedy travelling. **5. bold**: assured. **14. sharp**: urgent; **occasions**: necessities. **31. Commend**: commit. **32. presume**: venture to say. **35. Our means... means**: which our resources will allow us.

V/2

5. mood: anger. **9. fish of fortune's buttering**: possibly this means: 'any fish bred in the mud of fortune's strong smelling fish-pond.' **10. allow the wind**: keep to the windward of me. **20. purr**: (1) piece of dung (with quibble on 'cat's purr'), (2) the knave in the card game of 'post and pair'. **21. not a musk-cat**: not scented. **24. carp**: (1) a fish, (2) a carper, chatterer. **25. ingenious**: here possibly 'un-genious' i.e. without intellectual capacity; **pity... comfort**: show my compassion for his misery in my comforting similes, i.e. in saying that he is *like* a knave, not that he *is* a knave. **35. justices**: justices of the peace, who were, under the Elizabethan poor law, responsible for beggars. **41. Cox my passion**: a weakened oath derived from an original 'by God's suffering'. **44. sooth**: truth. **45. in some grace**: into some favour. **51. inquire... me**: come to see me later.

V/3

1. of: in; **our esteem**: my own worth. **4. home**: fully. **10. high bent**: bent to the utmost (a figure from archery). **16. astonish the survey**: dazzle the sight. **17. richest eyes**: the eyes that had seen most. **22. repetition**: reviewing of past wrongs. **25. incensing... it**: reminders of it that would inflame my anger. **26. a stranger**: i.e. one whose past is a closed book. **29. hath reference**: is submitted to. **39. take... top**: take time by the forelock. **46. the impression... eye**: the image received by my eye. **56. great compt**: total account. **67. Maudlin**: form of *Magdalen*. **71. cesse**: cease. **78. took her leave**: took leave of her. **84. Necessitied**: in need of. **86. stead**: benefit. **95. engaged**: here possibly 'un-gaged', i.e. not pledged to anyone else. **99. heavy satisfaction**: convinced but sad. **101. tinct... medicine**: i.e. the 'grand elixir' or 'philosopher's stone'. **135. importing**: urgent. **148. in a fair**: The chance of buying stolen goods in a fair was high; **toll for**: i.e. pay a tax for the privilege of selling. **178. fond and desperate**: foolish and reckless. **192. high... validity**: the ring was both honourable and valuable. **196. Of**: by. **207. sickens... truth**: is made sick by telling a truth. **208. or... or**: either... or. **211. boarded**: made advances to. **217. Subdued... rate**: made me submit to her price. **221. diet**: deprive. **237. By**: about. **250. a good... orator**: The connection between *drum* (drummer) and *orator* remains mysterious. **281. customer**: prostitute. **298. quick**: (1) alive, (2) pregnant. **300. truer office**: natural sight.

POZNÁMKY

TEXT A DOBA VZNIKU HRY

Hra vyšla poprvé tiskem až po Shakespearově smrti v prvním foliovém vydání třiceti šesti Shakespearových her (F1) v roce 1623, což je jediný dochovaný autentický text. Podkladem byl zřejmě nezredigovaný autorův rukopis nebo jeho opis. Nasvědčuje tomu nesjednocené označování některých jednajících osob (prefixy se mění zejména u dvou francouzských pánů, hraběnky a Bertrama), místy poněkud neurčitě scénické poznámky i uvedení jména Violenta (F1: III/5), postavy, kterou autor ze hry nakonec vypustil (může jít i o variantu jména pro postavu Diany nebo o přezdívku chlapeckého představitele této role). Text obsahuje poměrně značné množství nejasných míst, která se pozdější vydavatelé snažili řešit úpravami textu, proto se různá kritická vydání hry od sebe někdy liší. Stanovit přesnou dobu vzniku hry je obtížné. Hra vykazuje určité stylistické prostředky typické pro ranější období Shakespearovy tvorby, jako jsou např. rýmované pasáže, ovšem tématicky pevně tkví v pozdějším období autorovy tvorby. Někteří shakespeareologové proto předpokládají existenci rané verze této hry, později přepracované do konečné podoby. Ranou verzi ztotožňují s dosud neidentifikovanou hrou, kterou Francis Meres v roce 1598 pod názvem *Love's Labour's Won* (*Vítězná lásky snaha*) zařadil do knihy *Palladis Tamia*, obsahující soupis význačných soudobých her. Nicméně s ohledem na celou řadu tematických, dějových, charakterizačních a jiných spojitostí se zdá pravděpodobnější, že hra byla napsána až po **Hamletovi** a před **Půjčkou za oplátku**, tedy někdy v rozmezí let 1602–4.

JMÉNA OSOB

Vlastní jména některých postav hry mají více či méně zřetelný sémantický význam. Některé komentátory to utvrzuje v názoru, že hra nese určité rysy středověké „morality“, hry, v níž vystupují postavy personifikující různé abstraktní pojmy a lidské vlastnosti. Z *Dekameronu* Shakespeare sice převzal jméno hlavního hrdiny Bertrama (italsky Beltramo), Giletta ale přejmenoval na Helenu (neopominul učinit ve hře narážku na „trojskou Helenu“), a přidal několik „mluvních jmen“, která překladatel považoval za prospěšné „přeložit“. Starý šlechtic Lajar (čti lažár) je v originále Lafeu (*le feu* = francouzsky *ohní*), Esperanto je původně Parolles (*paroles* = francouzsky *slova, řeči*), šašek Lazar je v originále Lavache (*la vache* = francouzsky *kráva*). Nedobytná Diana má jméno bohyně lovu a cudnosti.

I/1

4. mým patronem: Potomci zesnulých feudálních vazalů se do doby své plnoletosti (21 let) stávali chráněnci krále.

31. píštěl: Lidový název provaleného abscesu. Podle detailnějšího popisu choroby v Boccacciově *Dekameronu* král zřejmě trpěl tuberkulózním zánětem hrudní kosti.

35. abych se jí ujala: Paralelně k Bertramovi je Helena schovankou hraběnky.

36. Dobré vychování... ke ctnosti: Autor již na začátku stanoví základní téma, které v průběhu hry bude nahlížet z různých aspektů. Protiklad zdání a skutečnosti, obsažený snad ve všech jeho hrách, promítá tentokrát do oblasti společenského postavení.

50. Truchlím, že se mu nesmím oddat: Expozice Heleny v mnoha aspektech připomíná expoziční titulní postavy **Hamleta**. Její první replika, jako u Hamleta, je jakýmsi rébusem, jehož smysl se vyjeví až v průběhu hry. I u ní podobně jako u Hamleta staví autor do kontrastu zdání a skutečnost žalu.

56. Jak tomu máme rozumět: Smysl této repliky je nejasný. Někteří komentátoři se domnívají, že jde o chybu písaře, a přisuzují tuto větu hraběnce, jiní chápou Lajarova slova jako reakci na Bertramovu neomaleně ráznou prosbu.

57. Podobej se otci/ ne pouze vzhledem, však i chováním: Hraběnčina řeč k synovi jak situačně, tak tematicky připomíná Poloniovy rady Laertovi (**Hamlet, I/3**). Nápadná podobnost však obsahuje i nápadný rozdíl. Zatímco v **Hamletovi** má Poloniova řeč určité rysy parodie, v hraběnčině „radách synovi“ autor tento tradiční rituál rehabilituje a vrací mu jeho původní smysl. Zatímco u Heleny nachází hraběnka soulad předností zděděných a získaných (**36**), u Bertrama je od počátku zdůrazňován rozpor mezi jeho dobrým původem a nedobrym chováním.

67. Nevyzná se příliš...: Bertram je představen jako mladík nepříliš zralý (orig. *unseason'd*) a nesamostatný.

73. A ty se o paní hraběnku postarej...: K Heleně je Bertram zjevně odtažitý a nadřazený.

77. Už na něj nemyslím: Až v tomto monologu se objasní smysl první Heleniny repliky. Zároveň se její tajná láska k Bertramovi už od počátku prezentuje jako cosi nepatřičného, a to jak z hlediska společenského (ve vztahu k Bertramovi), tak i citového (ve vztahu k zesnulému otci).

125. Ztráta panenství je... zisk: Společným rysem tzv. „problémových“ nebo „hořkých“ komedií, mezi něž tato patří, je stále větší míra ironie a zpochybňování tradičních hodnot a principů. Metaforika z oblasti obchodu a finančnictví pak poukazuje na to, kde je možno hledat zdroje a příčiny této proměny duchovní atmosféry na počátku sedmáctého století.

160. Tvůj pán tam bude mít na tisíc lásek: Následující výčet přináší označení typická pro opěvovanou milenkou dobové kurtoazní poezie. Prvním výrazem je ovšem slovo *mother* = *matka*, které se do výčtu příliš nehodí. Komentátoři to

vsvětlují např. chybou písaře. Překlad volí volnější výraz *madona*. Z Heleniných úst se zde rovněž dozvídáme, že Esperanto, tento prototyp „chlubného vojáka“, převzatý z antické komedie, je Bertramovým sluhou.

185. Já jsem zrozen ve znamení Střelce: Překlad poněkud obměňuje astrologickou narážku originálu, podle něhož se Esperanto narodil s planetou Mars, symbolizující boha války, v ascendentu. Helena ovšem namítá, že Mars byl v té chvíli v retrográdním (ustupujícím) postavení.

I/2

1. sienští se s florentskými: Toskánská válka, o níž se píše již v *Dekameronu*, není historicky doložena. Velké téma války, které Shakespeare krutě zesměšnil v předcházející tragikomedii *Troilus a Kressida*, zde opět ironizuje, i když snad v poněkud laskavější rovině. Mluví o válce jako o vítané příležitosti, při níž si mladí, ať se **připojí k té či oné straně (15)**, mohou **procvíčit tělo (17)**.

47. pokrok je/ jen krokem zpátky: Král, stejně jako hraběnka nebo Lajar, tedy představitelé starší generace, nostalgicky vzpomínají na staré dobré časy. Adorace minulosti v protikladu k neutěšené přítomnosti je dalším výrazným tématem hry. Protože se v této hře, na rozdíl od dřívějších, autorovy sympatie přesouvají právě na stranu starších, může tu jít do jisté míry i o autorův kritický komentář doby, v níž žije.

I/3

26. Mé tělo si toho žádá. Žádost šaška k hraběnce, aby mu dovolila se oženit, kompozičně těsně předchází Helenině rozhovoru s hraběnkou, kdy dívka vyjeví své přání odjet do Paříže za Bertramem. I v této hře se Shakespeare drží své obvyklé metody zobrazovat témata hlavního děje v odrazu dějů vedlejších. Postava šaška v této hře bývá některými kritiky hodnocena hůře než šaškové a klauni z her jiných pro drsnější, vulgárnější výrazivo a sklon k až nadmíru nejapnému žertování. Kritici tak zřejmě reagují na skutečnost, že na rozdíl od některých šaškových předchůdců tento nekomentuje svět kolem sebe z hlediska „zdravého selského rozumu“ a mnohdy pro pouhou radost z „pábění“, ale z potřeby negace všeho. Je pozoruhodné, jak často se přitom v jeho proslovech spojuje vulgarita s odkazy na náboženskou tematiku.

49. Pavel nebo Šavel: Jako označení pro protestanty a katolíky volí originál kryptická jména: Charbon (podle *chair bonne* = francouzsky *dobré maso*), tj. ti, kteří v postní dny jedí maso, a Poysam (podle *poisson* = francouzsky *ryba*), tj. ti, kteří v postní dny jedí ryby.

65. Pro její krásnou tvář: Šašek po svém parafrázuje baladu o trojské Heleně, Priamovi a jeho deseti synech. Přesný pramen písně není znám, ale může jít o nedochovanou baladu *The Lamentations of Hecuba and the ladies of Troy* (*Nářek Hekubín a trojských žen*), zapsanou 1. 8. 1586 do Nakladatelského rejstříku. Hraběncina replika (76) naznačuje, že šašek zpíval píseň publiku známou.

87. Ale když se ženská: Originál na tomto místě přináší nejasný a komentátory pouze dohadovaný erotický dvojsmysl (jehož tématem je ztráta poctivosti). Ten přechází v dobovou narážku na puritány, kteří si přetahovali přes černý hábit své kalvínské víry bílou rochetu. Překlad jiným, skrytě erotickým dvojsmyslem kompenzuje ta místa, kde byl v překladu oproti originálu erotismus oslaben (např. III/2/41).

197. jak Indián v nábožném poblouznění: Angličtina umožňuje i překlad *Ind*. Přestože v té době byli pokládáni za vyznavače slunce všichni nekřesťané, zde jde s největší pravděpodobností skutečně o obyvatele amerického kontinentu.

235. tenhle recept/ má v sobě něco víc: Hraběnka je zlákána na Heleninu stranu nejen vášnivým projevem její lásky, ale až neochvějnou jistotou pramenící z temných, iracionálních zdrojů. Barokizující tendence jsou dalším prvkem, který charakterizuje střední období Shakespearovy tvorby a přesahuje do období závěrečného.

První jednání přináší expozici všech hlavních postav a témat hry.

II/1

2. Vy rovněž, páni: Promluva krále naznačuje bez potřeby scénické poznámky dění na scéně, kde mladí šlechtici, kteří se chystají do války, stojí odděleně ve dvou skupinách podle toho, na kterou bojující stranu se hodlají přidat.

42. kapitána Bluma: V originále je Captain Spurio (italsky *falešný*).

69. Jste jak ta liška: Narážka na Ezopovu bajku.

76. oživit krále Klacka: Tj. oživit někoho, kdo už je dávno po smrti. V originále je zmíněn král Pippin. Jde zřejmě o Pippina Krátkého, který vládl ve Francii v letech 741–768. Jeho syn Karel Veliký (Charlemagne = **Charlemain**, 77) byl ovšem, alespoň jak se traduje, negramotný, a sonet nemohl napsat navíc proto, že tento žánr vznikl až za renesance.

97. Jsem jako kuplíř: V originále je doslova: „Jsem Kressidin strýček.“ tj. Pandarus, který přivedl svou neteř Kressidu za Priamovým synem Troilem.

117. ve shodě s konziliem v Londýně: V originále je *The congregated College*, = *shromáždění Kolegia*. Míni se tím *Royal College of Physicians* (*Královské lékařské kolegium*), které v Shakespearově době mělo dohled nad lékařskou profesí.

138. V Písmu i děti přesoudily soudce: Není zřejmé, na jaké konkrétní místo v Písmu se zde naráží.

140. A moře vyschlo: Další z nejasných biblických narážek zřejmě připomíná odchod Izraelců z Egypta přes moře, které se před nimi rozestoupilo.

163. večernice: Originál přináší antickou personifikaci večernice (Venuše) jako mladíka Hespera s loučí.

165. než čtyřicetosmkrát: V originále se obracejí přesýpací hodiny lodivoda pouze čtyřicetkrát. Protože se ale v předcházejících verších mluví o dvou dnech, překlad počet hodin upravuje. Zařikávací dikce a metaforika Helenina

monologu naznačují i herecké jednání. Král nepodlehne jen rozumovým argumentům, ale zdá se Helenou doslova očarován.

II/2

20. Sedne jako... střívko: Ze sledu přirovnání překlad zachovává ta s obecnější platností a substituuje za ta, která by pro svou svázanost s místními a dobovými reáliemi zatížila jadrnou řeč šaška nesrozumitelností, a narušila tak styl i funkci promluvy. K nim patří zejména: *lívanec k masopustnímu úterý* či *mužský tanec ke květnové neděli*.

40. Uvidíme: V originále je doslova: *Ó Bože, pane!*, což byla údajně módní dvorská fráze Shakespearovy doby, kterou použil ten, kdo se chtěl vyhnout odpovědi na přímou otázku, a navíc vyjádřit svůj pohrdavý odstup.

II/3

7. Pravda je: Podle některých komentátorů jde v této fázi o špatně vysázený text. Podle jejich názoru by se veškeré Esperantovy repliky měly omezit na pouhé přitakání. Proto jsou v některých kritických vydáních obsáhlejší Esperantovy promluvy připisovány Lajarovi.

11. Galénisti i paracelsisti: V originále jsou připomenuty dvě lékařské školy: tradiční, nazvaná podle řeckého lékaře Galéna (130–200), a novější, nazvaná podle švýcarského přírodovědce a lékaře Paracelsa (1493–1541).

52. smím poručit: Ve skutečnosti král neměl právo nutit své svěřence ke svatbě s neurozenou dívkou. Zatímco v *Dekameronu* král dává neochotně Beltramovi neurozenou Giletu jen proto, že už dal dívce své slovo, Shakespeare pro potřeby dramatického konfliktu i s ohledem na stěžejní téma hry tuto okolnost pomíjí.

85. Copak ji nikdo nechce?: Zdá se, že Lajar, který sleduje Heleninu volbu manžela zpozvdáli, si mylně vysvětluje její průběh.

117. Krev mou či svou či její: Králův monolog o rovnosti všech lidí přináší v tomto dramaticky vyhoceném místě základní téma. Podobné myšlenky se vyskytovaly u řady humanistů (např. Thomas More), pozoruhodné však je, že Shakespeare vložil tato slova do úst panovníka.

129. Co na tom, jak se jmenuje: Král protikladné téma zdání a skutečnosti vztahuje na samu řeč. Vyprázdněné pojmy, bezobsažná slova jsou samozřejmě doménou „dutého ořechu“ Esperanta, který svou identitu spojuje právě s pojmenováním (**186. Můj pán? Můj velitel?**), ale toto téma se prolíná celou hrou: ať už jde např. o hatmatilku vojáků (**IV/1**), plané přísahy Bertrama Dianě (**IV/2**) apod.

144. Nemůžu ji mít rád, a ani nechci: Bertramovo odmítnutí vnáší do hry silný kritický moment, který je z kompozičního hlediska možno označit jako počátek kolize.

204. opentleného: Pentle a šerpa, o které se v souvislosti s Esperantem na řadě míst mluví, naznačují atributy vojenského úboru. Esperanto ale jimi byl, jak se zdá, ověšen nadmíru.

244. nohavice místo rukávů: Oblečení je další maska, za kterou Esperanto skrývá svou prázdnotu. Shakespeare zjevně neměl příliš v lásce soudobou „zlatou mládež“ s jejími módními výstřelky a ve svých hrách si s ní rád vyzíval účty. Připomeňme si například brilantní karikaturu namyšleného, afektovaného dvořana Osrika v *Hamletovi*.

261. drahý: Intimní oslovení i přechod od vykání k tykání signalizují, že Esperanto využívá slabé chvílky svého pána k proměně jejich vzájemného vztahu.

II/5

15. kdo ho ušil?: Nejasné místo, které si různí komentátoři různě vykládají. Podle některých se Lajar Esperantovi posmívá, že dělá chodící reklamu svému krejčímu, jiní chápou repliku jako parafrázi rčení, že „šaty dělají člověka“.

37. jak šašek do kádě: V originále je doslova: *jak ten, kdo skočil do pudinku*. Naráží se tím na londýnské slavnosti, při nichž šašek touto atrakcí obveseloval dav.

V dějově pestrém druhém jednání autor rozvíjí a úspěšně završuje folklorní příběh o prosté dívce, která vyléčila krále. Namísto odměny ale přichází kritický moment Bertramova odmítnutí. Přestože Bertram nakonec krále formálně poslechne a Helenu si vezme, jeho odchod do války prodlužuje fázi kolize.

III/1

4. Zdá se, že váš boj/ je spravedlivý: Válka je v této hře ironizována i tímto kusým a nepřesvědčivým prohlášením. Ve středu autorova zájmu totiž vůbec není objektivní důvod k boji, ale subjektivní motivace bojujících. Bertram vidí ve válce příležitost, jak si dokázat svou zralost a dospělost, a hlavně jak utéct před ženou.

III/2

12. nemám na svou Izabelu ani pomyšlení: Další příklad toho, jak vedlejší dějová rovina karikuje rovinu hlavní. Stejně jako Bertram zavrhuje Helenu, šašek po návratu ode dvora zavrhuje svou Izabelu.

74. Dokud mám ženu, nevrátím se domů: Bertramův dopis Heleně představuje ve hře zlom a fáze kolize zde dosahuje svého vrcholu. V *Dekameronu* hrdinka ihned hledá cesty, jak splnit Beltramovy neuskutečnitelné podmínky. Helena je dopisem naopak zcela zlomena a odchází z Rousillonu rozhodnuta se Bertrama zcela vzdát. Shakespeare takto otevírá možnost nejednoznačného vyznění této postavy, kterou kritici vsutku střídavě velebí jako dramatikovu nejskvělejší ženskou postavu (S. T. Coleridge aj.) nebo vychytralou ženu, „jejímž jediným problémem je, jak dostat toho, koho chce, za manžela“ (E. K. Chambers).

III/4

6. k svatému Jakubu: Alžbětinskému publiku se pod názvem této svatyně nejspíše vybavilo slavné poutní místo Santiago de Compostela, které leží v severo-

západní části Španělska. Z Rousillonu, který leží na samých hranicích se Španělskem, by to přes italskou Florencii musela být značná oklika.

13. jako Juno Herkula: Žárlivá Juno způsobila, že Herkules, syn jejího muže boha Jupitera a královny Alkmeny, v šílenství zabil své děti a děti nevlastního bratra a musel pak své zločiny vykoupit dvanácti nadlidskými úkoly.

III/5

65. Tahle by mohla/ se za ni pěkně pomstít: Podle Shakespeara se Helena potkává s Bertramem náhodou a myšlenka na to, že by se mohla pokusit splnit jeho podmínky, být lstí, v ní vznikne, až když zjistí, že Bertram chce ji, zákonitou manželku, klamat s jinou ženou.

III/6

40. Je to jenom buben: Ztráta bubnu, který býval označen barvami pluku, znamenala v té době stejnou pohanu jako ztráta korouhve.

42. Poslat jízdu na vlastní vojáky: Další zmínka o probíhajících bojích s výrazně ironickým vyzněním.

94. Jdu nastražit oka: Vedlejší příběh Esperantův provázejí metafory a přirovnání z lovecké oblasti.

III/7

39. zákonný podvod: Lest, kdy si právoplatná žena tajně vymění místo s manželovou milenkou v posteli, a docílí tak naplnění manželského svazku, byl pro alžbětinské publikum mnohem méně šokující než pro diváky dnešní. Uvádí se, že se v té době stejný trik objevil současně ve 28 hrách.

Ve třetím jednání vrcholí kolize v příběhu ústřední dvojice Heleny a Bertrama. V dalším průběhu se děj přesouvá ze starosvětské Francie do válkou zmítané Itálie. Jak Helena, tak Bertram se v tomto jednání shodně pouštějí do intriky. Bertram je ochoten zúčastnit se léčky, která má odhalit pokrytectví Esperanta, Helena začíná uskutečňovat plán na získání svého manžela.

IV/1

22. Ještě tři hodiny: Správně by do půlnoci měly být *dvě hodiny* (viz III/6/68). Ale připustíme, že Esperanto má problémy s matematikou.

40. nasadit oslí hlavu: Další z řady různě interpretovaných a upravovaných míst. V originále je doslova: *nebo si koupit Bajazetova mezka*. Bajazet byl turecký sultán, kterého v roce 1402 zajal a dal mučit tyranský dobyvatel Tamerlán – viz hra Christophera Marlowa *Tamerlán (Tamburlaine)*. Souvislost s mezkem není zřejmá. Jiní nahrazují výraz *mule* = *mezek* výrazem *mate* = *družka* a podle nich jde o narážku na Bajazetovu hádávou ženu, další výklad (a úprava textu) uvádí na tomto místě Balámovu oslici (Mojž. IV, 22). Jiná úprava nahrazuje slovo *mule* výrazem *mute* = *němý*.

67. pluk Moskvánů: V alžbětinské angličtině se *Moskva* psala *Musco*. Tomu, že nejde o jméno velitele pluku, jak soudí někteří komentátoři, ale že se vojáci zřejmě vydávají za pluk Moskvánů, nasvědčují i jemné ozvuky ruštiny v jejich hatmatilce.

IV/2

26. zaklínala Bohem: V F1 není na tomto místě *God* = *Bůh*, ale *Jove* = *Jupiter*. Zdá se, že jde o pozdější cenzurní zásah, reagující na ustanovení z roku 1606 zakazující zneužívání Božího jména ve světských textech.

29. slibovat lásku tam: Toto místo nabízí dvojitý výklad, podle toho, zda se zájmeno třetí osoby čísla jednotného rodu mužského vztahuje k neurčité osobě či k Bohu. (V různých vydáních se pak podle toho či onoho výkladu vyskytuje v textu buď *him* nebo *Him*). Při druhém výkladu by pak překlad mohl být následující: *Neobstojí/ při lásce boží Bohem zaklínat se/ a páchat bezbožnost*.

IV/3

54. její smrt... stvrdil kněz: Někteří komentátoři zakládají své negativní mínění o Heleně na předpokladu, že podvodně získala dobrozdání kněze o své smrti. Protože však oba francouzští pánové ve hře představují i jakési obecné mínění (které nebývá vždy spolehlivé), je třeba brát jejich tvrzení s rezervou.

67. Lidský život je zamotané klubko: Podobných obecných úvach a rčení je ve hře až nápadně mnoho.

131. ať je to Pánbůh nebo Alláh: Originál vyznívá obecněji ve smyslu: *na jakou víru chcete*. V době náboženských konfliktů Shakespearovy doby však i taková obecná formulace vyznívala silně provokativně. Překlad se snaží konkrétní významu tuto provokativnost zachovat.

154. Spurio... Bentův: Mnozí komentátoři mají za to, že uvedená jména byla v F1 chybně vytištěna. Zmíněný *Carambus* (*Corambus*) je jméno, jaké měl v prvním kvartovém vydání *Hamleta*, v tzv. „špatném kvartu“ (K1), Polonius. Jiní komentátoři naopak soudí, že deformací jmen se Shakespeare snažil dát vojákům cizokrajný charakter.

240. hotový đas: V originále je na tomto místě zmíněn Nessus, kentaur, který chtěl unést a znásilnit Herkulovi manželku.

257. na cvičáku pro psy: V originále je ironicky míněná narážka na místo v Londýně, kde se ve vojenském drilu cvičili příslušníci opovrhované městské milice.

316. Že jsem, co jsem,/ mi stačí k životu: Odhalením, pokořením a „zmoudřením“ Esperanta vrcholí vedlejší děj hry, jehož je tato postava protagonistou. Jak ale ukáže vývoj postavy v pátém jednání, Shakespeare mu neposkytuje dobrodiní nápravy. Esperanto odhazuje s pokrytectvím i zdání cti a stává se žalostným ubožákem, jehož jedinou ambicí je přežít.

IV/4

24. Chtíč je žene/ vrhat se na své ženy zavržené: I v hlavním dějovém pásmu nastal vrchol. Helena docílila svého. Shakespeare ale nechává postelovou scénu proběhnout v zákulisí a Helena o ní pouze referuje prostřednictvím úvah obecnějšího rázu. Helenino vítězství má bezesporu hořkou pachut a jedinou její nadějí je, že **Snad čas rány zahojí** (34).

35. Dílo vždy korunují výsledky./ A účel přece světi prostředky: Název originálu *All's Well that Ends Well* se v různých modifikacích vyskytuje ve hře na několika místech a pokaždé má toto obecné přísloví, kterému v základním významu odpovídá české *Konec dobrý, všechno dobré*, význam daný patřičným kontextem. Zdá se, že česká podoba tohoto přísloví takovou flexibilitu nemá, a překlad proto dává přednost variantám podle smyslu.

IV/5

7. brundibár: V originále je doslova *čmelák s červenými šosy*. Kromě pejorativního nádechu, který toto pojmenování nese (tj. velký, hlučný, neužitečný), může zde jít o další narážku na Esperantovo oblečení.

19. zahradník: Originál na tomto místě připomíná biblického Nabuchodonozora, který byl vyvržen z lidské společnosti a „pojídal rostliny jako dobytek“ (Daniel, 4,30). Doslovný překlad by tedy zněl: *Já přece nejsem Nabuchodonozor, pane, a nevyznám se příliš v bejlí*.

40. Černý princ: Šašek má na mysli anglického prince Edwarda, který měl tuto přezdívku a skutečně „řádil ve Francii“ jako voják (mimo jiné v bitvě u Kresčaku v roce 1346). Zároveň se zde výrazem *hotter fisnomy* (37, 38) připomíná *francouzská nemoc* aneb syfilis.

49. Mně stačí chaloupka s těsnou brankou: Šašek volně parafrázuje podle Evangelia svatého Matouše (7,13).

Ve čtvrtém jednání jak hlavní příběh Bertramův a Helenin, tak vedlejší příběh Esperantův vrcholí krizí a hra přechází do fáze peripetie.

V/1

26. teprve konec korunuje dílo: Další místo, kde se v modifikované podobě (*All's well that ends well yet*) objevuje název hry.

V/2

1. pane Lazare: Jediné místo ve hře, kde je šašek osloven vlastním jménem.

V/3

44. Byla mou první láskou: Shakespeare oproti *Dekameronu* zpochybňuje řadou úprav a posunů Bertramovu povahu a vybavuje ho výrazně nesympatickými rysy stavovské nadřazenosti, což úzce souvisí se základním tématem hry. Ale jako

snad u všech svých postav také zde se brání jednoznačnému vyznění. I přesto, že Bertramova „omluva“ zde působí jako ad hoc vykonstruovaná výmluva, není vyloučené, že mladík přece jen říká pravdu. Rovněž se mu dá stěžít zaslívat, že se na počátku hry odmítal oženit z příkazu krále. Řadu nesympatických Bertramových rysů Shakespeare motivuje jednak mladíkovou nezralostí, jednak špatným vlivem Esperantovým.

100. Plútos: Bůh bohatství, nazývaný i bohem alchymistů.

146. Capuletová: V F1 je psáno *Capiletová*, ale většina kritických vydání grafickou podobou jména dodržuje souvislost s hrou **Romeo a Julie**.

199. Máte... svědka: V originále je doslova: *Myslím, že jste říkala, že pro svá tvorzení máte i svědka*. Diana ovšem nic takového neříkala, takže zřejmě jde o pozůstatek po škrtu. Někteří komentátoři ale soudí, že může jít o drobnou nelogičnost, jakých se Shakespeare ve snaze urychlit spád děje občas ve svých hrách dopouští.

231. Přiznávám, Sire, je to její prsten: Ve vygradovaném závěru se Bertram dostává až na samo dno pokoření. Motiv zaměněného prstenu sloužícího jako důkaz přebírá Shakespeare z folklorní tradice a vkládá ho i do závěru hry **Kupec benátský**. Tam ale není vyhocen tak zlověstně jako zde.

310. Bude-li mi vše schopna dokázat,/ až do smrti ji budu milovat: Shakespeare, který mohl po vzoru *Dekameronu* ukončit hru šťastným smířením a triumfem lásky, ponechává v závěru Bertramovi pouze rezignovaný, a navíc jen podmíněný souhlas, o jehož upřímnosti lze pochybovat. Bertram se tak ocitá v podobné situaci jako ve druhém jednání, kdy až na nátlak krále souhlasil s tím, že si Helenu vezme. Pokud ovšem tehdy měl z morálního hlediska právo se králově nátlaku zpěčovat, v závěru hry je usvědčeným provinilcem, který nemá možnost volby.

327. Vše dopadlo snad dobře: Závěrečná slova krále, ve kterých opět zaznívá název hry, potvrzují šťastné rozuzlení příběhu, ale neopomenou jakoby s mrknutím oka diváka upozornit, že i tak může jít o pouhé zdání.

EPILOG

2. na každé hře to nejlepší je konec,/ tím myslím potlesk: A že skutečně jde o zdání, připomíná zcizující epilog, který v poslední parafrázi názvu hry strhává symbolicky králi masku, ruší divadelní iluzi a proměňuje hlediště v jeviště pravé skutečnosti.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Originál hry je vytištěn podle vydání William Shakespeare: *All's Well that Ends Well* (Oxford University Press 1980, S ISSC 1992) s textovými úpravami podle jiných, níže uvedených kritických vydání. Úpravy se týkají pravopisu, ojedinělých sporných výrazů a označení postav. Pro snadnější orientaci v textu jsou podle uvedených kritických vydání doplněny rovněž údaje o místu děje a scénické poznámky.

Překlad a anglický glosář jsou pořízeny podle následujících kritických vydání, z nichž bylo částečně čerpáno pro předmluvu a závěrečné poznámky:

W. Shakespeare: *All's Well that Ends Well* (Oxford University Press 1980, S ISSC 1992)

W. Shakespeare: *All's Well that Ends Well* (The Arden Shakespeare, Routledge, 1997)

W. Shakespeare: *All's Well that Ends Well* (The Riverside Shakespeare, 1974)

OBSAH

Předmluva	5
<i>All's Well that Ends Well</i>	8
Konec dobrý, všechno dobré	9
Glossary	178
Poznámky	188
Ediční poznámka	198

WILLIAM
SHAKESPEARE

William
Shakespeare
ALL'S WELL
THAT
ENDS WELL

KONEC DOBRÝ,
VŠECHNO DOBRÉ

Z anglického originálu přeložil,
poznámkami opatřil a předmluvu napsal Jiří Josek.

Obálku navrhl Aleš Krejča.

Grafická úprava a sazba Jaroslav Hrabě.

Redaktorka Jana Mertinová.

Vydalo nakladatelství Romeo, U Roháčových kasáren 20, Praha 10
jako svou 7. publikaci.

Vytiskly Těšínské papírny, s.r.o.

Vydání první, Praha 2000.